

Stichting Pensioenfonds Thales Nederland
Jaarverslag 2022

Inhoud

<i>Inhoud</i>	2
<i>Kerncijfers per 31 december</i>	4
<i>Dashboard</i>	6
<i>Bestuursverslag</i>	8
Karakteristieken van het Fonds	8
Verslag over het boekjaar	15
Financiële paragraaf	26
Beleggingsparagraaf	33
Pensioenparagraaf	39
Risicoparagraaf	42
Actuariële paragraaf	50
Toekomstparagraaf/Vooruitblik 2023	52
<i>Verslag Raad van Toezicht</i>	54
Reactie van het bestuur op verslag Raad van Toezicht	61
<i>Verslag van het verantwoordingsorgaan</i>	62
Reactie van het bestuur op het verslag van het VO	67
<i>Jaarrekening</i>	68
Balans per 31 december	69
Staat van baten en lasten	70
Kasstroomoverzicht	71
Toelichting behorende tot de jaarrekening	72
<i>Overige gegevens</i>	107
<i>Actuariële verklaring</i>	108
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	110
<i>Bijlagen</i>	119
Bijlage 1: Personalía	120
Bijlage 2: Benchmarks	122
Bijlage 3: Code Pensioenfondsen	123

Kerncijfers per 31 december

(bedragen zijn in duizenden euro's)	2022	2021	2020	2019	2018
Aantal deelnemers					
Actieve deelnemers (incl. Arbeidsongeschikten)	2.330 (39)	2.221 (33)	2.027(40)	1.949 (48)	1.772 (51)
Pensioengerechtigde deelnemers	2.059	1.996	1.916	1.833	1.761
Gewezen deelnemers	1.412	1.404	1.411	1.403	1.421
Totaal aantal deelnemers	5.801	5.621	5.354	5.185	4.954
Reglement variabelen 1)					
Indexatie actieven per (1 januari) Middelloon (in %)	1,12%	0,00%	0,00%	0,35%	0,14%
Indexatie inactieven per (1 januari) Middelloon (in %)	1,12%	0,00%	0,00%	0,35%	0,14%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie 2)	33.034	30.623	28.233	25.123	23.228
Zuivere kostendekkende premie	55.813	56.389	46.383	35.057	32.577
Kostendekkende / gedempte premie	32.532	30.046	22.179	20.529	20.164
Pensioenuitvoeringskosten	1.004	959	1.000	1.014	1.155
Pensioenuitkeringen	41.187	38.413	35.669	33.200	31.235
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	1.437.871	1.921.172	1.804.571	1.617.360	1.320.611
Premie-egalisatiereserve 3)	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Voorziening pensioenverplichtingen	1.172.772	1.469.632	1.558.456	1.418.983	1.242.310
Aanwezige dekkingsgraad	122,6%	130,7%	115,8%	114,0%	106,3%
Beleidsdekkingsgraad	130,4%	124,2%	107,6%	110,7%	112,1%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. werkelijke beleggingsmix	122,9%	123,4%	120,6%	121,8%	121,3%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. strategische beleggingsmix	123,7%	121,7%	120,9%	121,7%	122,2%
Beleggingsportefeuille 6)					
Vastgoedbeleggingen	128.271	200.065	164.073	154.118	123.209
Aandelen	543.509	774.499	652.072	592.447	445.302
Vastrentende waarden	799.796	940.600	975.909	867.110	742.798
Derivaten 4)	28.627	43.039	117.994	64.501	33.026
Overige beleggingen	11.954	6.399	20.815	7.546	5.755
Liquide middelen	826	3.016	4.494	2.386	1.905
Totaal beleggingen 4)	1.512.983	1.967.618	1.935.357	1.688.108	1.351.995

vervolg kerncijfers per 31 december

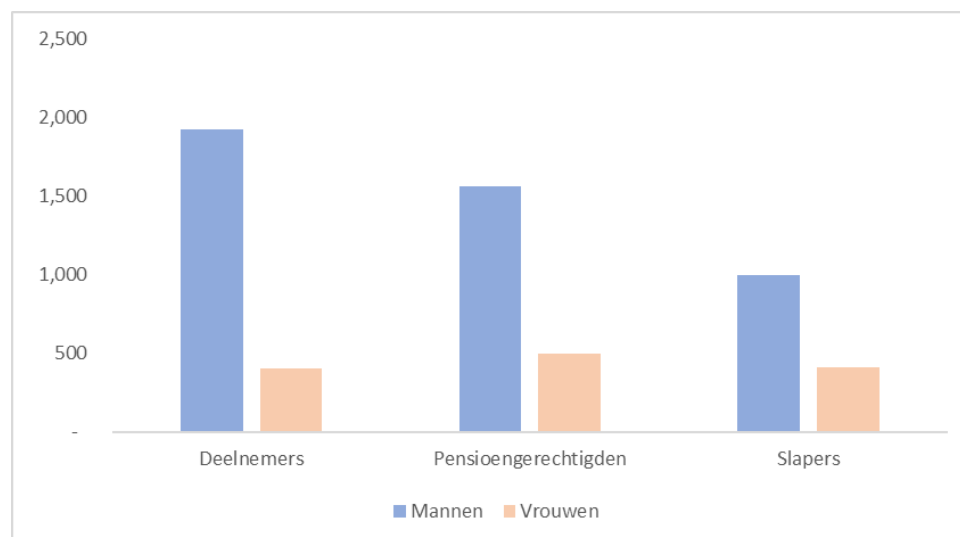
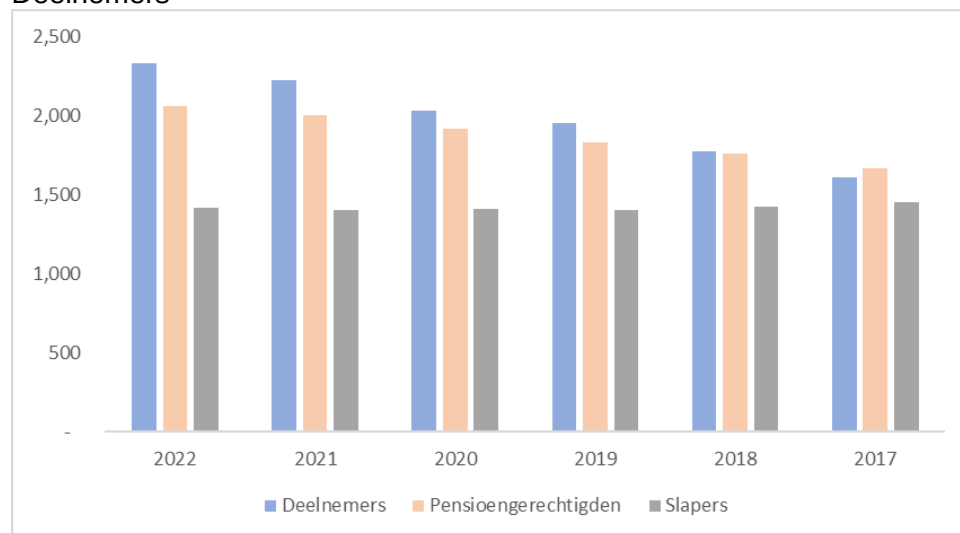
<i>(In duizenden euro's)</i>	2022	2021	2020	2019	2018
Beleggingsresultaten					
<i>Directe beleggingsopbrengsten</i>	22.761	27.728	33.083	30.097	31.826
<i>Indirecte beleggingsopbrengsten</i>	-503.826	101.066	161.977	274.383	-66.454
<i>Vermogensbeheerkosten</i>	-4.438	-4.201	-6.125	-3.478	-3.205
<i>Totaal inclusief waarde wijzigingen</i>	-485.503	124.593	188.935	301.002	-37.833
<i>Totaal beleggingsrendement (in %) 5)</i>	-25,0%	7,1%	12,2%	23,1%	-2,5%
<i>Totaal beleggingsrendement (in %) (unhedged)</i>	-23,6%	9,0%	10,7%	24,2%	-1,0%
<i>Benchmark (in %) (unhedged)</i>	-22,5%	7,3%	8,4%	23,0%	-0,9%

Tabel 1: Kerncijfers per 31 december

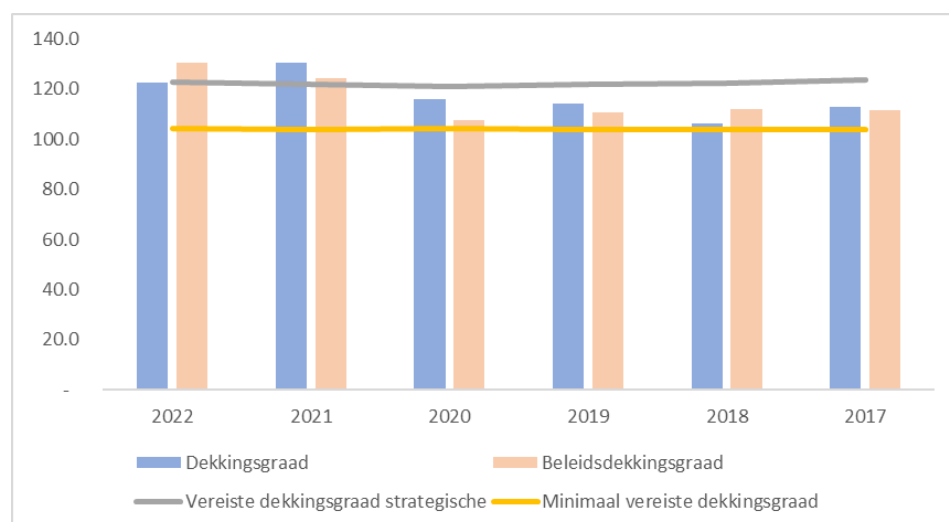
- 1) Per 1-1-2023 is aan actieven in de middelloonregeling en aan inactieven onder middelloon een toeslag verleend van 9,19%. Deze toeslagen zijn verwerkt in de technische voorziening en dekkingsgraad per 31 december 2022.
- 2) Voor de opbouw van de feitelijke, kostendekkende en gedempte kostendekkende premie verwijzen wij naar paragraaf 1.5 van de toelichting bij de jaarrekening.
- 3) De premie-egaliseringsreserve vormt geen onderdeel van de algemene algemene reserve en wordt niet meegenomen bij de berekening van de dekkingsgraad.
- 4) De beleggingen zijn exclusief de derivaten met een negatief saldo van 120.829 duizend euro.
- 5) Totaal beleggingsrendement betreft het rendement inclusief het effect van valuta afdekking en LDI-portefeuille (de LDI portefeuille bestaat uit swaps en langlopende obligaties).
- 6) De beleggingsportefeuille is op basis van look through.

Dashboard

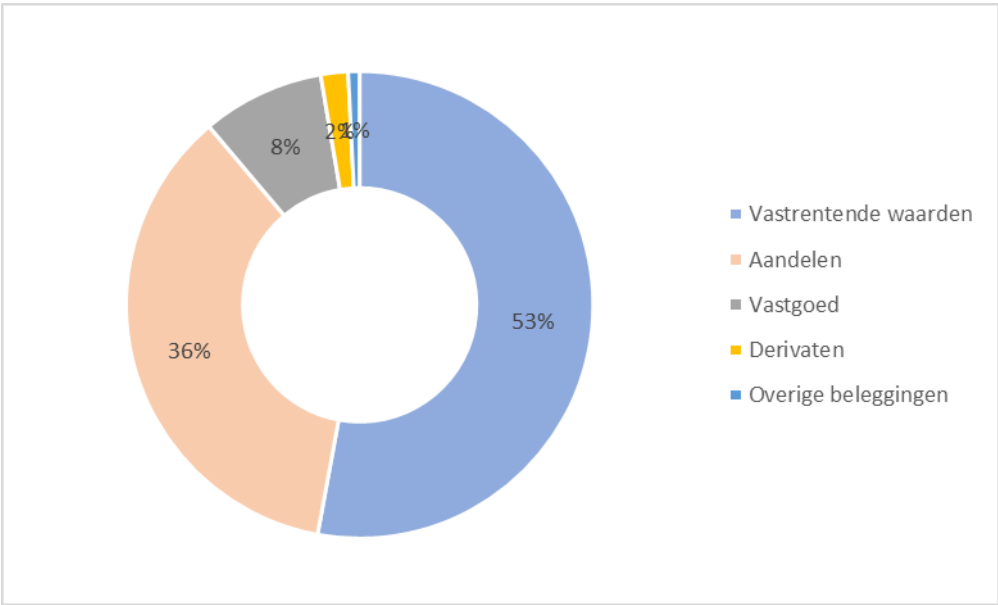
Deelnemers

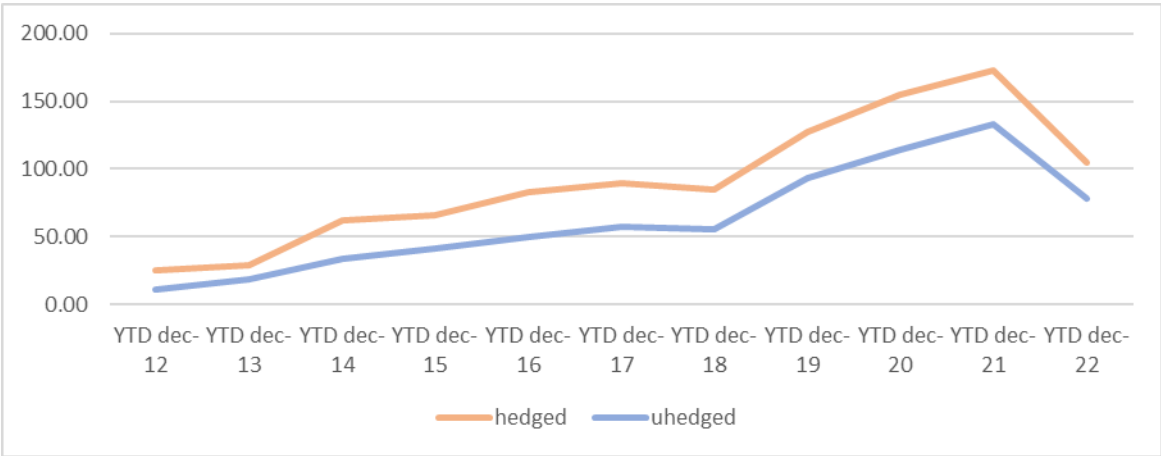
Ontwikkeling dekkingsgraad (in %)

Samenstelling beleggingsportefeuille

Rendementsontwikkeling afgelopen 10 jaar (in %)

Kengetallen kostentransparantie

pensioenbeheerkosten	vermogensbeheerkosten	transactiekosten
2022	2022	2022
2021	2021	2021
249	0.30%	0.22%
249	0.29%	0.17%
per deelnemer	van totaal belegd vermogen	van totaal belegd vermogen

Bestuursverslag

Karakteristieken van het Fonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds Thales Nederland (hierna: het Fonds), statutair gevestigd aan Zuidelijke Havenweg 40 7554 RR te Hengelo (Overijssel) is opgericht op 1 oktober 1948. De laatste statutenwijziging was op 15 augustus 2022. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41027030. Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de koepelorganisatie de Pensioenfederatie (de overkoepelende organisatie van ondernemingspensioenfonds, bedrijfstakpensioenfonds en beroepspensioenfonds).

Het Fonds is verantwoordelijk voor het zorgdragen van de pensioenaanspraken die in het kader van de collectieve pensioenregeling van Thales Nederland B.V. zijn toegezegd. De collectieve pensioenregeling is bestemd voor medewerkers van Thales Nederland B.V. en gelieerde ondernemingen.

De missie van het Fonds is in 2022 herijkt en is als volgt: Het Fonds voert als zelfstandig pensioenfonds de pensioenregeling uit die tussen de sociale partners is overeengekomen. Dat doen we op een verantwoorde, evenwichtige en transparante manier. Het belang van alle deelnemers (actief, gepensioneerd en slaper) staat voorop: we informeren hen zo duidelijk en volledig mogelijk over de ontwikkelingen rond hun pensioen en stellen hen in staat om weloverwogen persoonlijke keuzes te maken.

Deze missie heeft het bestuur vertaald naar de volgende visie en strategie:

Visie

Bij het Fonds draait het om de deelnemers. Hun belang – een goed pensioen – is onze opdracht. Daarom streven we naar een optimaal financieel rendement en houden we oog voor onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. We willen zo begrijpelijk mogelijke informatie verstrekken aan onze deelnemers, op een zo persoonlijk mogelijke manier. Zo stellen we hen in staat zelfstandig, bewust en gefundeerd keuzes te maken over hun pensioen.

Strategie

Het Fonds zet in op continuïteit. Het Bestuur heeft continue aandacht voor de communicatie en dialoog met alle deelnemers, evenals het beleggingsbeleid en de resultaten daarvan. Hiervoor heeft het een communicatie-, een integraal risicomanagement- en een beleggingsadviescommissie ingesteld, evenals een dagelijks bestuur. De effectiviteit van het beleid wordt voortdurend gemonitord en bekeken door het Bestuur, in samenwerking met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Beleid en verantwoording

Het Fonds geeft uitvoering aan de overeengekomen pensioenregeling en het pensioenreglement. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het verstrekken van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Hiertoe wordt voor 5.801 deelnemers, gewezen deelnemers/slapers en gepensioneerden eind 2022 circa 1,4 miljard euro belegd.

De uitvoeringsovereenkomst tussen Thales Nederland B.V. en het Fonds is in 2021 verlengd voor een periode van vijf jaar en loopt tot en met 31 december 2025. In de uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de beleidsruimte van het Bestuur. Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt de regie over de werkzaamheden van het Fonds.

In de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABtN) zijn de opzet van het Fonds, de visie op risico en wijze van uitvoering gedocumenteerd. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin is beschreven hoe het Fonds omgaat met de besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is als bijlage bij de ABtN opgenomen.

Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het Bestuur als geheel is dat hij/het handelt in het belang van alle belanghebbenden van het Fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. De overwegingen die het Bestuur maakt bij besluiten worden in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. Het Bestuur weegt in haar besluitvorming de adviezen van het verantwoordingsorgaan mee. Verder worden jaarlijks de aanbevelingen vanuit de raad van toezicht besproken en geadresseerd.

Ten minste éénmaal per jaar, wordt door het Bestuur een informatiebijeenkomst georganiseerd. Voor deze bijeenkomst zijn alle deelnemers en pensioengerechtigden uitgenodigd.

Kenmerken pensioenregeling

De pensioenregeling van Thales Nederland B.V. heeft de kenmerken als weergegeven in tabel 2.

Kenmerken pensioenregeling 2022	
Pensioensysteem	Middelloodregeling
Pensioenleeftijd	68 jaar
Pensioengevend salaris	Jaarsalaris + vakantietoelage
Maximum pensioengevend salaris	€ 114.866,-
Toeslagverlening	Voor actieven en gepensioneerden conform CPI afgeleid
Franchise	€ 14.802,-
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise
Opbouwpercentage	1,875%
Partnerpensioen	70% van bereikbaar ouderdomspensioen, waarvan 20% op risicobasis
Wezenpensioen	14% van bereikbaar ouderdomspensioen
Premie	28%
Werknemersbijdrage	40% van premie
Werkgeversbijdrage	60% van premie

Tabel 2: Kenmerken pensioenregeling 2022

Voor het pensioengevend salaris boven het maximaal pensioengevend salaris wordt een bruto toeslag uitgekeerd door Thales Nederland. Deze toeslag kan (gedeeltelijk) ingezet worden voor een netto pensioenregeling bij Aegon. De maximale jaarlijkse inleg voor de netto pensioenregeling is afhankelijk van een staffel, die met de leeftijd hoger wordt.

Dispensatie van het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Metalekro

Thales Nederland B.V. is onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld van deelname aan de regeling van het Bedrijfstakpensioenfonds Metalekro (PME). Eén van deze voorwaarden is dat de Thales-regeling minstens gelijkwaardig moet zijn aan de PME-regeling. Dit geldt tevens voor het indexatiebeleid dat, bij PME en bij het Fonds, mede afhankelijk is van de dekkingsgraad. Toetsing van de dispensatie door PME vindt periodiek plaats. Thales Nederland volgt de bewegingen in de bedrijfstak als het gaat om de inhoud van de pensioenregeling en bijvoorbeeld de hoogte van het opbouwpercentage.

In 2022 heeft er geen gelijkwaardigheidstoets plaatsgevonden. De laatste gelijkwaardigheidstoets was in 2021.

Ontwikkelingen in deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

	Actieven	Arbeids- ongeschikt	Slapers	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WZP	Ingegaan AOP	Totaal
Aantal deelnemers ultimo 2020	1.987	40	1.411	1.859	16	41	5.354
Indiensttredingen en waardeoverdrachten	320	0	-13	0	0	0	307
Uitdiensttredingen en waardeoverdrachten	-115	1	93	2	0	0	-19
Pensionering	-13	-5	-98	116	0	0	0
Overlijden	-3	-1	-10	-53	0	0	-67
Overige mutaties	10	-2	21	48	8	-39	46
Aantal deelnemers ultimo 2021	2.186	33	1.404	1.972	24	2	5.621
Indiensttredingen en waardeoverdrachten	324	0	-17	0	0	0	307
Uitdiensttredingen en waardeoverdrachten	-217	10	112	0	0	0	-95
Pensionering	-1	-3	-84	114	4	0	30
Overlijden	-1	-1	-2	-53	0	0	-57
Overige mutaties	0	0	-1	-1	-3	0	-5
Aantal deelnemers ultimo 2022	2.291	39	1.412	2.032	25	2	5.801

Tabel 3: Ontwikkelingen in het deelnemersbestand

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het Bestuur per 31 december 2022 is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde zittingsd uur
Dhr. D.J.H. de Bruijn	Voorzitter	Werkgever	16 februari 2012	juni 2024
Dhr. J.H.E. Soepenber	Vice-voorzitter	Werkgever	1 maart 2008	juni 2028
Dhr. G.J. Mulders	Penningmeester	Werkgever	18 maart 1992	juni 2026
Dhr. J.H. van Deemter	Aspirant lid	Deelnemers	23 september 2022	juni 2028
Dhr. E.C. Weening	Secretaris	Deelnemers	5 juli 2019	juni 2026
Dhr. S.C.A. Tijhuis	Lid	Pensioengerechtigden	1 januari 2017	juni 2024

Tabel 4: Samenstelling bestuur

Het Bestuur van het Fonds bestaat uit zes leden: drie vertegenwoordigers van de werkgever, twee vertegenwoordigers van de deelnemers en één vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. Verdere gegevens van de bestuursleden, inclusief eventuele nevenactiviteiten, zijn opgenomen in bijlage 1.

De drie leden van werkgeverszijde worden benoemd door het Bestuur op voordracht van de directie van Thales Nederland B.V. De twee leden van deelnemerszijde worden benoemd door het Bestuur op voordracht van de Centrale Ondernemingsraad (COR).

Een lid wordt benoemd door het Bestuur na verkiezingen onder alle pensioengerechtigden op basis van het door het Bestuur vastgestelde verkiezingsreglement. Alle bestuursleden zijn benoemd voor een periode van zes jaar en zijn terstond herbenoembaar.

De heer P.M. Dekker is per 1 juli 2022 afgetreden als bestuurslid namens deelnemers. Hij is opgevolgd door de heer J.H. van Deemter, eerst als aspirant bestuurslid en in de

bestuursvergadering van september 2022 is hij, onder voorbehoud van goedkeuring door DNB, benoemd tot lid van het bestuur. In deze vergadering is de heer E.C. Weening benoemd tot secretaris van het Fonds.

Op 30 januari 2023 heeft DNB ingestemd met de voorgenomen benoeming van de heer J.H. van Deemter als bestuurder en lid van de Beleggingsadviescommissie van het Fonds.

Het Bestuur heeft een deel van de werkzaamheden uitbesteed. Dit betreft de pensioenadministratie en vermogensbeheer. Uitgangspunt is dat het Bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Het Bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het Fonds, in overeenstemming met de vastlegging in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABtN).

Pensioenbureau

De beleidsvoorbereiding en de beleidsuitvoering worden verzorgd door het pensioenbureau. De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst bij Thales Nederland B.V. De besluitvorming omtrent het door de Stichting te voeren beleid inzake de dagelijkse uitvoering van haar werkzaamheden, wordt bepaald door tenminste twee bestuursleden tezamen.

Het pensioenbureau bestaat uit de volgende medewerkers:

Dhr. S.G.B. Heemskerk, manager pensioenfonds

Mw. L. Katalanc-Bulut

Dhr. M. Harperink

Mw. B.M. Bleker-Westenbroek

Uitvoering pensioenbeheer en vermogensbeheer

De pensioenadministratie van het Fonds werd tot en met 31 mei 2022 uitgevoerd door Centric Pension & Insurance Solutions (hierna: Centric PAIS). Per 1 juni 2022 is de pensioenadministratie van Centric PAIS middels activa-passiva transactie overgenomen door Appel Pensioenuitvoering. Als gevolg hiervan, heeft Appel Pensioenuitvoering de tussen het Fonds en Centric PAIS gesloten overeenkomsten 'as-is' overgenomen, en zijn deze derhalve thans geldend tussen het Fonds en Appel Pensioenuitvoering.

Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door BlackRock Netherlands B.V. (hierna: BlackRock). Met de vermogensbeheerder zijn overeenkomsten afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. Ter controle van performance rapportages en beleggingsadministratie is een contract gesloten met CACEIS.

Met de vermogensbeheerder zijn concrete afspraken rondom vergoedingen gemaakt. In het bestuursverslag doet het Bestuur verslag van de kosten van uitbesteding.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur overlegt tweewekelijks en wordt ondersteund door de manager van het Pensioenfonds. Alle (operationele) besluiten worden genomen door het gehele Bestuur.

Het dagelijks bestuur heeft ultimo boekjaar de volgende samenstelling:

Dhr. D.J.H. de Bruijn, voorzitter

Dhr. J.H.E. Soepenbergh

Dhr. S.G.B. Heemskerk (pensioenbureau)

Beleggingsadviescommissie

Het Bestuur laat zich met betrekking tot het vermogensbeheer terzijde staan door een beleggingsadviescommissie. Deze beleggingsadviescommissie bestaat uit twee vertegenwoordigers van het Bestuur (één van werkgeverszijde en één van deelnemerszijde), met als belangrijkste taken het monitoren van de vermogensbeheerder, het adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin, en het formuleren en, na vaststelling door het bestuur, uitvoeren van het beleggingsplan. Iedere maand wordt het Bestuur geïnformeerd door de vermogensbeheerder over de ontwikkeling van en de resultaten uit belegd vermogen. Blackrock Solutions toetst periodiek de invulling van de beleggingsportefeuille op strategisch niveau en geeft het Fonds adviezen over de totale balans

(inclusief het rente afdekkingsbeleid). De beleggingsadviescommissie wordt bijgestaan door een extern adviseur en ondersteund vanuit het pensioenbureau.

De samenstelling van de beleggingsadviescommissie zorgt ervoor dat de beleggingsontwikkelingen goed kunnen worden geanalyseerd en de uitvoering door de vermogensbeheerder kritisch kan worden gezien.

De beleggingsadviescommissie heeft ultimo boekjaar de volgende samenstelling:

Dhr. G.J. Mulders, voorzitter

Dhr. J.H. van Deemter

Dhr. A.H. Wouters (extern adviseur)

Dhr. S.G.B. Heemskerk (pensioenbureau)

Dhr. M. Harperink (pensioenbureau)

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie heeft als taak om het Bestuur te adviseren over communicatie, in brede zin, aan alle deelnemers. Dit betreft onder meer de 'vertaling' van het pensioenreglement, communicatie over toeslagverlening, het uniform pensioenoverzicht (UPO), de website en andere uitingen. De communicatie commissie bestaat uit twee bestuursleden en wordt ondersteund door een medewerker van het pensioenbureau.

De communicatiecommissie heeft ultimo boekjaar de volgende samenstelling:

Dhr. E.C. Weening, voorzitter

Dhr. J.H.E. Soepenbergh

Mw. L. Katalanc-Bulut (pensioenbureau)

Risk-commissie

Het Bestuur heeft een Risk-commissie ingesteld om het Bestuur te informeren en adviseren over het risicomanagement beleid en het risicomanagementproces.

Het risicomanagement ziet toe op zowel strategische als operationele risico's waar een pensioenfonds aan blootgesteld is alsook op het normenkader dat door het Bestuur is vastgesteld. De Risk-commissie bestaat uit één bestuurslid, welke ook de sleutelfunctiehouder is. De Risk-commissie wordt ondersteund door een risicomanager (vervuller).

De Risk-commissie heeft ultimo boekjaar de volgende samenstelling:

Dhr. S.C.A. Tjhuis, voorzitter, tevens sleutelfunctiehouder risicobeheer

Dhr. M. Harperink, risicomanager (vervuller)

Raad van toezicht

De raad van toezicht (hierna: RvT) heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in de Stichting. De RvT stelt zich op als gesprekspartner van het Bestuur. Zij vervult haar toezichtstaak zodanig dat het bijdraagt aan een effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het Fonds.

De RvT is ultimo boekjaar samengesteld uit drie externe deskundigen:

Dhr. H.J.J. Debrauwer, voorzitter

Dhr. P. Priester

Mw. C. van Kleef-van Driel

Het volledige reglement RvT, met een beschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van het toezichtorgaan is opgenomen op de website van het Fonds.

In dit bestuursverslag legt de RvT verantwoording af over de uitvoering van de taken en uitoefening van de bevoegdheden.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) bestaat uit een vertegenwoordiging namens actieve deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever.

Volgens de Pensioenwet dient het VO een oordeel te geven over:

- Het handelen van het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds Thales Nederland.
- Het door het Bestuur uitgevoerde beleid in het verslagjaar.
- Beleidskeuzes van het Bestuur die op de toekomst betrekking hebben.

Het VO bestaat ultimo boekjaar uit de volgende leden;

Dhr. G.J. Beemer en mw. E.R. Schuring; lid namens de werkgever

Dhr. A. van Houwelingen en dhr. J.F.M. van den Bosch; lid namens de werknemers

Dhr. O. van der Zeeuw en dhr. J. van Rijn; lid namens de pensioengerechtigden

De verantwoording die het Bestuur aan het VO aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus en in dat kader wordt ook het formele overleg gevoerd tussen Bestuur en VO. In dit bestuursverslag doet het VO verslag van haar werkzaamheden.

Compliance Officer

De Compliance Officer van het Fonds is mevrouw S.A. Holwerda, arbeidsjuriste bij Thales Nederland B.V. De Compliance Officer oefent het algemene toezicht uit op de naleving van de gedragscode en andere compliance aspecten. Zij is onafhankelijk van het Bestuur en rapporteert periodiek, maar in ieder geval eenmaal per jaar, haar bevindingen aan het (dagelijks) bestuur.

Diversiteit Bestuur en overige gremia

Het Bestuur vindt diversiteit in het Bestuur en andere organen van belang in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds.

De onderstaande tabel bevat de diversiteitsverdeling van het Bestuur en de andere gremia per 31 december 2022:

Orgaan	Geslachtsdiversiteit		Leeftijdsdiversiteit	
	man	vrouw	<40 jaar	>40 jaar
Bestuur	6	0	0	6
RvT	2	1	1	2
VO	5	1	0	6

Tabel 5: Diversiteitsverdeling

Het Fonds streeft naar een *divers* en *inclusief* beleid en wil hierin een afspiegeling zijn van de Thales Nederland organisatie. Bij de invulling van vacatures wordt hiermee rekening gehouden.

Externe ondersteuning en controle

Het Fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuarial en risicobeheersing op zowel korte als lange termijn. Het Bestuur heeft Willis Towers Watson Netherlands B.V. aangesteld als externe adviserende actuaire. Als certificerende actuaire is de heer drs. H.L.N. Stoffbergen A.A.G. van Willis Towers Watson Netherlands B.V. aangesteld. De heer Stoffbergen is tevens aangesteld als sleutelfunctiehouder voor de actuariële functie.

Om een scheiding tussen advisering en waarmerking te waarborgen is overeengekomen dat de taken van de waarmerkend actuaire en de adviserend actuaire in persoon zijn gesplitst. Omdat zowel de waarmerkend actuaire als de adviserend actuaire werkzaam is bij Willis Towers Watson heeft het Bestuur geverifieerd dat Willis Towers Watson beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode en daarmee voldoet aan het bepaalde in artikel 148 van de Pensioenwet.

De externe accountant van het Fonds is de heer drs. A.R.B. de Bruin RA van KPMG Accountants N.V.

Invulling van de sleutelfuncties (IORP II)

In januari 2019 zijn de wijzigingen in de Pensioenwet uit hoofde van de Europese Richtlijn IORP II in werking getreden. Het doel van IORP II is het bevorderen van de verdere harmonisatie van pensioenen in de Europese Unie. De Richtlijn bevat nadere regels rondom grensoverschrijdende collectieve waardeoverdrachten, governance, risicobeheer, beloningsbeleid en informatieverstrekking aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook bevat de Richtlijn regels ten aanzien van het toezicht op pensioenuitvoerders. Een nieuwe verplichting is dat er elke drie jaar een eigen-risicobeoordeling (ERB) dient te worden uitgevoerd en ingediend bij DNB.

Voor het Fonds heeft IORP II de grootste impact op de governance en risicomanagement. Een belangrijk onderdeel hiervan betreft de inrichting van de zogenoemde sleutelfuncties. Dit betreft de risicobeheerfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie. IORP II maakt een onderscheid tussen de houder van een sleutelfunctie en de personele invulling van de daadwerkelijke uitvoering van de sleutelfunctie, waarbij de houder de eindverantwoordelijkheid blijft houden.

Bij de inrichting van de sleutelfuncties heeft het Bestuur rekening gehouden met de omvang en interne organisatie van het Fonds, alsmede met de omvang, de aard, de schaal en de complexiteit van de werkzaamheden (proportionaliteit). Daarnaast heeft het Bestuur onderscheid gemaakt tussen personen die houders van een sleutelfunctie zijn en personen die de sleutelfuncties vervullen. De sleutelfunctiehouder is één natuurlijk persoon en is eindverantwoordelijk voor de uitoefening van de taken en verantwoordelijkheden die vallen onder de sleutelfunctie. Daarnaast kunnen overige personen of organisaties betrokken zijn bij het vervullen van een sleutelfunctie.

Op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten en de uitlatingen van DNB heeft het Bestuur de volgende sleutelfunctiehouders aangesteld. Daarbij is tevens aangegeven wie in beginsel de vervullers van de sleutelfuncties zijn.

Sleutelfunctie	Sleutelfunctiehouder	Vervuller
Risicobeheerfunctie	Voorzitter Risk-commissie S.C.A. Tijhuis	Risicomangers
Actuariële functie	Waarmerkend actuaris H. Stofbergen	Sleutelfunctiehouder
Interne auditfunctie	Bestuurslid D.J.H. de Bruijn	Audit expert InAudit

De houders van de risicobeheerfunctie en actuariële functie rapporteren materiële bevindingen en aanbevelingen op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan het Bestuur.

De taken en bevoegdheden van de sleutelfunctiehouder, alsmede de rapportage- en escalatielijnen in het kader van de sleutelfuncties zijn vastgelegd in het beleidsnotitiedocument Integraal Risicomanagement. Bij het aanstellen van (nieuwe) sleutelfunctiehouders wordt rekening gehouden met de vereiste geschiktheid.

Verslag over het boekjaar

Hoofdpijnen

Beleidsdekkingsgraad in 2022 toegenomen

De financiële positie van het Fonds (beleidsdekkingsgraad) is in het boekjaar 2022 verbeterd. Eind 2021 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 124,2%. Per 31 december 2022 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 130,4%.

Verhoging van de pensioenen met 9,19%

Het Bestuur heeft in de bestuursvergadering van 16 december 2022 besloten om per 1 januari 2023 een toeslag van 9,19% te verlenen op ingegane, opgebouwde en premievrije pensioenen.

Voor het besluit tot het verlenen van toeslag per 1 januari 2023 is de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van het boekjaar leidend. Deze bedroeg per die datum 130,6%.

De toeslagverlening is verwerkt in de technische voorziening en dekkingsgraad per 31 december 2022. De actuele dekkingsgraad is hierdoor afgenomen over het boekjaar 2022 van 130,7% per 31 december 2021 naar 122,6% per 31 december 2022.

Overgang Centric naar Appel Pensioenuitvoering

Op 30 maart 2022 heeft Centric aangegeven voornemens te zijn haar pensioenadministratie activiteiten over te dragen aan Appel Pensioenuitvoering via een Asset Purchase Agreement.

In de bestuursvergadering van 15 april 2022 is beoordeeld of Appel Pensioenuitvoering past binnen het bestaande uitbestedingsbeleid van het Fonds. Ook is een risicoanalyse gemaakt als gevolg van de voorgenomen overgang. Het bestuur heeft beoordeeld dat Appel Pensioenuitvoering past binnen het uitbestedingsbeleid van het Fonds. Uit de risicoanalyse is gebleken dat het continuïteitsrisico afneemt, door de overgang naar Appel Pensioenuitvoering. Dit komt door het grotere klantenbestand en daarnaast heeft Appel Pensioenuitvoering laten zien dat ze bij verschillende omvang kostendekkend kunnen werken.

Op basis van de analyse die is gemaakt, heeft het Bestuur ingestemd met de overgang naar Appel Pensioenuitvoering. De overgang is per 1 juni 2022 geëffectueerd.

ALM-studie

Het bestuur heeft in 2022 een ALM (Asset Liability Matching) studie in twee fases uitgevoerd.

In de ALM-studie worden in een breed spectrum van mogelijke toekomstige economische ontwikkelingen (o.a. rentevoet, resultaat op bezittingen) de waarderingen van verplichtingen en bezittingen van het pensioenfonds integraal benaderd. Via een stochastische benadering wordt de toekomst vele malen nagebootst.

Tijdens de ALM-studie lag de nadruk op de transitieperiode naar het nieuwe pensioenstelsel. De doelstelling van de studie is de vaststelling van het beleggingsbeleid gedurende deze transitieperiode. Naar aanleiding van de ALM-studie is geconcludeerd dat het huidige risicoprofiel nog steeds passend is.

In de bestuursvergaderingen van 18 november 2022 (fase 1) en 16 december 2022 (fase 2) zijn de resultaten van de ALM-studie uitgebreid besproken. In de bestuursvergadering van 16 december 2022 heeft het bestuur de resultaten van de ALM-studie vastgesteld en ingestemd met de toepassing van de in de ALM-studie onderzochte alternatieve rentestafel. Deze alternatieve rentestafel heeft dezelfde opzet als de tot dusverre gehanteerde maar is completer gemaakt, waardoor de neerwaartse risico's (dekkingstekort en rechtenkorting) lager zijn. De ALM-studie onderbouwt dat het huidige beleid voldoet.

Oorlog Rusland - Oekraïne

Op 24 februari 2022 is Rusland Oekraïne binnengevallen. Vervolgens legde de internationale gemeenschap uitgebreide sancties op, onder meer tegen Russische staats- en bedrijfsschulden; het afsnijden van bepaalde Russische en Wit-Russische banken van toegang tot SWIFT, sancties opleggen aan de Centrale Bank van Rusland en een handelsembargo, onder andere op de

Russische olie- en gasexport. De escalatie van het conflict tussen Rusland en Oekraïne heeft belangrijke economische en financiële gevolgen via drie belangrijke transmissiekanalen - energie, handel en de financiële sector.

De oorlog in Oekraïne en geopolitieke spanningen hebben impact op het maatschappelijk verantwoord beleggen. De (extreem) hoge energieprijzen en onzekerheid over energielevering zetten eerdere maatschappelijke besluiten, zoals het uitfasen van kernenergie en fossiel, in een ander daglicht. Ook zien we dat crises kan leiden tot politieke oproepen aan de sector om in specifieke zaken te investeren, zoals de oproep om te investeren in niet-controversiële wapens. Maatschappelijke discussies en ook crises raken zo aan het beleggingsbeleid van pensioenfondsen.

Het Fonds bezit geen directe zakelijke activiteiten in Rusland/Wit-Rusland of Oekraïne. De Stichting bezit via de fondsen (indirect) waarin wordt belegd door de vermogensbeheerder beleggingen in Rusland/Oekraïne/Wit-Rusland. De totale waarde van deze beleggingen per 31-12-2021 is 12,3 miljoen euro. Dit komt overeen met circa 0,6 procent van het aanwezige pensioenvermogen. In 2022 heeft er een afwaardering plaatsgevonden op deze beleggingen en is de actuele waarde afgewaardeerd naar nagenoeg nihil.

Daarnaast neemt de vermogensbeheerder Blackrock alle nodige maatregelen om naleving van de toepasselijke sanctiewetten en sanctie regelgeving te verzekeren. Het Fonds voldoet hiermee aan de eisen vanuit de sanctiewetgeving.

Transitie naar Nieuwe Pensioenstelsel

De verwachte ingangsdatum van de nieuwe pensioenwet is 1 juli 2023. Dat is een half jaar later dan gepland. De beoogde datum waarop alle pensioenfondsen aan de nieuwe regels moeten voldoen, blijft 1 januari 2027. Het is momenteel echter onzeker of deze tijdslijnen worden gerealiseerd op het niveau van wet- en regelgeving.

In het nieuwe stelsel blijven belangrijke elementen uit het huidige pensioenstelsel behouden, zoals de bestaande verplichtstelling, collectieve risicodeling en fiscale facilitering door de overheid. Er is een keuze uit twee nieuwe pensioencontracten: een meer collectieve variant (aangeduid als de *solidaire premieregeling*) en een meer individuele variant (aangeduid als de *flexibele premieregeling*). In beide contracten is de hoogte van de premie het uitgangspunt, en niet de hoogte van de pensioenuitkering (toezegging).

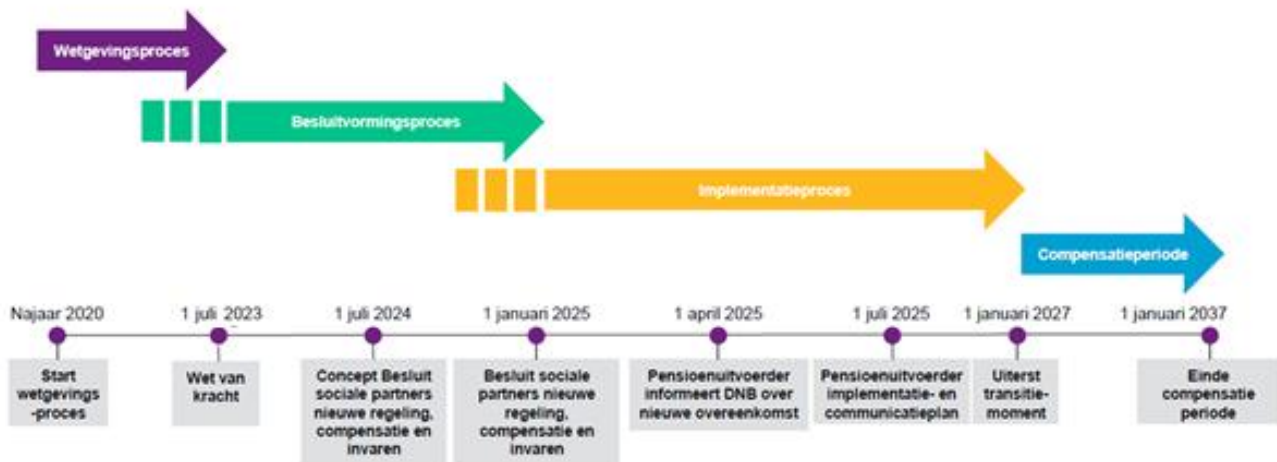
De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is de grootste en meest ingrijpende hervormingsoperatie uit de geschiedenis van het Nederlandse pensioenstelsel. De transitie raakt alle onderdelen van onze pensioendienstverlening, waaronder de pensioenadministratie en systemen, het vermogensbeheer en de communicatie met onze deelnemers.

In verband met de dispensatie van Thales Nederland tot deelname aan de bedrijfstak brede regeling binnen de sector Metalektro volgt het Fonds de ontwikkelingen die zich voordoen in de bedrijfstak.

Ondanks dat nog niet alle maatregelen zijn uitgewerkt in concrete regelgeving, is het Fonds in overleg met sociale partners en uitvoeringsorganisaties gestart met de voorbereidingen op de transitie naar het nieuwe stelsel. Hiervoor is een project- en klankbordgroep opgericht. Er moeten belangrijke keuzes worden gemaakt, onder meer over de vorm en invulling van de nieuwe pensioenregeling, de wijze van uitvoering en de tijdslijnen. Tot het project behoort alles wat benodigd is om een beheerste en zorgvuldige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel te waarborgen.

Het project is onderverdeeld in verschillende fasen, per fase moeten er resultaten opgeleverd worden. Zie figuur 1.

Figuur 1: Fasen invoering WTP

In 2022 is de projectgroep van start gegaan onder begeleiding van een (externe) procesbegeleider. Na een zorgvuldig selectietraject is gekozen voor Aon om dit project te begeleiden. Het streven is om per 1 januari 2026 over te gaan naar het nieuwe pensioencontract.

Bestuursmodel

De wet schrijft een aantal mogelijkheden voor het bestuursmodel voor. Deze modellen zijn erop gericht om de evenwichtige belangenbehartiging in de besturing van een pensioenfonds te versterken en de rolverdeling tussen de verschillende organen van het Fonds te optimaliseren. Op grond van de regelgeving heeft het Bestuur gekozen voor een Bestuur dat paritair is samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgever, deelnemers en gepensioneerden. Naast het Bestuur kent het paritaire bestuursmodel een Verantwoordingsorgaan (VO) en een Raad van Toezicht (RvT).

De procedures rondom benoeming, ontslag en schorsing van bestuursleden of leden van het VO en RvT zijn vastgelegd in de statuten en/of de reglementen van het betreffende orgaan. Deze reglementen zijn opgenomen op de website van het Fonds.

Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het Bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het Bestuur, dit is vastgelegd in het Geschiktheidsbeleidsplan. Het Bestuur toetst de geschiktheid van de bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap. Het programma voor permanente educatie van bestuursleden waarborgt dat de geschiktheid van bestuursleden op peil blijft en waar nodig wordt verbreed of verder ontwikkeld.

Bestuursleden en leden van het VO ontvangen regelmatig informatie over relevante opleidingen, cursussen en workshops. Regelmatig wordt door een bestuurslid en/of de manager van het Fonds bijeenkomsten van onder andere de Pensioenfederatie en de toezichthouders bijgewoond. Bestuursleden ontvangen regelmatig informatie op pensioengebied.

Vanaf aantreden dienen de bestuursleden te beschikken over de nodige kennis, vaardigheden en professioneel gedrag (op geschiktheidsniveau A). Ook nieuwe leden van het VO volgen een relevante opleiding.

Zelfevaluatie bestuur

In maart 2023 heeft een zelfevaluatie van het Bestuur plaatsgevonden onder begeleiding van de heer E. Faber, werkzaam bij Thales Nederland B.V. In deze zelfevaluatie is aandacht besteed aan de onderwerpen:

- Kennis & vaardigheden;
- Diversiteit;

- Werkwijze bestuur;
- Gedrag en cultuur;
- Verbeterpunten.

De gezamenlijke conclusie was dat het Bestuur goed samenwerkt. Ook is er nog ruimte voor verbetering. Hiervoor heeft het Bestuur een aantal concrete actiepunten vastgesteld.

Code Pensioenfondsen en Integere bedrijfsvoering

De Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioenfondsen te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hiertoe zijn door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' geformuleerd.

De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan - niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dat betekent dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt.

De Code is verankerd in het stelsel van bestaande wet- en regelgeving. De organisatie van een pensioenfonds dient zodanig ingericht te zijn, dat hiermee een beheerste en integere bedrijfsvoering wordt gewaarborgd. Dit betekent onder meer dat een pensioenfonds zijn organisatie dusdanig inricht, dat sprake is van goede procedures en controle mechanismen en dat er beleid is voor beheersing van risico's en dat het Fonds zorg draagt voor de uitvoering van dat beleid. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet.

De Code wordt nageleefd en onderschreven door het Bestuur. Het Bestuur hanteert een jaarlijkse checklist om de naleving van bepalingen uit de Code te toetsen.

In de checklist is vastgelegd dat het Bestuur en het VO, in afwijking van de Code, een benoemingstermijn van 6 jaar hanteert, in plaats van 4 jaar. Hier liggen met name continuïteit en investeringen in deskundigheid aan ten grondslag. Het gaat om het principe 34 uit de Code, inzake Zittingsduur en herbenoeming van het Bestuur, VO en RvT.

De principes 31 tot en met 33, aangaande diversiteit heeft het Fonds nog niet of niet volledig kunnen toepassen. Het Bestuur vindt diversiteit in Bestuur en andere organen van belang in termen van kennis, competenties, leeftijd en geslacht. Dit is ook vastgelegd in het Geschiktheidsbeleidsplan. Bij vacatures wordt vroegtijdig in het wervingstraject aandacht gevraagd voor diversiteit. Gezien de technische aard van het bedrijf is een volledig diversiteitsbeleid praktisch moeilijk in te vullen. Het deelnemersbestand kent gezien de technische aard van het bedrijf namelijk meer mannelijke deelnemers. Ook het vinden van bestuursleden en leden voor het VO onder de 40 jaar blijft een uitdaging. Ondanks dat in de afgelopen jaren de gemiddelde leeftijd is gedaald, blijft deze voor vrouwen rond 43 jaar en voor mannen 46 jaar.

De RvT kent een diverse samenstelling qua competenties, leeftijd en geslacht.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het Bestuur nauwgezet gevolgd. Voor het Fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de opvolging wordt besproken in de bestuursvergaderingen.

Het Fonds maakt onderscheid tussen interne en externe fraude.

Interne fraude: Het risico dat het Fonds financiële- of reputatieschade oploopt doordat verbonden personen werkzaam voor het Fonds zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid, met het doel het financieel bevoordelen van zichzelf of anderen. De fraude komt vanuit de interne organisatie van het Fonds.

Externe fraude: Het risico dat het Fonds financiële- of reputatieschade oploopt doordat uitbestedingspartijen werkzaam voor het Fonds zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid, met het doel het financieel bevoordelen van zichzelf of anderen. De fraude komt vanuit buiten de organisatie van het Fonds.

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt het Fonds specifieke aandacht aan het inschatten van frauderisico's. De frauderisico's die zijn geïdentificeerd kunnen worden samengevat in: ICT-fraude en oplichting, declaratiefraude, tijdfraude. Het bestuur heeft als onderdeel van de SIRA een risicoanalyse uitgevoerd om de bruto-frauderisico's bij zowel intern als extern inzichtelijk te maken. De belangrijkste frauderisico's die hierbij zijn geïdentificeerd hebben betrekking op externe fraude.

Het Fonds mitigeert en beheerst deze frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. De belangrijkste beheersmaatregelen bestaan hierbij uit: het aanwezig zijn van een gedragscode en klokkenluidersregeling, de processen bij onze uitbestedingsorganisaties en het ingerichte onafhankelijke toezicht.

In 2022 zag het bestuur geen aanleiding om een onderzoek te doen naar fraude en/of overtreding van wet- en regelgeving.

Het Bestuur is niet bekend met overtredingen van de wet- en regelgeving door het Fonds. Aan het Fonds zijn in 2022 geen dwangsommen en boetes opgelegd.

Gedragscode

Het Bestuur heeft een gedragscode vastgesteld aan de hand van de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De gedragscode is beschikbaar via de website van het Fonds. Jaarlijks wordt door de bestuursleden en de overige verbonden personen een verklaring omtrent het naleven van de gedragscode van het Fonds getekend. Tevens wordt jaarlijks toegezien op de naleving van de code. In mei 2023 heeft het Bestuur de rapportage van de Compliance Officer over 2022 ontvangen. Er zijn geen specifieke bevindingen gerapporteerd door de Compliance Officer.

Sanctiewetgeving

Het fonds heeft maatregelen genomen om de naleving van de sanctiewetgeving te waarborgen, voor zover deze van toepassing is op het pensioenfonds. Dit betreft zowel de processen rondom het pensioenbeheer als rondom het vermogensbeheer. Omdat deze processen grotendeels zijn uitbesteed aan externe partijen, heeft het bestuur hier rekening mee gehouden in de uitbestedingsovereenkomsten met externe partijen.

Privacyregelgeving

Onder de AVG geldt dat het Fonds wordt aangemerkt als 'verwerkingsverantwoordelijke' van persoonsgegevens. Het Fonds dient, als 'eigenaar' van de persoonsgegevens, expliciet te kunnen aantonen dat het voldoet aan de AVG-eisen.

In verband met het toezicht op naleving van de AVG wil het Bestuur van het Fonds dat de uitvoeringspartijen aansluiten bij goedgekeurde certificeringsmechanismen. Daarmee tonen de uitvoeringspartijen aan dat wordt voldaan aan de AVG en de principes 'privacy by design' en 'privacy by default'. 'Privacy by design' houdt in dat bij de verwerking gehanteerde mechanismen en systemen zo zijn ontworpen dat zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de privacy van de deelnemers en de AVG. 'Privacy by default' is het zodanig instellen van de standaardinstellingen dat de privacy zoveel als mogelijk wordt gewaarborgd.

Bij het gegevensbeschermingsbeleid van het Fonds dat bestaat uit het informatiebeveiligingsbeleid (processen) en privacy beleid (personen) is rekening gehouden met de AVG. Het Fonds beschikt over de passende onderbouwing dat aan de regelgeving wordt voldaan. Ook heeft het Fonds een verwerkingsregister, dat inzicht geeft in alle persoonsgegevens die door de organisatie en haar partners wordt beheerd. In het register wordt onder andere inzicht gecreëerd in welke persoonsgegevens het Fonds verwerkt, welke verwerkingsdoeleinden er zijn, hoe lang de gegevens worden bewaard en welke maatregelen zijn getroffen om de privacy-risico's te beperken. Verder heeft het Fonds haar activiteiten en processen conform de AVG ingericht, als ook gedocumenteerd. Het Fonds zal haar activiteiten en processen met betrekking tot AVG blijven evalueren, wijzigen en verbeteren indien nodig.

De pensioenuitvoeringsorganisatie Appel Pensioenuitvoering heeft de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie die tot stand is gekomen in afstemming met de Autoriteit Persoonsgegevens in 2022 nageleefd. De implementatie van de gedragslijn bij Appel Pensioenuitvoering heeft plaatsgevonden doordat onder andere het privacy beleid hierop is aangepast, een Functionaris Gegevensbescherming is benoemd, het verwerkingsregister is geautomatiseerd en de medewerkers zijn geïnformeerd over deze regels door de directie. In 2022 hebben zich bij Appel Pensioenuitvoering geen meldingsplichtige datalekken voorgedaan.

In het kader van de meldplicht datalekken dient het Fonds meldingsplichtige datalekken te melden. In het verslagjaar hebben zich geen meldingsplichtige datalekken voorgedaan.

Toezichthouders

In 2022 heeft DNB haar toezicht aangepast naar een risico gebaseerd toezicht. Het uitgangspunt hierbij is dat de beschikbare toezichtcapaciteit daar wordt ingezet, waar de risico's het grootste zijn. De intensiteit van het toezicht neemt toe naarmate het materialiseren van risico's grotere consequenties heeft voor het vertrouwen in de sector.

Instellingen zijn ingedeeld in drie klassen, waarbij geldt hoe hoger hoe intensiever het basisprogramma. Het Fonds is ingedeeld in impactklasse 1, de laagste klasse. Uitgangspunt hierbij is adaptief toezicht, waarbij toezichthouders in contact treden met de instelling als daar aanleiding toe is.

In 2022 heeft er een gesprek plaatsgevonden met DNB over de transitie naar Appel Pensioenuitvoering. In februari 2023 heeft DNB een terugkoppeling gegeven van haar risicobeeld ten aanzien van het Fonds. Uit deze gesprekken kwamen geen bijzondere aandachtspunten naar voren.

Vanuit de AFM zijn er geen aanwijzingen, norminformerende of normoverdragende brieven ontvangen.

Klachten en geschillen

Klachten en geschillen kunnen door belanghebbenden bij het Fonds worden gemeld. De klachten- en geschillenregeling is beschikbaar op de website van het Fonds.

In het boekjaar heeft het Fonds 1 klacht ontvangen. Deze klacht bleek ongegrond en is tijdig (binnen 10 werkdagen) afgehandeld. Er zijn geen bezwaren voorgelegd aan het bestuur.

Onregelmatigheden die binnen het Fonds, haar organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed worden signaleerd kunnen worden gerapporteerd bij de Compliance Officer op grond van de klokkenluidersregeling van het Fonds. De klokkenluidersregeling is beschikbaar op de website van het Fonds. Ook bij de uitvoerder en de vermogensbeheerder zijn klokkenluidersregelingen geïmplementeerd.

In het boekjaar is van deze regeling geen gebruik gemaakt.

Risicohouding

De risicohouding is in oktober 2020 – voorafgaand aan het proces voor het vaststellen van de nieuwe vijfjaars-periode voor de CDC-premie – opnieuw besproken met werkgever en vertegenwoordiging van de COR, het verantwoordingsorgaan, Raad van Toezicht en de VVSTPN (hierna gezamenlijk te noemen: de partijen). De conclusie was dat de risicohouding hetzelfde blijft. Tijdens de discussies bleek de verwachte pensioenopbouw voor de partijen een belangrijk criterium. Er wordt gestreefd naar een zo stabiel mogelijke feitelijke pensioenpremie. De pensioenpremie wordt niet gezien als een sturingsmiddel.

Om toeslagen te kunnen financieren zijn partijen bereid risico te lopen. De prioriteit ligt, conform de doelstellingen van het Fonds, meer bij toeslagambitie dan het voorkomen van kortingen. De toeslagverlening is voorwaardelijk, afhankelijk van de financiële positie van het Fonds. Partijen accepteren dat daarmee de mogelijkheid bestaat dat de toeslag niet (volledig) toegekend wordt.

Het beoogd niveau van toeslagverlening op lange termijn is 100% van de prijsinflatie per jaar. Partijen realiseren zich echter dat dit zeker geen vanzelfsprekendheid is. Het begrip “pensioenresultaat” geeft de mate van koopkrachtbehoud van het pensioen weer. Deze wordt getoetst in de haalbaarheidstoets. Partijen stellen de volgende ondergrenzen aan het gewenst pensioenresultaat:

- Vanuit feitelijke dekkingsgraad: 90%. Dit komt overeen met een gemiddelde indexatie van 80% van de prijsinflatie per jaar (naar beneden afgerond op een veelvoud van 5%)
- Vanuit evenwichtssituatie: 95%. Als het Fonds uit reservetekort is, mag een hoger pensioenresultaat dan 90% worden verwacht. De dekkingsgraad is dan echter naar verwachting nog onvoldoende om volledige toeslagverlening (i.e. een pensioenresultaat van 100%) te realiseren.

Bij een slechtweersscenario zou minimaal een nominaal pensioen moeten kunnen worden behaald. Partijen beseffen echter dat in zo'n scenario dat niet altijd mogelijk is en dat het Fonds de pensioenen zelfs heeft moeten verlagen. In een slechtweersscenario moet het pensioenresultaat minimaal 60% zijn.

Het risico bestaat dat pensioenen verlaagd moeten worden omdat de financiële positie dat vereist. Hoe het Bestuur hiermee omgaat, verschilt per situatie:

- Verlaging vanwege een structureel dekkingstekort: deze moeten onvoorwaardelijk worden doorgevoerd. Relatief kleine kortingen (bijvoorbeeld de 3,5% in 2013) kunnen in één keer worden doorgevoerd. Immers spreiding vermindert de uiteindelijke korting niet.
- Verlaging omdat de komende 10 jaar onvoldoende herstel wordt verwacht: dit zijn voorwaardelijke kortingen. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat een gespreide korting wordt stopgezet omdat het Fonds zich sneller herstelt dan verwacht. Herstel van eerdere kortingen is echter onder zeer strikte voorwaarden mogelijk. Het Bestuur wil dan ook de maximale termijn van 10 jaar benutten om een voorwaardelijke korting te spreiden.
- In uitzonderlijke situaties kan het Bestuur sneller korten.

Het risico op de korte termijn wordt uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze bedraagt voor het beleggingsprofiel van het pensioenfonds rond 20%. Hierbij wordt door partijen een bandbreedte toegestaan van $\pm 5\%$.

De haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn voorgeschreven. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's (stochastische analyse).

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- De gevolgen van de financiële opzet van het Fonds;
- De verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud;
- De consistentie en evenwichtigheid van het beleid;
- De haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid;
- De herstelkracht van het Fonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Hiervoor zijn de volgende criteria bepaald:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het Fonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat van 90%; en/of
- Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario wijkt niet teveel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het Fonds hiervoor de maximale afwijking heeft vastgesteld op 40%.

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de bovenstaande criteria, dan treedt het Fonds in overleg met de sociale partners om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden.

Het Fonds laat jaarlijks voor 1 juli een haalbaarheidstoets uitvoeren en de resultaten ervan evalueren. Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijke verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijk financiële positie van het Fonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het Fonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

Daarnaast wordt ook getoetst of:

1. het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is; en
2. het Fonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het minimaal vereist eigen vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het vereist eigen vermogen te voldoen.

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de haalbaarheidstoets in 2022 afgezet tegen de gestelde grenzen en voorwaarden.

	Risicohouding (lange termijn)	2022	2021	
Toetsing – verwacht pensioenresultaat	Ondergrens / maximale afwijking	Resultaat	Resultaat	Voldaan
Vanuit feitelijke financiële positie				
Mediaan	90%	102,1%	100,6%	ja
Slechtweerscenario		76,9%	74,7%	
Afwijking t.o.v. mediaan	40%	24,7%	25,7%	ja

Tabel 6: Uitkomsten haalbaarheidstoets

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2022 voldoen aan de door het Fonds vastgestelde ondergrens en maximale relatieve afwijking:

- Het verwachte pensioenresultaat is hoger dan de vastgestelde ondergrens van 90%
- De relatieve afwijking ten opzichte van de mediaan is lager dan de vastgestelde maximale relatieve afwijking van 40%

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets en de toelichting daarbij worden gedeeld met het Verantwoordingsorgaan en de sociale partners.

Uitbesteding

De uitvoerende werkzaamheden voor het pensioenbeheer en vermogensbeheer zijn uitbesteed.

- Centric heeft tot en met 31 mei 2022 uitvoering gegeven aan het pensioenbeheer;
- Vanaf 1 juni 2022 geeft Appel Pensioenuitvoering uitvoering aan het pensioenbeheer;
- BlackRock draagt zorg voor de uitvoering van het vermogensbeheer en geeft strategisch advies;
- CACEIS is de custodian en voert een volledige beleggingsadministratie onder andere ten behoeve van diverse rapportages aan de toezichthouder en een onafhankelijke check op de performance.

Het Bestuur stelt kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken. In het contract met de pensioenbeheerder is een Service Level Agreement (SLA) opgenomen. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over de te leveren prestaties bij een groot aantal processen dat de pensioenbeheerder uitvoert voor het Fonds. Het Fonds wordt periodiek geïnformeerd over de realisatie van de SLA-afspraken. Daarnaast vindt er periodiek overleg plaats over de uitvoering van de uitbestede activiteiten. Afspraken met hen worden periodiek geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Met de vermogensbeheerder BlackRock zijn beleggingsmandaten afgesproken, waarin onder meer specifieke beleggingsrichtlijnen en –restricties zijn opgenomen. Middels de ontvangen beleggingsrapportages monitort het Bestuur de prestaties van de vermogensbeheerder.

Verder maakt het Fonds gebruik van ISAE 3402-rapportages, om zicht te krijgen op de effectieve werking van de interne beheersmaatregelen bij de uitbestedingspartners. Een ISAE 3402-rapportage is een rapportage van de uitbestedingsorganisatie, waarmee een onafhankelijke auditor oordeelt of de uitbestedingsorganisatie zijn, in de rapportage genoemde, processen op orde heeft en of de beheersmaatregelen in de processen gedurende een bepaalde periode effectief hebben gewerkt.

De ISAE 3402-rapporten van BlackRock, CACEIS en Appel Pensioenuitvoering bevatten allemaal een schone audit verklaring. De controles worden goed uitgevoerd en bij de testresultaten worden geen materiële bevindingen gemeld.

Voor de periode tot en met 31 mei 2022 bij Centric kon geen ISAE-rapport worden afgegeven en is een rapport van feitelijke bevindingen aan het Fonds verstrekt. Dit rapport stelt het bestuur in staat een beeld te vormen over de aan Centric uitbestede activiteiten in afwezigheid van een ISAE 3402-rapport. Het rapport geeft het bestuur comfort bij de tot en met 31 mei 2022 aan Centric uitbestede activiteiten.

De werkzaamheden en resultaten van de verschillende uitbestedingspartners van het Fonds worden periodiek geëvalueerd, waarbij wordt nagegaan of de uitbestedingsrelatie nog aan de eisen voldoet en bijdraagt aan het behalen van de doelen. Op basis van de evaluatie kan worden besloten tot het bijstellen of beëindigen van de relatie.

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur van het Fonds heeft het afgelopen jaar tien maal regulier vergaderd. De belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn geweest zijn:

- Financiële positie;
- Nieuw Pensioenstelsel;
- Integraal Risicomanagement;
- Compliance;
- Situatie Centric PAIS / overgang Appel Pensioenuitvoering;
- Actualiseren diverse fondsdocumenten;
- Opvolging aanbevelingen;
- ALM-studie;
- Herijken missie visie en strategie;
- Statutenwijziging;
- Opvolging bestuursleden;
- Toeslagverlening per januari 2023

In het kader van de reguliere beleidscyclus heeft het Bestuur onder meer vergaderd over de jaarrekening, beleidsstukken, haalbaarheidstoets, toets kostendekkendheid premie, fondsgrondslagen, zelfevaluatie van het Bestuur en de vereenvoudigde jaarrapportage over 2021.

Tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van het Bestuur met de beleggingsadviescommissie, die plaatsvond op 2 december 2022, is gesproken over de 'Performance review' en 'Strategische Normportefeuille update & market outlook'. Hiertoe heeft Blackrock een presentatie gegeven, waarbij is ingegaan op de performance van de portefeuille in 2022, de ontwikkeling van de verplichtingen en de actuele marktomstandigheden en outlook.

Op 6 juli 2022 heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden met de leden van het VO, de RvT en het Bestuur met als doel het versterken van de samenwerking van de fondsorganen onder leiding van mevrouw Mr. P. Siegman. Tijdens deze bijeenkomst is er besproken wat er goed gaat en wat er verbeterd kan worden in de samenwerking van de fondsorganen.

Mevrouw S. Holwerda (Compliance Officer) heeft op 16 december 2022 een workshop 'Compliance & Integriteit' gegeven aan het Bestuur. Tijdens deze workshop is onder andere besproken welke wetswijzigingen er in aantocht zijn voor het Fonds. Daarnaast heeft er een interactieve sessie plaatsgevonden waarbij stellingen en casussen zijn behandeld over compliance en integriteit.

Communicatie

Communicatie met de deelnemers van het Fonds vindt plaats via de website, diverse mailingen en bijeenkomsten. De website voldoet aan de eisen van deze tijd en wordt aantoonbaar vaak bezocht. Deelnemers en andere partijen kunnen op een overzichtelijke wijze de informatie vinden waar ze naar op zoek zijn. Het Pensioen123 is geïntegreerd in de website, deze kan ook worden gedownload in een Engelstalige versie.

Op donderdag 13 oktober 2022 heeft het Fonds de jaarlijkse informatiebijeenkomst van het Fonds in de vorm van een webcast gehouden. Via internet kon het gesprek worden bijgewoond. Ook was er gelegenheid om vragen in te dienen en was er een aparte sessie gepland voor geïnteresseerden om dieper op meer technische pensioen vragen in te gaan.

Nieuwe medewerkers worden op de hoogte gebracht van de pensioenregeling middels de presentaties die (twee)maandelijks gegeven worden door een medewerker van het pensioenbureau. Human Resource managers (HRM) en medewerkers worden jaarlijks bijgepraat over de pensioenregeling en Fonds. Tevens wordt HRM op regelmatige basis geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het Fonds.

In 2022 is drie keer een workshop Pensioenfoto gegeven voor deelnemers die ouder zijn dan 62 jaar. In deze workshop wordt aandacht besteed aan de aanloop naar het pensioen en wordt gesproken over onderwerpen als *Afscheid nemen van het werk*, *Kiezen van juiste pensioenmoment*,

Zingeving van het leven bij pensionering en Financiële situatie na pensionering. In deze workshop worden deelnemers geactiveerd om na te denken over hun aanstaande pensionering.

De verantwoording over het gevoerde beleid en de financiële uitkomsten vindt plaats in de jaarrekening. Tijdens de jaarlijkse informatiebijeenkomst /webcast wordt hier nadere toelichting op gegeven.

De persoonlijke pensioeninformatie van de belanghebbenden van het Fonds is beschikbaar via het Uniforme Pensioen Overzicht (UPO) en het Pensioenregister (www.mijnpensioenoverzicht.nl). In 2022 hebben alle actieve deelnemers, slapers, arbeidsongeschikten en ex-partners een UPO ontvangen. Daarnaast biedt het Fonds via de website een pensioenplanner aan, waarmee op basis van actuele gegevens verschillende pensioenscenario's kunnen worden doorgerekend.

Begin 2022 heeft het Fonds alle deelnemers geïnformeerd over de verhoging van de pensioenen per 1 januari 2022. Dit is gebeurd via persoonlijke brieven en via een bericht op de website van het Fonds.

Beloningsbeleid

Bestuursleden en leden van het VO die in loondienst werkzaam zijn bij Thales Nederland B.V. ontvangen geen vergoeding van het Fonds voor hun werkzaamheden voor het Bestuur of VO.

Gepensioneerde leden van het Bestuur en van het VO ontvangen een reis-/ verblijfkosten vergoeding indien er wordt gereisd voor een vergadering, opleiding, seminar of congres. Er worden geen andere vergoedingen aan bestuursleden ten laste van het Fonds verstrekt.

De leden van de RvT ontvangen een vergoeding voor hun werkzaamheden, evenals een vergoeding voor reiskosten.

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het Fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar.

(in duizenden euro's)	Pensioenvermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 31 december 2021	1.921.172	1.469.632	130,7%
Beleggingsresultaten / rentetoevoeging	-485.533	-7.288	-32,0%
Toeslagverlening		98.418	-8,2%
Premiebijdragen / pensioenopbouw	32.000	44.853	-1,8%
Pensioenuitkeringen	-41.187	-41.155	0,9%
Uitvoeringskosten	-	-	0,0%
Wijziging marktrente		-416.315	51,7%
Overgedragen pensioen	11.390	11.312	-0,1%
Overige	-	13.315	-18,6%
Stand per 31 december 2022	1.437.871	1.172.772	122,6%

Tabel 7: Ontwikkeling financiële positie

De verandering in de dekkingsgraad is voornamelijk het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- een stijging van de rentetermijnstructuur;
- negatieve beleggingsresultaten.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

(in duizenden euro's)	2022	2021	2020
Premieresultaat incl. kosten	-12.853	-16.118	-12.293
Interestresultaat	-160.348	217.948	25.462
Overig resultaat	-13.239	3.595	34.569
Totaal resultaat	-186.440	205.425	47.738

Tabel 8: Saldo van baten en lasten

Voor de verdere analyse van het saldo van baten en lasten wordt verwezen naar de actuariële analyse in de actuariële paragraaf.

De oorzaak van het negatieve premieresultaat is het grote verschil tussen de nominale marktrente en het verwachte rendement waarop de gedempte premie (en waaraan de kostendekkendheid van de feitelijke premie wordt getoetst) is gebaseerd.

De werkelijke kosten van de pensioenopbouw in een jaar worden berekend op basis van de nominale marktrente, voor 2022 gelijk aan circa 0,6% (2021 circa 0,3%). Het verwachte rendement - zelfs rekening houdend met een afslag voor toeslagverlening - is significant hoger, namelijk circa 1,8% (in 2021 ook 1,8%). Dit betekent dat de gedempte kostendekkende premie lager is dan de kosten van de pensioenopbouw op basis van de marktrente. Omdat de feitelijke premie gebaseerd is op de gedempte kostendekkende premie komt er bij een lage marktrente minder premie binnen bij het Fonds dan de pensioenopbouw op basis van de marktrente kost. Het premieresultaat is het verschil tussen de binnenkomende premie en de kosten van de opbouw.

De afgelopen jaren is de marktrente steeds lager geweest dan het verwachte rendement binnen de premiestelling met de weergegeven negatieve resultaten op premie als gevolg.

De rentetermijnstructuur ultimo 2022 kwam voor de verplichtingen van het Fonds overeen met een gemiddelde rente van afgerond 2,7% (2021: 0,5%).

Solvabiliteitseisen

Het minimaal vereist eigen vermogen is bepaald conform artikel 11 van het Besluit FTK pensioenfondsen en bedraagt 4,3% (2021: 4,2%) van de totale technische voorzieningen. De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt daarmee 104,3.

Het vereist eigen vermogen bedraagt eind 2022: € 268.468 miljoen (2021: € 319.424 miljoen) en de vereiste dekkingsgraad 123,7% (2021: 121,7%) op basis van de strategische beleggingsmix (op basis van de feitelijke mix is de vereiste dekkingsgraad 122,9% (2021: 123,4%).

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De feitelijke dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen van het Fonds te delen door de totale technische voorzieningen. Per 31 december 2022 bedraagt de feitelijke dekkingsgraad 122,6% en de beleidsdekkingsgraad 130,4%. De beleidsdekkingsgraad is dus hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, en hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Het Fonds heeft daarmee per 31 december 2022 een dekkingsoverschot en een reserveoverschot.

Uitvoeringskosten

Het Bestuur heeft de ambitie om uitvoeringskosten inzichtelijk en transparant te maken. Gezien het verschillende karakter wordt bij het geven van inzicht afzonderlijk aandacht besteed aan pensioenbeheer- en vermogensbeheerkosten.

<i>(in duizenden euro's)</i>	2022	2021	2020
Pensioenbeheer			
Pensioenuitvoeringskosten	1.093	1.048	1.093
Kosten per deelnemer	0,249	0,249	0,277
Vermogensbeheer			
Beheerkosten	3.381	3.787	4.271
Transactiekosten	3.515	3.317	4.422
Overige kosten	1.497	1.452	1.754
Totaal	8.393	8.556	10.447
Kosten van vermogensbeheer excl. transactiekosten (in % van het gemiddeld belegde vermogen)	0,30%	0,29%	0,37%
Transactiekosten (in % van het gemiddeld belegde vermogen)	0,22%	0,17%	0,27%
Totaal (in % van het gemiddeld belegde vermogen)	0,52%	0,46%	0,64%

Tabel 9: Uitvoeringskosten

De pensioenbeheerkosten worden berekend als kosten per deelnemer. Het aantal deelnemers is gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden per jaareinde en komt ultimo 2022 uit op 4.389 (2021: 4.217) deelnemers.

De vermogensbeheerkosten en transactiekosten zijn als percentage van het gemiddeld belegde vermogen uitgedrukt. Het gemiddeld belegd vermogen is berekend volgens de definities van de Pensioenfederatie.

Bij de berekening van de uitvoeringskosten, worden tevens meegenomen de kosten voor het Fonds en pensioenbureau. Deze worden sinds 2015 niet meer door Thales aan het Fonds doorbelast (en dus niet verantwoord in de jaarrekening), maar voor de transparantie worden deze geschatte kosten die bedragen € 443 duizend (2021: € 446 duizend), wel meegenomen. Deze kosten worden deels toegerekend aan pensioenbeheer en deels aan vermogensbeheer.

Pensioenbeheer

De pensioenuitvoeringskosten bestaan onder meer uit kosten voor de uitbestede administratie, actuariële advieskosten en kosten van toezicht. Een verdere specificatie staat in de toelichting bij de jaarrekening. De totale uitvoeringskosten zoals verantwoord in de jaarrekening bedragen in 2022 €1.004 duizend (2021: € 959 duizend). Bij de berekening van de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer, worden tevens meegenomen de toegerekende kosten voor het Fonds en pensioenbureau € 89 duizend (2021: € 89 duizend).

De pensioenbeheerkosten zijn gestegen ten opzichte van 2021. Het aantal actieve deelnemers is ook gestegen, waardoor de kosten per deelnemer gelijk zijn gebleven.

Uit de kostenbenchmark over 2021 van Sprenkels & Verschuren komen de kosten van het Fonds (€ 249) met € 116 onder de mediaan van € 365 van de pensioenbeheerkosten van de ondernemingspensioenfondsen.

Over 2022 komen de kosten per deelnemer gelijk uit op € 249, dat is lager dan de mediaan uit 2021. Gegevens uit de kostenbenchmark voor 2022 zijn ten tijde van de publicatie van het bestuursverslag nog niet voorhanden.

Vermogensbeheer

Bedragen x € 1.000	beheer kosten	in %	geschatte transactie kosten	in %	2022 totale kosten	2022 in %
<u>Portefeuillebeheerkosten</u>						
Vastgoed	687	0,04	300	0,02	987	0,06
Aandelen	1.201	0,08	2.058	0,13	3.259	0,21
Vastrentende waarden	1.278	0,08	868	0,05	2.146	0,13
Cash	3	0,00	2	0,00	5	0,00
Kosten overlay beleggingen	212	0,01	287	0,02	499	0,03
Totaalkosten toe te wijzen aan categorieën	3.381	0,21	3.515	0,22	6.896	0,43
<u>Overige vermogensbeheer kosten</u>						
Kosten pensioenfondsen en pensioenbureau					354	0,02
Bewaarloon					0	0,00
Advieskosten vermogensbeheer					460	0,03
Custodian (incl. bewaarloon)					683	0,04
Totaal overige vermogensbeheer kosten					1.497	0,09
Totaal vermogensbeheer kosten (inclusief transactiekosten)					8.393	0,52
Totaal vermogensbeheer kosten (exclusief transactiekosten)					4.878	0,30
Gemiddeld belegd vermogen 2022					1.591.382	

Tabel 10; Vermogensbeheerkosten

Bovenstaande tabel is zoveel mogelijk opgesteld om kosten, die in hoofdzaak rechtstreeks van het beleggingsresultaat worden afgetrokken, te identificeren en zichtbaar te presenteren.

De beheerkosten zijn goed aan de beleggingscategorieën toe te wijzen, aangezien hier met de vermogensbeheerder afspraken over zijn gemaakt. Kosten die niet direct toe te wijzen zijn, worden naar rato van vermogen aan een categorie toegerekend.

Onderdeel van de beheerkosten zijn de Total Expense Ratio (TER), dit betreft kosten die binnen beleggingsfondsen direct ten laste van het resultaat gebracht worden. Deze kosten zijn geschat op basis van de voorlopige TER ratio's van de fondsen en het gemiddeld beheerde vermogen per fonds.

De transactiekosten betreffen kosten die samenhangen met de transacties zoals bijvoorbeeld aan- en verkopen. Sinds 2018 zijn hierin ook opgenomen de transactiekosten die binnen de fondsen worden gemaakt. Een deel van deze kosten is gebaseerd op schattingen. Voor deze schattingen is gebruik gemaakt van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De transactiekosten komen in 2022 hoger uit dan in 2021. Bij de kosteninschatting wordt gekeken naar het transactie volume en de *estimated transaction costs* (die wordt gebaseerd op de spreads). De spreads voor veel beleggingscategorieën waren hoger in 2022, veroorzaakt door aanhoudende renteverhogingen. De situatie in Oekraïne en de energiecrisis zorgden voor volatiliteit en lagere liquiditeit op de financiële markten, wat ook tot hogere transactiekosten heeft geleid.

De advieskosten vermogensbeheer betreffen € 424 duizend kosten voor Strategisch Advies. De overige kosten betreffen de kosten voor externe adviseur van de beleggingsadviescommissie en de kosten voor fiscaal advies betreffende vermogensbeheerkosten.

De overige kosten fondsen, die genoemd worden in tabel 10, betreffen de kosten die in rekening worden gebracht door de custodian. Dit zijn o.a. administratiekosten, kosten voor bewaarloon en bankkosten.

Kostenbenchmark

Uit de kostenbenchmark over 2021 van Sprenkels & Verschuren komen de kosten van het Fonds met 0,29% onder de mediaan (0,35%) uit van de vermogensbeheerkosten van de ondernemingspensioenfondsen. De transactiekosten van het Fonds zaten met 0,17% ruim boven de mediaan van 0,08%.

Over 2022 komen de vermogensbeheerkosten gelijk aan 2021 uit op 0,29%, dat is lager dan de mediaan uit 2021. De transactiekosten zijn iets gedaald ten opzichte van 2021, maar komen met 0,22% wel hoger uit dan de mediaan van 2021. Gegevens uit de kostenbenchmark voor 2022 zijn ten tijde van de publicatie van het bestuursverslag nog niet voorhanden.

De hogere transactiekosten van het Fonds kunnen als volgt worden toegelicht:

Actief beheer: het Fonds belegt hoofdzakelijk in actieve beleggingsfondsen. De transactiekosten van actief beheer zijn hoger dan de kosten van passief beheer;

Methode van inschatting van (indirecte) transactiekosten: de kosteninschatting is grotendeels afhankelijk van welke methodiek er gebruikt wordt voor het berekenen van (indirecte) transactiekosten. Hiervoor worden diverse methodes gehanteerd door verschillende asset managers. BlackRock hanteert veelal de PRIIP methode, alsook de MiFID II methode. Deze beide methodes geven een gedetailleerd inzicht in de totale transactiekosten.

Bij de kosteninschatting wordt gekeken naar het transactie volume en de *estimated transaction costs* (die wordt gebaseerd op de spreads).

Aansluiting met jaarrekening

In de volgende tabel is de aansluiting tussen de vermogensbeheerkosten zoals gepresenteerd in het bestuursverslag en de kosten zoals opgenomen in de jaarrekening weergegeven:

Bedragen x € 1.000	Totaal
Kosten opgenomen in de jaarrekening	4.468
Kosten gesaldeerd met indirecte beleggingsopbrengsten	3.933
Totaal kosten in jaarrekening	8.401
Kosten in bestuursverslag	8.393
Verschil	-8

Tabel 11: Vermogensbeheerkosten jaarrekening vs bestuursverslag

Per saldo wordt in het bestuursverslag minder kosten gerapporteerd dan in de jaarrekening wordt verantwoord. Dit verschil wordt als volgt verklaard.

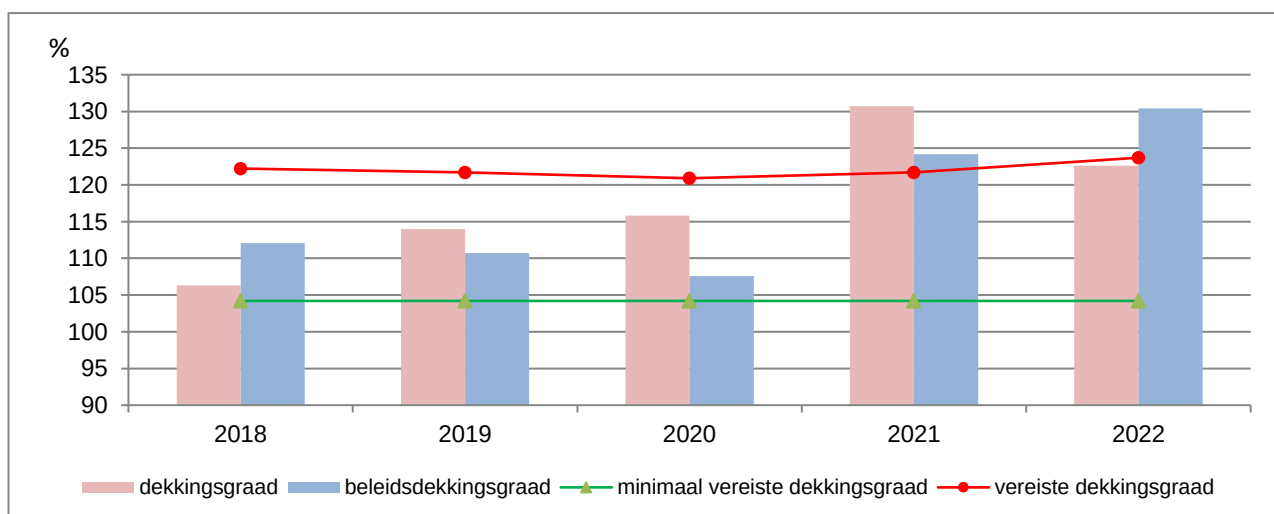
De kosten voor het pensioenbureau (€ 354 duizend) worden sinds 2015 niet meer door Thales aan het Fonds doorbelast (en dus niet verantwoord in de jaarrekening), maar voor de transparantie worden deze geschatte kosten wel meegenomen bij de berekening van de totale vermogensbeheerkosten.

Door de systeemmigratie in 2021 van Kasbank naar CACEIS is er in 2021 achterstand opgelopen in facturatie. Deze achterstallige facturatie heeft plaatsgevonden in 2022 waardoor verschil ontstaat van € 342 duizend.

Het Fonds heeft op basis van de niet-euro beleggingen recht op een gedeeltelijke teruggave van de betaalde btw op vermogensbeheerkosten. De verwachte teruggave over het jaar 2022 wordt in mindering gebracht op de kosten zoals gepresenteerd in het bestuursverslag. De werkelijke teruggave over 2021 wordt in de jaarrekening bij de vermogensbeheerkosten verantwoord als bate. De teruggave 2022 bedraagt € 20 duizend meer dan de teruggave 2021.

Financiële positie

In de afgelopen jaren hebben de dekkingsgraad, beleidsdekkingsgraad, het vereist eigen vermogen en het minimaal vereist eigen vermogen zich als volgt ontwikkeld:

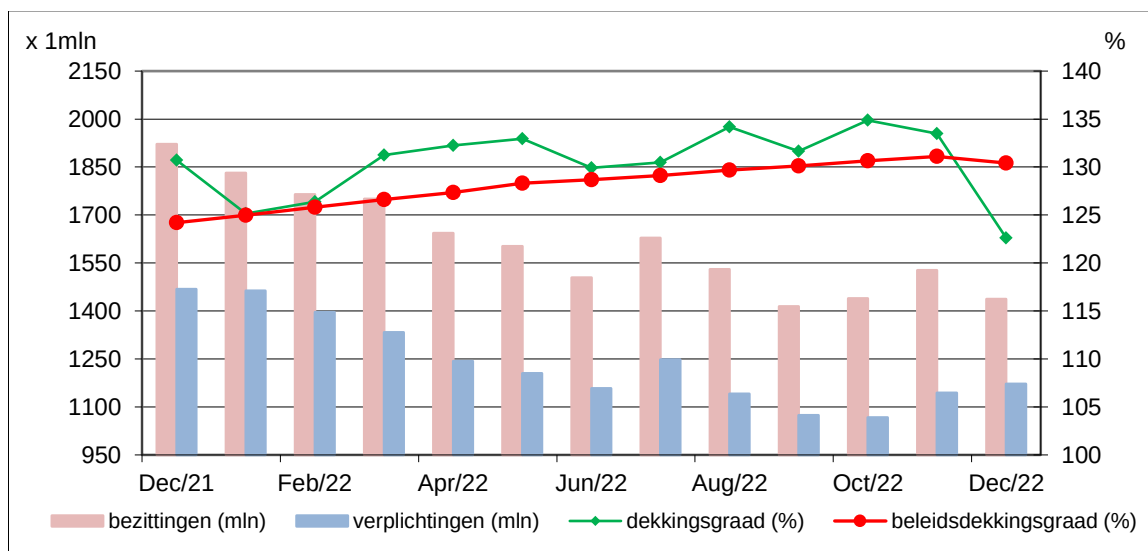
Figuur 2: Jaarlijkse ontwikkeling dekkingsgraad

Beleidsdekkingsgraad

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad een belangrijke indicator voor bijna alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Per 31 december 2022 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 130,4%.

Om de juistheid van de maandelijkse berekening van de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad te waarborgen, zijn de interne beheersmaatregelen versterkt. De uitvoering van de bijbehorende werkzaamheden binnen Appel Pensioenuitvoering vindt plaats volgens interne richtlijnen waarin voorschriften en procedures zijn opgenomen aangaande de manier van werken, de controle en de archivering. Een belangrijk instrument hierbij is de reviewprocedure die waarborgt dat de werkzaamheden worden gecontroleerd op technisch detailniveau en op methodologie conform het vier-ogenprincipe.

De volgende grafiek geeft de maandelijkse ontwikkeling weer van de dekkingsgraad, beleidsdekkingsgraad, bezittingen en verplichtingen over het boekjaar:

Figuur 3: Maandelijkse ontwikkeling dekkingsgraad 2022

Minimaal vereist eigen vermogen, vereist eigen vermogen en herstelplan

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2022 104,3%. De vereiste dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2022 123,7%.

Per 31 december 2022 was de beleidsdekkingsgraad van het Fonds 130,4% en lag daarmee boven de vereiste dekkingsgraad.

De dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad worden maandelijks gepubliceerd op de website.

Ultimo 2022 was geen sprake van een reservetekort en heeft het Fonds geen herstelplan ingediend.

Verhoging van de pensioenen

Het Fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de relatieve stijging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens (afgeleid), met referteperiode juli-juli. Over deze periode berekende het CBS de mutatie in de CPI op 12,45%.

Om de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het Bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. De ALM-studie (Asset Liability Management) is maatgevend voor de verdeling over de beleggingscategorieën. Daarbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Bij het bepalen van het strategisch beleggingsbeleid wordt rekening gehouden met het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet, de verplichtingenstructuur en de financiering van het Fonds zoals vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever.

Om de doelstelling te realiseren voert het Fonds voor het grootste deel van de portefeuille een 'actieve' beleggingsstijl. Dat wil zeggen: het realiseren van hoger rendement dan de performance van de betreffende benchmarks, binnen de vastgestelde restricties, op basis van de marktvisie van de geselecteerde vermogensbeheerder.

Onder het nFTK worden strengere voorwaarden gesteld aan het indexeren van pensioenaanspraken. Indexeren mag alleen indien de indexatie toekomstbestendig is. De hoogte van de toeslag hangt af van de hoogte van de inflatie alsook van de financiële positie van het Fonds (i.e. de beleidsdekkingsgraad). Als deze dekkingsgraad minder is dan 110% wordt er geen toeslag verleend. Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% kan er toeslag worden verleend, afhankelijk van de financiële positie (zie ook Pensioenparagraaf). De financiële positie kan echter ook dusdanig zijn, dat de pensioenen moeten worden verlaagd.

Ten aanzien van de indexatie per 1 januari 2023 kon het Bestuur gebruik maken van meerdere mogelijkheden om een besluit te nemen, te weten:

1. indexatie o.b.v. FTK met een regulier ingroeipad voor de toekomstige inflatie;
2. indexatie o.b.v. FTK met een alternatief ingroeipad voor de toekomstige inflatie;
3. indexatie o.b.v. de AMvB.

Voor het besluit tot het verlenen van toeslagen per 1 januari van enig jaar is conform het toeslagbeleid van het Fonds de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van het voorafgaande jaar leidend, deze bedroeg 130,6%. Dit is hoger dan de drempel voor toeslagverlening van 110%, maar lager dan de grens voor volledige toeslagverlening van 150% (o.b.v. FTK regulier).

Door gebruik te maken van het zogenaamde 'alternatieve ingroeipad' voor de inflatie, dat DNB in oktober publiceerde zakte de grens voor volledige indexatie van 150% naar 139,6%. Met 130,6% beleidsdekkingsgraad mogen we niet volledig verhogen.

Hierdoor bedraagt de toe te kennen toeslag 73,8% van de maatstaf, wat neerkomt op 9,19%.

Het Bestuur heeft in de bestuursvergadering van 16 december 2022 besloten om per 1 januari 2023 een toeslag van 9,19% te verlenen op ingegane, opgebouwde en premievrije pensioenen.

Het Fonds maakt geen gebruik van de versoepelde indexatieregels (AMvB), waarmee het tot 12,45% zou kunnen indexeren. De redenen hiervoor zijn onder andere de overstap naar een nieuw pensioenstelsel over enkele jaren en het beschikbaar houden van voldoende buffers hiervoor, hetgeen wordt versterkt door de economisch onzekere tijden en het volatiel zijn van de financiële markten. Het bestuur zet in op een evenwichtige en toekomstbestendige indexatie.

Het besluit is tot stand gekomen, door een beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming, het BOB-model. De RvT, het VO en de sleutelfunctiehouders zijn betrokken geweest tijdens dit proces.

Beleggingsparagraaf

Terugblik 2022

Macro-economisch stond 2022 duidelijk in het teken van de ongekende stijging in inflatie. Strikt genomen was het een thema dat al duidelijk in 2021 in opkomst was, maar in dat jaar werd het door centrale bankiers én de bredere financiële markten nog afgedaan als een 'transitory', tijdelijk fenomeen.

Volgens die interpretatie was de inflatie voornamelijk het gevolg van (tijdelijke) problemen aan de aanbodkant gerelateerd aan corona beperkende maatregelen, gecombineerd met (eveneens tijdelijk) oplopende grondstoffenprijzen. Met het verder oplopen en het verbreden van inflatie werd echter steeds duidelijker dat dit verre van een tijdelijk probleem was.

De Russische invasie van Oekraïne op 24 februari 2022 voegde een aanzienlijke nieuwe impuls toe aan de wereldwijde inflatietrend. Niet alleen werd hiermee de oogst van de graanschuur van Europa bedreigt, maar het zette ook de levering van Russisch gas aan Europa op scherp. Europese gasprijzen stegen aanzienlijk, met alle gevolgen voor de groei en inflatie. Anders dan de wereldwijde oliemarkt kent de gasmarkt een sterk regionaal karakter, waarmee met name Europa in een energiecrisis van historische omvang terecht is gekomen. De Europese inflatie steeg tot boven de 10%, wat tot een stevige uitholling van de koopkracht heeft geleid.

Bij centrale banken drong rijkelijk laat het besef door dat inflatie meer dan een tijdelijk probleem zou zijn. Met name de ECB ziet zich hierbij geconfronteerd met het probleem dat renteverhogingen op zich weinig invloed hebben op zoiets als de levering van Russische gas aan Europa.

Renteverhogingen zijn een effectief middel als de inflatie het gevolg is van een te hoge vraag, maar als de oorzaak aan de aanbodkant ligt, kan het alleen indirect een rol spelen door de stijging van de inflatieverwachtingen te beïnvloeden.

Ook de rol van het overheidsbeleid hielp hier niet bij. In reactie op de explosieve stijging van de energiekosten, kwamen de individuele landen met allerlei compensatiemaatregelen om de schok op te vangen. Hoewel begrijpelijk, heeft het per saldo tot gevolg dat de onderliggende inflatie-impuls verder wordt aangewakkerd, waarmee ook het risico op extra renteverhogingen wordt verhoogd.

Financiële markten reageerden niet bepaald verheugd op deze oplopende inflatie, geopolitieke spanningen en beleidsrentes. De klap kwam met name hard aan in de wereldwijde obligatiemarkten. De waardeontwikkeling van de obligaties zelf, kan gezien worden als de grootste correctie in de afgelopen paar eeuwen.

Ook voor aandelen was 2022 niet bepaald een gunstig jaar. Door de forse stijging van de rente kwam de waardering van (onzekere) toekomstige kasstromen onder druk te liggen, wat vooral bedrijven uit de Tech sector onder druk zette. Daarnaast heeft ook de toegenomen geopolitieke onzekerheid geen positieve rol gespeeld in het sentiment op de aandelenmarkten, waarbij de escalatie in de oorlog van Oekraïne voor de nodige volatiliteit zorgde. Als laatste spelen de verslechterende economische vooruitzichten ook een rol. Centrale banken zijn momenteel gericht bezig de groei te temperen, waarbij eigenlijk iedereen er inmiddels wel van overtuigd is dat een recessie in grote delen van de wereldeconomie niet langer te voorkomen is. Tot een daadwerkelijke winstrecessie is het nog niet gekomen, maar dat de tegenvallende groei de winstgevendheid van het bedrijfsleven zal gaan raken, lijkt geen twijfel.

Outlook 2023

Vooruitblikkend naar 2023 lijkt het niet onwaarschijnlijk dat het hoofdthema van 2022 nog een keer voor een hoofdrol zal gaan. Kijkend naar de koersbeweging in de eerste maand van het nieuwe jaar, lijkt de markt er steeds meer van overtuigd dat het met de recessie wel mee zal vallen. Enerzijds is dit gerelateerd aan het wegebben van de acute vrees voor een zware energiecrisis in Europa. Door het milde winterweer, de hoge voorraden en het gereduceerde gasverbruik is de Europese gasprijs tot onder de 60 euro per megawattuur gedaald, waarmee de crisis gereduceerd is tot een meer behapbaar probleem. Daarnaast heeft de vrij radicale draai in het covidbeleid in China er toe geleid

dat de groeiverwachtingen voor China -en in het verlengde daarvan de groeivoorzichten voor opkomende landen- verbeterd zijn.

Bij het uitblijven van een recessie zullen de arbeidsmarkten krap blijven, waarmee de kans op hoge looneisen alleen maar toenemen. Met name in Europa, waar de reële lonen de afgelopen jaren met meer dan 5% zijn teruggelopen, ligt het gevaar van tweede orde effecten voor inflatie duidelijk op de loer. Als centrale banken hier op reageren door de rente nog verder te verhogen, ligt hiermee alsnog het gevaar op een recessie op de loer. Wellicht dat de markten op dit moment iets te ver op de muziek vooruitlopen.

Overigens zijn er niet alleen risico's: de zware correctie in met name de obligatiemarkt heeft er ook toe geleid dat de lange termijn rendementsverwachtingen er momenteel een heel stuk gunstiger uitzien dan een jaar geleden. Ook de correctie in aandelen heeft er toe geleid dat de rendementsvooruitzichten op de langere termijn zijn verbeterd.

Beleggingsbeleid

De strategische verdeling van de beleggingen was ultimo verslagjaar als volgt:

	Strategische norm	Bandbreedte	
		Minimum %	Maximum %
Vastrentende waarden	52,70%	47,70%	57,70%
Aandelen	35,30%	30,30%	40,30%
Vastgoed	10,00%	5,00%	15,00%
Liquide middelen	2,00%	0,00%	7,00%
Totaal	100,00%		

Tabel 12: Strategische verdeling beleggingen

De samenstelling van de portefeuille was ultimo verslagjaar als volgt:

	Werkelijk belang	Strategische norm	Afwijking van Strategische norm
Vastrentende waarden	51,11%	52,70%	-1,59%
Aandelen	38,06%	35,30%	2,13%
Vastgoed	9,78%	10,00%	-0,22%
Liquide middelen	1,05%	2,00%	-0,95%
Totaal	100,00%	100,00%	

Tabel 13: Samenstelling totale portefeuille

Vastrentende waarden*

Samenstelling portefeuille vastrentende waarden ultimo 2022 (in %)*				
	Strategische norm	Bandbreedte		Werkelijk belang
		Minimum %	Maximum%	
Government Bonds	19,90%	14,90%	24,90%	20,98%
Credits	27,00%	22,00%	32,00%	24,23%
High Yield Bonds	2,90%	0,00%	7,90%	2,92%
Emerging Markets Bonds	2,90%	0,00%	7,90%	2,98%
Totaal	52,70%	36,90%	72,70%	51,11%

Tabel 14: Samenstelling portefeuille vastrentende waarden

* Het LDI (Liability Driven Investments) mandaat wordt gerapporteerd binnen de vastrentende waarden en ook het totaalrendement (tabel 18, Totaal assets) bevat de bijdrage hiervan. Met behulp

van het LDI mandaat wordt het renterisico op de verplichtingen deels afgedekt. Zie voor een beschrijving van het Beleid afdekking renterisico pagina 35.

Aandelen

Samenstelling aandelenportefeuille ultimo 2022 (in %)*				
	Strategische norm	Bandbreedte Minimum %	Bandbreedte Maximum %	Werkelijk belang
Europe	10,30%	5,23%	15,23%	11,52%
North America	15,90%	10,93%	20,93%	17,38%
Japan	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Asia Pacific	2,70%	0,00%	7,66%	2,87%
Emerging Markets	6,40%	0,00%	11,40%	6,29%
Totaal	35,30%	16,16%	55,22%	38,06%

Tabel 15: Samenstelling aandelenportefeuille

Vastgoed

Samenstelling vastgoedportefeuille ultimo 2022 (in %)*				
	Strategische norm	Bandbreedte Minimum %	Bandbreedte Maximum %	Werkelijk belang
Real Estate	10,00%	5,00%	15,00%	9,78%
Totaal	10,00%	5,00%	15,00%	9,78%

Tabel 16: Samenstelling vastgoedportefeuille

Cash

Samenstelling cash ultimo 2022 (in %)*				
	Strategische norm	Bandbreedte Minimum %	Bandbreedte Maximum %	Werkelijk Belang
Cash	2,00%	0,00%	7,00%	1,05%
Totaal	2,00%	0,00%	7,00%	1,05%

Tabel 17: Samenstelling cash

*De strategische norm en het werkelijk belang in bovenstaande tabellen is inclusief rentederivaten en valutaderivaten.

Derivaten

Het Fonds wijst het gebruik van derivaten niet af. Risico en rendement verhoudingen kunnen immers effectief en kostenefficiënt aangepast worden door het gebruik van derivaten. Als algemene randvoorwaarde geldt dat de exposure van de portefeuille inclusief derivatenposities past binnen het strategisch kader.

Per mandaat wordt het gebruik van derivaten nader omschreven en aan voorwaarden verbonden. In een aantal aandelenmandaten is het (tijdelijk) gebruik van futures op de aandelenindex toegestaan om de gewenste aandelenexposure te verkrijgen.

Derivaten vormen als afgeleide beleggingsinstrumenten geen aparte beleggingscategorie. De vermogensbeheerder mag slechts van derivaten gebruik maken om:

- de risicograad van de beleggingsportefeuille (ten opzichte van de verplichtingen) te verlagen;
- tactische wijzigingen in de portefeuille op een efficiënte wijze tot stand te brengen;
- op defensieve wijze valutarisico's af te dekken door middel van valutatermijntransacties.

Binnen de LDI portefeuille worden naast langlopende staatsobligaties zowel central geclearde als bilaterale renteswaps aangekocht. De vermogensbeheerder zal uitsluitend onderhandse (OTC) bilaterale derivatencontracten doen aangaan met wederpartijen die voldoen aan de gehanteerde derivatenrichtlijnen ten aanzien van toegestane wederpartijen, met uitzondering van valuta transacties.

De wederpartijen moeten aan de volgende restricties voldoen:

- een rating van tenminste A-(S&P) en/of A3(Moody's);
- er moet een ISDA Master Agreement zijn afgesloten.

Het gebruik van derivaten op enige andere wijze is slechts toegestaan na overleg met en goedkeuring van het Bestuur van het Fonds. De totale portefeuille inclusief derivatenposities dient te allen tijde binnen de vermelde randvoorwaarden te blijven.

Beleid afdekking renterisico

Het Bestuur heeft een dynamisch renteafdeckingsbeleid vastgesteld, waarbij het niveau van afdekken kan variëren afhankelijk van onder andere de ontwikkeling van de marktrente en het niveau van de dekkingsgraad. Het niveau van renteafdekking kan daarbij variëren tussen de 50 en 80 procent. Het Fonds blijft de renteafdekking zien als een belangrijk instrument van balansmanagement. In oktober 2022 is besloten om het afdeckingspercentage te verhogen van 50% naar 60%, in lijn met het dynamische renteafdeckingsbeleid.

Beleid afdekking valutarisico

Het Fonds dekt binnen de zakelijke waarden portefeuille strategisch 50% van het valutarisico van belangrijke valuta als het Britse Pond, de Amerikaanse Dollar en de Japanse Yen af. Er is gekozen voor 50% afdekking van betreffende valuta exposure omdat de verplichtingen van het Fonds in euro gedenomineerd zijn en er op lange termijn niet wordt verwacht winst of verlies te maken op de betreffende valuta exposures. De valuta gerelateerd aan de Emerging Market exposure worden niet afgedekt.

Binnen de vastrentende waarden portefeuille worden vreemde valuta voor 100% afgedekt, met uitzondering van de positie obligaties uit opkomende markten. Belangrijke overweging om bij vastrentende waarden 100% valuta afdekking toe te passen, is dat valuta resultaten anders een te groot effect kunnen hebben binnen deze asset class, gezien het verwachte rendement en de volatiliteit binnen deze asset class. Binnen Emerging Markets debt (local currency) wordt geen valuta hedge toegepast omdat dit vaak relatief duur is en omdat het Fonds binnen deze categorie juist wil profiteren van de verwachte economische groei.

Rendement 2022

In het boekjaar 2022 heeft de totale portefeuille van het Fonds een 1,12% lagere performance behaald dan de benchmark. In absolute zin is er, inclusief derivaten, een sterk negatief rendement behaald van -25,00%. Het jaar 2022 was een zeer uitzonderlijk jaar waarin zowel obligaties als aandelen negatief hebben geredendeerd.

In relatieve zin hebben vastrentende waarden in de portefeuille het beter gedaan dan de benchmark. Aandelen hebben relatief een underperformance laten zien van ten opzichte van de benchmark, deze underperformance is met name gerealiseerd binnen de Europese aandelen strategie. Ook op beursgenoteerd vastgoed is een relatieve underperformance behaald ten opzichte van de benchmark. Zie tabel 18.

(in %)	Fonds	Benchmark	Relatieve Performance
Vastrentende waarden	-27,31	-27,72	0,41
Aandelen	-18,21	-12,50	-5,71
Vastgoed	-28,70	-26,90	-1,80
Totaal assets	-23.61	-22.49	-1.12
Contributie currency hedge	-1,39		
Contributie LDI	*		
Totaal rendement (inclusief derivaten)	-25,00		

Tabel 18: Rendement 2022

* Zie opmerking onder tabel 14.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het Fonds is zich bewust van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden. Het Fonds heeft in eerste instantie de doelstelling om een goed en zoveel mogelijk toekomstbestendig pensioen te verzorgen voor haar deelnemers. Onderdeel daarvan is een gedegen beleggingsbeleid met een zorgvuldige en transparante afweging tussen risico en rendement. Het is de visie van het Fonds dat inachtneming van ESG (Environmental, Social en Governance) factoren daar enerzijds een nuttige bijdrage aan kunnen leveren en anderzijds bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van onze wereld.

ESG

Het Fonds is van mening dat het beleggingsbeleid in de eerste plaats zorg moet dragen voor een goed en betrouwbaar pensioen voor alle betrokkenen (deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers) van het Fonds op de lange termijn. Maatregelen op het gebied van Verantwoord Beleggen kunnen daar wezenlijk aan bijdragen. Een portefeuille die rekening houdt met ESG factoren zal volgens onze visie op langere termijn beter presteren dan een portefeuille waarbij geen rekening wordt gehouden met deze factoren omdat met deze ESG factoren naar verwachting een beter lange termijn risico-rendement profiel zal worden bereikt hetgeen de huidige waardering en/of dividend meer zal doen toenemen. Naar verwachting zullen ondernemingen die de ESG factoren als onderdeel van hun bedrijfscultuur in de waardeketen waarin ze acteren insluiten relatief een in de tijd afnemend beroep doen op de wereld in het algemeen bij het gelijktijdig verbeteren van de gewenste opbrengst in de meest brede zin.

Ook zal een goed geïmplementeerd ESG factoren beleid in een onderneming bijdragen aan een beter geïnformeerde besluitvorming in die onderneming en dit komt naar verwachting het risicomanagement van het Fonds uiteindelijk ten goede. Het ESG beleid biedt het Fonds de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de bedrijven waarin het belegd. In eerste instantie door het uitoefenen van haar stemrecht, maar daar waar mogelijk ook door het beïnvloeden van het beleid van bedrijven om het beter te doen op ESG factoren en zo lange termijn waarde te creëren voor de wereld om haar heen en tegelijkertijd voor de belanghebbenden van het Fonds.

Uitgangspunten bij het ESG-beleid:

- het Fonds zal zich bij de uitvoering laten leiden door haar lange termijn doelstellingen en verplichtingen. ESG-aspecten leveren daar een bijdrage aan.
- het Fonds zal geen beleggingstransacties doen die op grond van het internationale recht zijn verboden of niet voldoen aan door Nederland ondertekende internationale verdragen. Beleggingen die strafbare of maatschappelijk niet geaccepteerde gedragingen bevorderen of in verband staan met schendingen van de mensenrechten of fundamentele vrijheden zullen worden vermeden.
- Naast de geformuleerde “investment beliefs” en het vastgelegde risico/rendementsprofiel worden ESG aspecten zoveel mogelijk betrokken bij beslissingen over het beleggingsbeleid.

- het Fonds is zich bewust van de invloed die beleggers kunnen hebben door stemrecht uit te oefenen en daarmee maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen voor een gewenst beleid bij bedrijven waarin wordt belegd. Door heldere afspraken over de ESG visie te maken met de vermogensbeheerder als uitvoerders van het beleggingsbeleid wordt invulling gegeven aan dit directe vermogen tot beïnvloeding. Daarnaast wordt ook de mogelijkheid benut om door het gebundelde vermogen dat onder beheer is van de vermogensbeheerder op basis van de ESG visie te mandateren in informele maar wel heel directe interacties met de directies van de ondernemingen waarin belegd wordt te toetsen en ook te sturen op het belang van de ESG factoren en daarbij duidelijk te maken dat de ESG factoren expliciet meewegen in de beoordeling van de investeringsaantrekkelijkheid van de die betreffende onderneming ten opzichte van vergelijkbare ondernemingen op zowel de kortere als lange termijn. De veranderingsbereidheid van ondernemingen is zo te toetsen en indirect bij te sturen.
- het Fonds vindt dat de portefeuille invulling, inclusief het gebruik van ESG factoren bij de selectie van individuele beleggingen, altijd een goede en verantwoorde afspiegeling moet zijn van de beleggingscategorie.
- het Fonds legt de invulling van het ESG-beleggingsbeleid voor alle onderdelen van de beleggingsportefeuille vast. In de evaluatie van beleggingscategorieën is verantwoord beleggen een specifiek criterium al is het Fonds er zich van bewust haar invloed per beleggingscategorie kan verschillen.
- het Fonds heeft ook aandacht voor de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt ESG-beleid kan hebben op de omvang van het belegbare universum, de beschikbaarheid van passende benchmarks en de beschikbaarheid daarvan bij de vermogensbeheerder, het kostenniveau en het rendement en risico, alsmede de praktische mogelijkheden om inzichtelijke rapportages samen te stellen.

UN Principles for Responsible Investments (UN PRI)

De UN PRI vormen een richtlijn voor (institutionele) beleggers op dit terrein. Dit VN-initiatief speelt sinds de introductie in 2006 een grote rol in het vergroten van de bewustwording rond verantwoord beleggen in de wereldwijde beleggingsgemeenschap en het vergroten van de transparantie rond ESG-kwesties (Environmental, Social en Governance aspecten) bij de ondertekenaars. Het Fonds heeft BlackRock als vermogensbeheerder gecontracteerd en zij heeft de UN PRI richtlijnen onderschreven.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

In 2021 is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht geworden. De SFDR bevat regelgeving voor financiële marktpartijen (waaronder pensioenfondsen) voor het verschaffen van informatie omtrent het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering hiervan. De implementatie van de SFDR bestaat uit twee levels.

Per 10 maart 2021 diende het Fonds reeds te voldoen aan level 1 van de SFDR. Level 1 bevat regelgeving over de wijze waarop duurzaamheidsfactoren zijn meegenomen in het beleid en voor de wijze van rapportage over de ongunstigste effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Het Fonds voldoet aan deze vereisten.

Aanvullend dient te worden gerapporteerd hoe het pensioenproduct geclassificeerd wordt conform artikelen 6, 8 of 9 van de SFDR. De meer gedetailleerde wetgeving hieromtrent is in december 2022 definitief vastgesteld ('regulatory technical standards' oftewel 'RTS'). Het Fonds heeft de ambitie om toe te groeien naar een artikel 8 SFDR regeling en te voldoen aan Europese wet- en regelgeving inzake klimaat. In het boekjaar kwalificeert de regeling van het Fonds als artikel 6 SFDR.

Per 1 januari 2023 dienen financiële instellingen ook te voldoen aan level 2 van de SFDR. Level 2 bevat onder meer de vereiste om de classificatie van beleggingen naar duurzaamheid toe te lichten in het jaarverslag.

Het Fonds heeft met de pensioenregeling duurzaam beleggen niet als doel, echter heeft het Fonds wel de visie dat duurzaam beleggen bijdraagt aan haar lange termijn doelstelling. Het Fonds neemt daarom duurzaamheids- en ecologische of sociale criteria mee in haar beleggingsbeleid.

Pensioenparagraaf

Karakteristiek van de pensioenregeling

Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet betreft de karakterisering van de pensioenregeling een uitkeringsovereenkomst (in de vorm van een middelloonregeling met voorwaardelijke na-indexatie). Tevens kwalificeert de regeling als een CDC-regeling. Zie hieronder bij uitvoeringsovereenkomst.

Uitvoeringsovereenkomst

De belangrijkste bepalingen omtrent de samenstelling van de kostendeekkende premie en het toeslagbeleid zijn:

- Voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2025 wordt er een vaste premie betaald.
- De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling met na-indexatie. Tevens kwalificeert de regeling als een CDC-regeling. De bestaande praktijk is hiermee verduidelijkt. Werkgever en werknemers betalen samen een premie en alle mee- en tegenvallers zijn voor de (gewezen) deelnemers binnen het Fonds.
- Het Fonds stelt jaarlijks een gedempte kostendeekkende premie vast. Bij de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie wordt uitgegaan van het verwachte toekomstige rendement op basis van het beleggingsbeleid van het Fonds. Op het rendement vindt een afslag plaats voor toekomstige inflatie.
- Het Fonds houdt een premie-egaliseringsreserve aan. Deze reserve bedraagt maximaal 5 miljoen euro en kan ingezet worden mocht de benodigde gedempte kostendeekkende premie op enig moment hoger zijn dan de feitelijke premie.
- Het Fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden (zie hieronder).

Toeslagverlening (indexatie)

Het Fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de relatieve stijging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens (afgeleid), met referentieperiode juli-juli. Het Fonds streeft naar een toeslagverlening die gemiddeld minimaal gelijkwaardig is aan die van Bedrijfstakpensioenfondsen PME.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het Bestuur in de decembervergadering en is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van datzelfde jaar. De eventuele toeslagverlening vindt vervolgens plaats per 1 januari van het daaropvolgende jaar. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden.

Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het Fonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden. Hierbij hanteert het Bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt. Bij de jaarlijkse besluitvorming zal het Bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

<u>Beleidsdekkingsgraad per eind oktober</u>	<u>Toeslagverlening</u>
Lager dan 110%	Nihil.
Tussen 110% en bovengrens	Gedeeltelijk, waarbij de hoogte van de toeslag zodanig wordt bepaald dat - wanneer deze jaarlijks wordt toegekend - de contante waarde van alle toeslagen exact gelijk is aan het voor toeslagverlening beschikbare vermogen. Dit voor toeslagverlening beschikbare vermogen is gelijk aan het verschil tussen de beleidsdekkingsgraad per eind oktober en 110%, vermenigvuldigd met de TV per eind oktober.
Boven de bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen.

De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld, zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. De bovengrens is afhankelijk van de actuele rente, waardoor hij maandelijks wijzigt. De wettelijke grens voor volledige (toekomstbestendige) toeslagverlening op basis van het zogenaamde 'alternatieve ingroeipad' voor de inflatie, is per 31 oktober 2022 berekend op 139,6%.

Gemiste indexaties en kortingen

De onderstaande tabellen bevatten een overzicht van de gemiste indexaties vanaf 2009. Voor de premievrije deelnemers en de middelloon gepensioneerden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

1 januari per jaar	Indexatie ambitie %	Toegekende indexatie %	Verschil %	Korting %
2009	2,96	0,00	2,96	
2010	-0,11	0,00	-0,11	
2011	1,38	0,00	1,38	
2012	2,42	0,00	2,42	
2013	2,10	0,00	2,10	3,50
2014	1,68	0,00	1,68	
2015	0,59	0,00	0,59	
2016	0,81	0,00	0,81	
2017	-0,32	0,00	-0,32	
2018	1,36	0,14	1,22	
2019	1,73	0,35	1,38	
2020	1,49	0,00	1,49	
2021	1,56	0,00	1,56	
2022	1,29	1,12	0,17	
2023	12,45	9,19	3,26	
Cumulatief	35,65	10,95	24,70	

Tabel 19: Gemiste indexaties en kortingen (premienvrije deelnemers en middelloon gepensioneerden)

Bij de berekening van het cumulatieve percentage worden de percentages per jaar met elkaar vermenigvuldigd. In tabel 19 is de toeslagverlening vanaf 1 januari 2009 opgenomen. De voorliggende jaren komen te vervallen op basis van het inhaaltoeslagenbeleid (maximaal 15 jaar terug).

Indien de korting van 3,50% uit 2013 wordt verwerkt in de cumulatief gemiste indexatie dan komt het totaal op 28,58% over de betreffende periode. Voor de actieve deelnemers is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

1 januari per jaar	Indexatie ambitie %	Toegekende indexatie %	Verschil %	Korting %
2009	3,01	0,00	3,01	
2010	1,76	0,00	1,76	
2011	1,66	0,00	1,66	
2012	2,16	0,00	2,16	
2013	2,11	0,00	2,11	3,50
2014	2,35	0,00	2,35	
2015	0,59	0,00	0,59	
2016	0,81	0,00	0,81	
2017	-0,32	0,00	-0,32	
2018	1,36	0,14	1,22	
2019	1,73	0,35	1,38	
2020	1,49	0,00	1,49	
2021	1,56	0,00	1,56	
2022	1,29	1,12	0,17	
2023	12,45	9,19	3,26	
Cumulatief	39,21	10,95	28,26	

Tabel 20: Gemiste indexaties en kortingen (actieve deelnemers)

Bij de berekening van het cumulatieve percentage worden de percentages per jaar met elkaar vermenigvuldigd. In tabel 19 is de toeslagverlening vanaf 1 januari 2009 opgenomen. De voorliggende jaren komen te vervallen op basis van het inhaaltoeslagenbeleid (maximaal 15 jaar terug).

Indien de korting van 3,50% uit 2013 wordt verwerkt in de cumulatief gemiste indexatie dan komt het totaal op 32,14% over de betreffende periode.

Inhaaltoeslagverlening

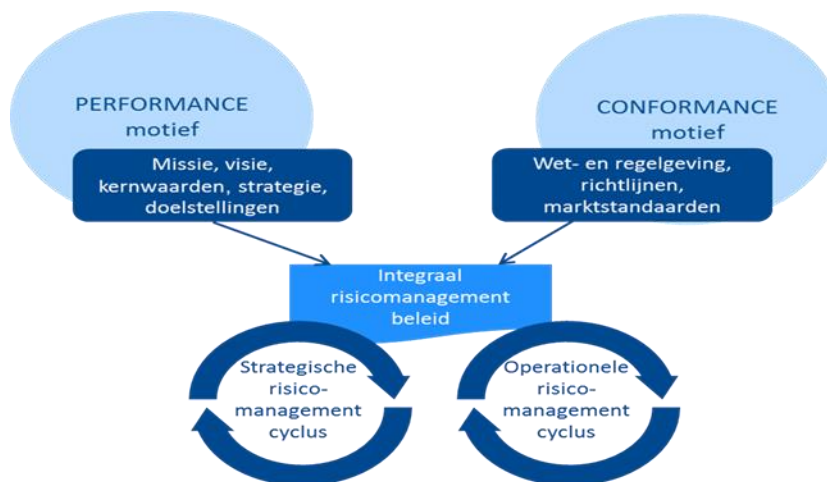
Als de beleidsdekkingsgraad boven het niveau ligt waarbij volledige toeslagverlening conform de ambitie mogelijk is, kan sprake zijn van reparatie van eerder doorgevoerde kortingen en/of inhaaltoeslagverlening. Hierbij worden doorgevoerde kortingen en/of gemiste toeslagen betrokken die tot maximaal vijftien jaar in het verleden liggen. Reparatie van eerder doorgevoerde kortingen gaat hierbij voor op het verlenen van inhaaltoeslagen. Compensatie vindt verder in chronologische volgorde plaats. De korting of gemiste toeslag die het verst terug in de tijd ligt, wordt als eerste gecompenseerd.

Risicoparagraaf

Integraal risicomanagement

Het doel van ons integraal risicomanagement (hierna: IRM) is het realiseren van een beheerste en integere bedrijfsvoering die bijdraagt aan het realiseren van onze doelstellingen. Onze missie, visie, strategische doelstellingen en risicohouding zijn het uitgangspunt voor het risicomanagement.

Dit hoofdstuk beschrijft eerst de governance van het risicomanagement bij het Fonds. Daarna volgt een algemene beschrijving van het risicomanagementsysteem van het Fonds, de risicohouding van de bestuursleden, gevolgd door een beschrijving van de belangrijkste strategische risico's en operationele risico's. Afgesloten wordt met een risicobeeld van het Fonds en een beschrijving van de ontwikkelingen in het afgelopen jaar.

Figuur 4: Integraal risicomanagement

Governance

Belangrijke voorwaarden voor goed risicomanagement zijn een heldere organisatiestructuur en een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden. Het Fonds hanteert het concept 'three lines of defence'. Dit is het basisprincipe waarop de rolverdeling tussen actoren is gestoeld. Gestreefd wordt naar een zuivere scheiding van de eerste, tweede en derde lijn tussen Bestuur en bestuurscommissies.

Met het 'three lines of defence' model wordt bedoeld:

- eerste lijn: Eindverantwoordelijk voor risicobeheersing; het vertrekpunt hierbij is dat in het Bestuur de besluiten genomen worden en dat de commissies, adviserend en voorbereidend zijn naar het Bestuur;
- tweede lijn: Controle op normenkader als vastgelegd door Bestuur;
- derde lijn: Achteraf toetsen van opzet en effectiviteit van risicomanagement en interne beheersing; het vertrekpunt hierbij is dat deze governance functionarissen ook achteraf toetsend zijn aan het beleid van het Fonds.

Eerste lijn: Bestuur en commissies

Binnen het Fonds worden beleidsbeslissingen genomen door het Bestuur, al dan niet voorbereid door separate commissies. Bij elke beleidsbeslissing, ongeacht welk gremium deze heeft voorbereid, zijn de regels van de IRM-methodiek van toepassing. Dit betekent dat een integrale afweging wordt gemaakt van de gevolgen van het wel/niet uitvoeren van het betreffende besluit langs de lijn van deze methodiek. De vraag is daarbij telkens: blijft het Fonds binnen de vooraf gestelde risk appetite, indien het besluit wordt genomen?

Tweede lijn: Risk-commissie en Risicomanager

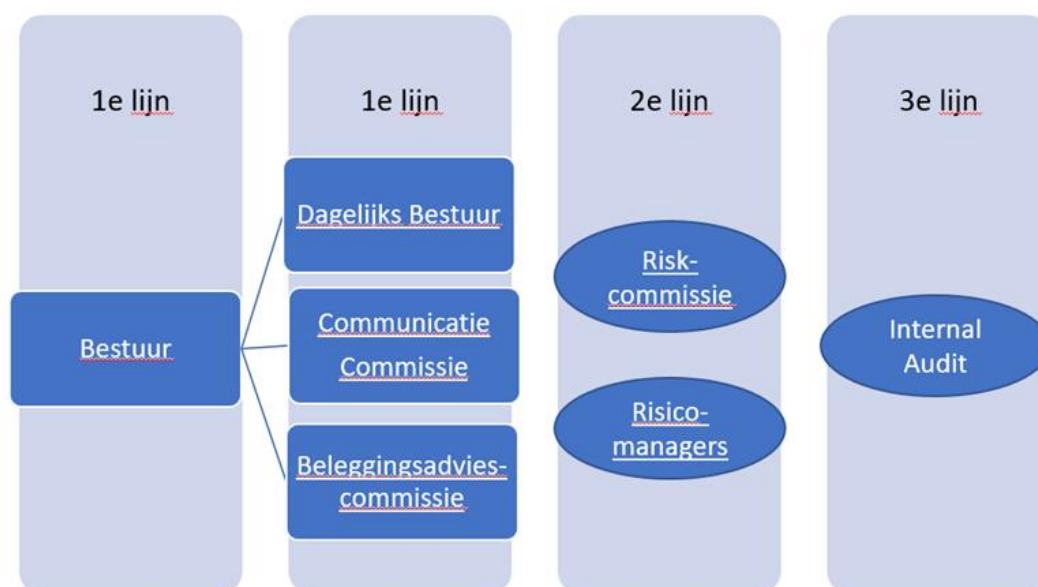
De Risk-commissie heeft een centrale rol bij de coördinatie en handhaving van het volgen van het gekozen beleid. Hoewel het Bestuur eindverantwoordelijk is, is de Risk-commissie verantwoordelijk voor de voorbereiding van alle stappen van de risicomanagement cyclus: van risicohouding tot monitoring. Deze zullen op gezette tijden door het Bestuur worden besproken en op effectiviteit worden beoordeeld.

De voorzitter van de Risk-commissie is tevens sleutelfunctiehouder van de Risicobeheerfunctie.

Derde lijn: Internal Audit

Het houderschap van deze sleutelfunctie is belegd bij de voorzitter van het Bestuur. Vervulling van de functie ligt bij InAudit.

Schematisch kan de Governance als volgt worden weergegeven:

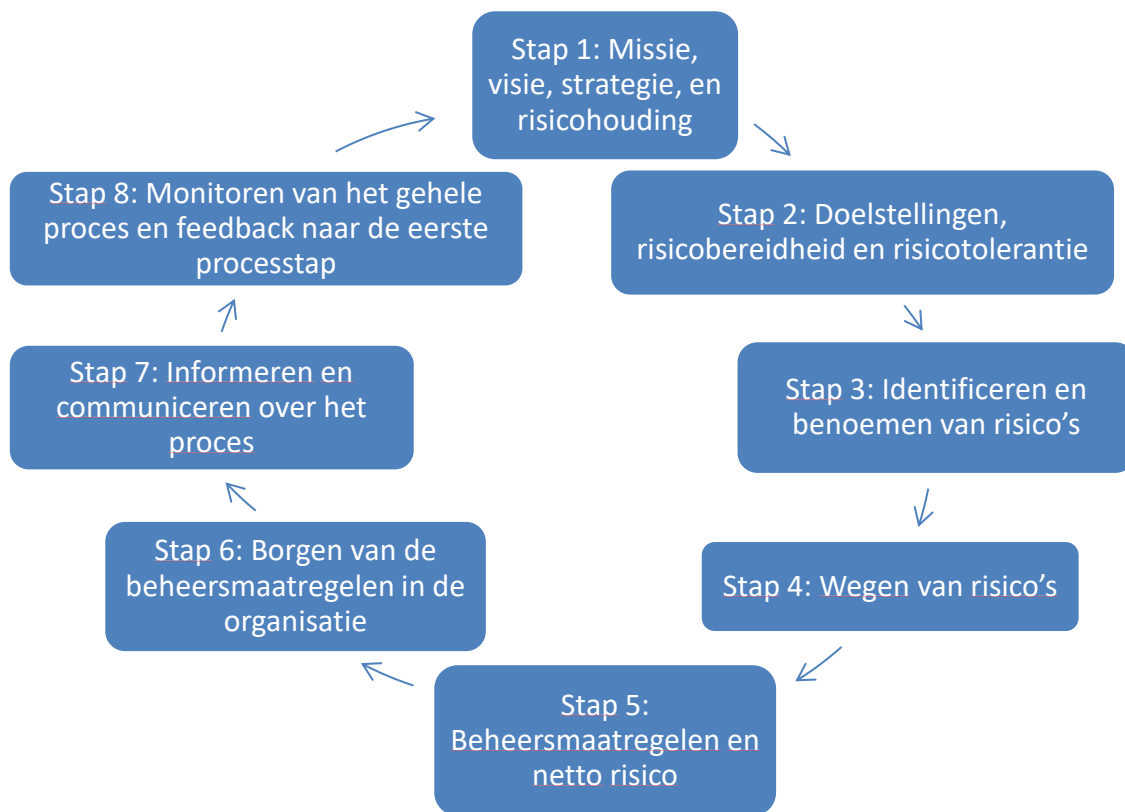
Figuur 5: Governance van het Fonds

Opzet en werking Risicomanagement

Binnen risicomanagement wordt gestreefd naar een holistische aanpak. Het COSO Enterprise Risk Management model (hierna: COSO ERM) wordt als methodologie voor het integraal risicomanagement gehanteerd.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen strategische risico's en operationele risico's, die behandeld worden binnen de strategische risicomanagementcyclus en de operationele risicomanagementcyclus. Binnen het risicomanagement raamwerk is gekozen voor een eigen, meer fondsgerichte, categorisering van risico's dan COSO ERM aangeeft. Bij de categorisering van de strategische risico's is gekozen voor een rechtstreekse relatie met de strategische doestellingen. Voor de operationele risico's is aangesloten bij de DNB FIRM risicocategorieën (FIRM staat voor Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) uitgebreid met het ESG-risico in verband met IORP II. Door periodiek de strategische en operationele risicomanagementcycli te doorlopen houdt het Bestuur zicht op de risico's en de opzet, bestaan en werking van risicomanagement en stuurt waar mogelijk bij mochten netto risico's buiten de risicohouding komen.

De acht processtappen van het COSO-ERM model:

Figuur 6: Processtappen COSO-ERM model

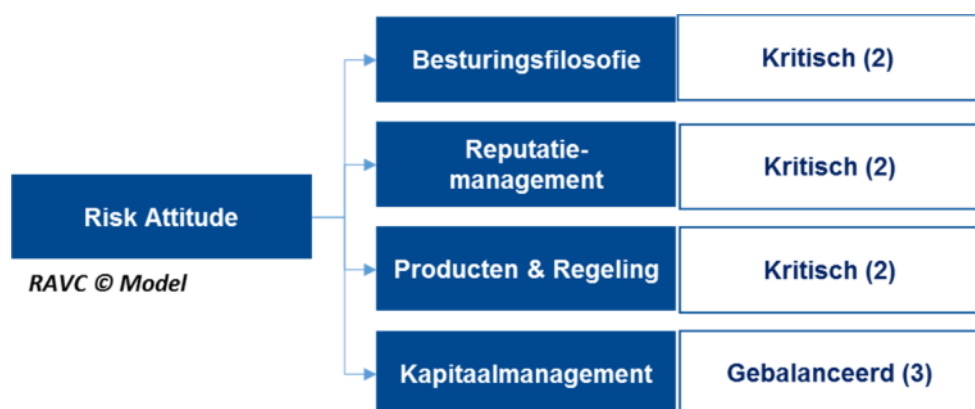
Risicohouding

De risicohouding en risicobereidheid van het Bestuur zijn kaderstellend voor de inrichting en besturing van het Fonds en haar uitvoerders. Het bepaalt de mate van organisatiebeheersing die noodzakelijk is voor een beheerste en voorspelbare realisatie van strategische doelen en vormt hiermee voor de deelnemers van het Fonds een fundament.

Deze samenhang wordt gerealiseerd door gebruik te maken van een gestructureerd denk- en werkmodel zijnde het Risk Appetite Value Chain©- (hierna: RAVC) model. Dit wetenschappelijk onderbouwd model geeft handvatten om de risicohouding, risicobereidheid en risicotolerantiegrenzen consistent, samenhangend en doeltreffend vast te stellen en daarop te sturen.

Bij de vaststelling van de risicohouding van het Bestuur is de risicohouding per bestuurder en het Bestuur als geheel geïnventariseerd. De risicohouding is bepaald naar vier domeinen, besturingsfilosofie, kapitaalmanagement, reputatie management en product & regeling.

De actuele risicohouding van het Fonds per domein kan als volgt worden weergegeven:

Figuur 7: Risicohouding van het Fonds

Risicoanalyse: Strategische en operationele risicomanagementcyclus

Er is in kaart gebracht welke risico's het behalen van de doelstellingen van het Fonds in de weg kunnen staan en de continuïteit en geloofwaardigheid van het Fonds in gevaar kunnen brengen. Hierbij wordt onderscheid tussen de strategische en operationele risico's, die behandeld worden in een strategische en een operationele risicomanagementcyclus. De strategische risicomanagementcyclus maakt onderdeel uit van de strategische besluitvorming op bestuursniveau. De operationele risicomanagement cyclus maakt onderdeel uit van de (monitoring van) de uitvoering bij de commissies.

Strategische risico's

Strategische risico's zijn risico's die het realiseren van de doelstellingen van het Fonds kunnen bedreigen. Van de geformuleerde strategie zijn de volgende hoofddoelstellingen en strategische risico's afgeleid:

Continuïteit van het Fonds door middel van:	Risico's:*
1. Geïndexeerd pensioen	1. Risico op niet indexeren
2. Koersvastheid	2. Sponsor-risico 3. Opvolging bestuursleden 4. Veranderingen in het pensioenstelsel
3. Beheerste en integere bedrijfsvoering	5. Verslechterde kwaliteit uitbestedingspartners 6. IT landschap
4. Governance	8. Samenwerking en vertrouwen 9. Geschiktheid en beschikbaarheid 10. Dispensatie vereisten van PME 11. Veranderingen in wet- en regelgeving leggen een grote (administratieve) druk op het Fonds
5. Verandervermogen van het Bestuur	12. Ontbreken van kennis 13. Regelgeving, vaardigheden 14. Dienstverleners zijn niet in staat om mee te gaan
6. Voldoen aan wet- en regelgeving	15. Non-compliance risico

Tabel 21

* Risico 7 betrof het vervallen risico *transitie pensioenuitvoerder*.

Operationele risico's

Voor operationele risico's hanteert het Fonds de FIRM risicocategorieën die DNB hanteert. Deze risico's zijn door het Fonds uitgebreid behandeld. Deze behandeling resulteert in identificatie, weging, het vastleggen van beheersmaatregelen, rapportage en going concern behandeling van de risico's door betreffende bestuurscommissies.

In onderstaande tabel zijn de diverse risicocategorieën en risico's weergegeven:

Financiële risico's	Niet-financiële risico's*
Matching/renterisico: 16. Renterisico 17. Valutarisico 18. Inflatierisico Marktrisico: 19. Prijsvolatiliteterisico 20. Marktliquiditeiterisico 21. Concentratie- en correlatierisico Kredietrisico: 22. Kredietrisico Verzekeringstechnisch risico: 23. Sterfterisico 24. Arbeidsongeschiktheidsrisico Duurzaam beleggen in alle facetten-risico 48. ESG-risico	Omgevingsrisico: 25. Afhankelijkheidsrisico Operationeel risico: 26. Verwerkingsrisico 27. Informatierisico 28. Productontwikkelingsrisico 29. Kostenrisico 30. Personeelsrisico 31. Fraudegevoeligheidsrisico Uitbestedingsrisico: 32. Continuïteitsrisico bedrijfsvoering 33. Integriteitsrisico 34. Kwaliteitsrisico dienstverlening Vermogensbeheer 35. Kwaliteitsrisico dienstverlening Pensioen administratie 35a. Kwaliteitsrisico dienstverlening Pensioen communicatie IT-risico: 36. ICT- en informatiebeveiligingsrisico (waaronder privacyrisico) 36a. Cybercrime Integriteitsrisico: 37. Benadeling derden 38. Voorwetenschap 39. Belangenverstrengeling 40. Witwassen 41. Terrorismefinanciering 42. Fraude 43. Onoorbaar handelen 50. Omzeilen sanctiewetgeving 51. Incidenten Juridisch risico: 44. Wet- en regelgeving 45. Naleving 46. Aansprakelijkheid 47. Afdwingbaarheid contracten Communicatierisico met deelnemer tbv pensioenkeuzes: 49. Deelnemer is niet in staat weloverwogen keuzes te maken

Tabel 22

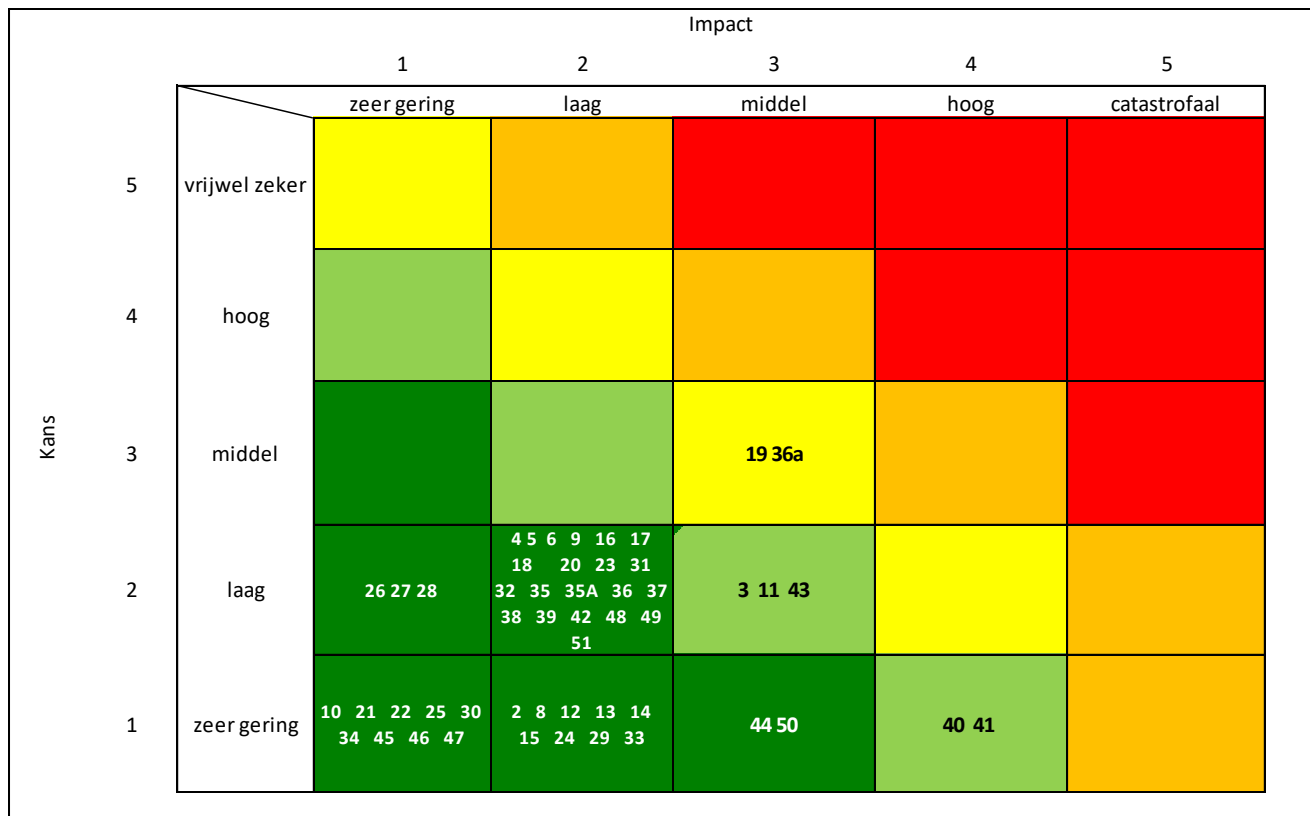
Scoren en beheersen van risico's

Voor de geïdentificeerde risico's maakt het Bestuur een inschatting van de kans en impact die te verwachten is als er geen beheersmaatregelen worden ingezet en als de effectiviteit van de bestaande maatregelen wel wordt meegewogen.

De vermenigvuldiging van de scores kans keer impact levert respectievelijk het 'bruto risico' en na toepassing van beheersmaatregelen het 'netto risico' op.

Als het netto risico de risicohouding, risicobereidheid en/of een risicotolerantie overschrijdt of dreigt te overschrijden, is de inzet van (extra of andere) beheersmaatregelen noodzakelijk. Beheersmaatregelen beogen beheersing van een risico door de kans en/of de impact van het risico te verlagen.

De (netto) strategische en operationele risico's per 31 december 2022 kunnen als volgt worden weergegeven in een heatmap:

Figuur 8: Heatmap risico's

De cijfers in de tabel verwijzen naar de strategische en operationele risico's zoals benoemd in tabel 21 en tabel 22.

Beide assen zijn op een schaal van 1 tot 5 ingeschaald. Door kans en impact met elkaar te vermenigvuldigen ontstaat een gekwantificeerd beeld van de ernst van de risico's.

Een hoog gescoord netto risico ten opzichte van de risicohouding dat het Fonds identificeert is: 36a: Cybercrime.

Beheersmaatregelen Cybercrime

Door cybercrime als apart risico te behandelen krijgt het afzonderlijk aandacht. Er bestaat reeds een heel pakket aan beheersmaatregelen om het risico op cybercrime te verlagen in de reguliere risicoanalyses van het Fonds. Hierna worden enkele beheersmaatregelen genoemd.

- Het Fonds heeft een ICT-beleid, voorzien van normen voor cybersecurity bij uitbestedingspartijen. Periodiek wordt het Fonds door de uitvoeringspartijen geïnformeerd over het gevoerde cybersecurity beleid en de beheersing van de cyberrisico's. De uitvoeringspartijen moeten voldoen aan de wet- en regelgeving op dit gebied zoals de Europese cybersecurityrichtlijn over Netwerk en Informatie

Beveiliging. De uitvoeringspartijen moeten tevens voldoen aan de Cobitcontrols die door DNB specifiek voor cybersecurity zijn toegevoegd.

- Data wordt beveiligd uitgewisseld tussen het Fonds en uitbestedingspartijen.
- De uitbestedingspartners voeren onder andere periodiek patch-, vulnerability-, en pen testen uit.
- Uitbestedingspartijen hanteren een autorisatiebeleid en beoordelen toegekende autorisaties periodiek op juistheid en volledigheid.

Het bestuur is voornemens om het IT-landschap van uitbestedingspartijen in kaart te brengen.

Vervolgens wordt een plan van aanpak opgesteld voor nog betere beheersing van het cybercrime risico.

Monitoring: Jaarlijks vinden ISAE beoordeling plaats. Op kwartaalbasis worden SLA rapportages beoordeeld en besproken.

Risico 19, prijsvolatiliteit is gescoord op 9 en past daarmee binnen de risicohouding van het domein kapitaalmarkt.

Monitoring

Monitoring en evaluatie van het gehele risicomangement (dus alle elementen die in de verschillende processtappen zijn benoemd, in samenhang) wordt frequent uitgevoerd. Door voortdurend en proactief te reflecteren op de opzet, bestaan en werking van risicomangement blijft de integere en beheerste bedrijfsvoering gewaarborgd. Reflectie leidt – waar nodig – tot herijking van (onderdelen van) de bedrijfsvoering in het algemeen en risicomangement in het bijzonder. Door deze herijking voortdurend toe te passen is er sprake van een lerende organisatie.

Solvabiliteitsrisico

De belangrijkste doelstelling van het Fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Volgens het financieel toetsingskader, onderdeel van de Pensioenwet, moet het Fonds een vereist eigen vermogen aanhouden, waarbij deze zo is vastgesteld, dat met 97,5% zekerheid kan worden voorkomen dat het Fonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke toezeggingen.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het Fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist eigen vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB vastgestelde solvabiliteitstoets (S-toets), waarin het financieel toetsingskader 10 risicocategorieën onderscheidt.

In de paragraaf 'Risicobeheer' bij de jaarrekening wordt een nadere toelichting gegeven op deze risico's.

Ontwikkelingen risicomanagement

Methodologie

De heatmap is aangepast. Vanaf 2022 is risicoscore 5 (1x5) en 10 (2x5) verandert van rood naar oranje. De risico's uit de SIRA die in 2021 heeft plaatsgevonden zijn geïntegreerd in de strategische en operationele risicoanalyse. Het IRM beleid is geüpdatet in 2022 voor de periode 2022-2024.

Nieuwe Pensioenstelsel (NPS)

De risico's die verband houden met het nieuwe pensioenstelsel worden geïdentificeerd en beheerst door de projectgroep van het Fonds. Appel Pensioenuitvoering heeft in 2022 een tweetal documenten opgesteld in verband met risico's en NPS. Het betrof een document voorbereiding en risicobeoordeling alsmede het document risicoanalyse en implementatie NPS.

Overige onderwerpen

Verder is in 2022 door de Risk-commissie onder andere aandacht besteed aan voorgenomen beleggingsbesluiten door de BAC voor het bestuur, de werkdruk van Bureau Pensioenzaken en de opvolging van bestuurders. In Q4 2022 is door InAudit een audit risicomanagement met verdieping op vermogensbeheer uitgevoerd.

Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

<i>(in duizenden euro's)</i>	2022	2021	2020
Premieresultaat			
Premiebijdragen	33.034	30.623	28.233
Pensioenopbouw	-44.853	-45.599	-37.170
Premiebijdragen VXOP	-	29	6.363
Pensioenopbouw VXOP	-	-114	-8.732
Totaal premieresultaat	-11.819	-15.061	-11.306
Saldo pensioenuitvoeringskosten en onttrekking pensioenuitvoeringskosten	-1.034	-1.057	-987
Totaal premieresultaat incl. kosten	-12.853	-16.118	-12.293
Interestresultaat			
Beleggingsresultaten	-485.533	124.593	188.934
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	7.288	8.429	4.634
Toeslagverlening	-98.418	-16.203	-35
Wijziging marktrente	416.315	101.129	-168.071
Totaal interestresultaat	-160.348	217.948	25.462
Overig resultaat			
Resultaat op sterfte en arbeidsongeschiktheid	672	3.236	-526
Resultaat op waardeoverdrachten	78	-13	-239
Schattingswijzigingen	-13.882	-	34.699
Overige (o.a. toevoeging premie- egaliseringsreserve)	-107	372	635
Totaal overige resultaat	-13.239	3.595	34.569
Totaal saldo van baten en lasten	-186.440	205.425	47.738

Tabel 23: Actuariële analyse saldo van baten en lasten

Voor de berekening van de technische voorzieningen wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2022, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (in combinatie met een fonds specifieke ervaringssterfte op basis van het WTW Ervaringssterftemodel 2022).

In september 2022 is nieuwe informatie over overlevingskansen gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG-prognosetafels 2022). Het bestuur heeft deze AG-prognosetafels in 2022 meegenomen in de berekening van de technische voorzieningen en rekening gehouden met fonds specifieke ervaringssterfte. Het verwerken van de geactualiseerde prognosetafels heeft geleid tot een stijging van de technische voorziening van 7,3 miljoen. De impact op de dekkinggraad bedraagt -0,6% procent. De ervaringssterfte is eveneens geactualiseerd en heeft geleid tot een stijging van 2,2 miljoen met een effect op de dekkinggraad van -0,2%.

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd.

De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details wordt verwezen naar de toelichting in de jaarrekening.

(in duizenden euro's)	Feitelijke premie		Kostendekkende premie		Gedempte premie	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies voor risico Fonds	19.634	18.241	44.853	45.599	19.634	18.241
Opslag voor directe kosten	140	153	140	153	140	153
Opslag voor toekomstige kosten	388	358	894	904	388	358
Solvabiliteitsopslag	4.345	3.893	9.927	9.733	4.345	3.893
Inkoop VXOP aanspraken		29				
Opslag bestemd voor voorwaardelijke toeslagverlening	8025	7.401			8.025	7.401
Premiedeel opslagen op gedempte kostendekkende premie*	502	577				
Totaal premiebijdragen	33.034	30.652	55.813	56.389	32.532	30.046

Tabel 24: Samenstelling van de premies

De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de benodigde (gedempte) premie.

*het premiedeel "opslagen op gedempte kostendekkende premie" is de marge tussen de vaste doorsneepremie (28% van de pensioengrondslagsom) en de wettelijk minimaal benodigde premie gegeven de door Fonds gehanteerde premiesystematiek. Of in termen van de pensioenwetgeving: het verschil in euro's tussen de feitelijke en de gedempte premie.

Vanaf boekjaar 2016 houdt het Fonds een premie-egalisereserve aan. Jaarlijks wordt het verschil tussen de vaste doorsneepremie en de wettelijk minimaal benodigde premie aan deze premie-egalisereserve toegevoegd. Als in een bepaald jaar de pensioenpremie niet voldoende is om de beoogde pensioenopbouw voor dat jaar te realiseren, dan zal in eerste instantie het tekort ten laste worden gebracht van de premie-egalisereserve, voor zover daartoe middelen aanwezig zijn. De premie-egalisereserve bedraagt hierbij nooit meer dan 5 miljoen euro. Een eventueel overschot zal worden toegevoegd aan de algemene reserve van het Fonds.

Ultimo 2020 bedroeg de waarde van de premie-egalisereserve reeds 5 miljoen euro. Aangezien de pensioenpremie in 2022 voldeed aan de wettelijk geldende maatstaf, is er geen onttrekking nodig geweest aan de premie-egalisereserve. Het premieoverschot in 2022 (526 duizend euro) wordt derhalve toegevoegd aan de algemene reserve.

Oordeel van de certificerende actuaris over de financiële positie

De certificerend actuaris heeft in zijn actuariële verklaring geoordeeld dat voldaan is aan de vereisten vanuit artikel 126 tot en met 140 PW.

Voor het volledige oordeel van de certificerende actuaris verwijzen wij naar de actuariële verklaring achterin dit Jaarverslag.

Toekomstparagraaf/Vooruitblik 2023

Vorbereiding transitie naar nieuw pensioenstelsel

Hoewel de beoogde ingangsdatum van het wetsvoorstel Wet Toekomst Pensioenen (WTP) is uitgesteld tot 1 juli 2023, is het Fonds druk bezig met de voorbereidingen op deze historische en ingrijpende wetswijziging, waarbij er een 'nieuw Fonds' moet worden gedefinieerd en een zorgvuldige transitie van het 'huidige' Fonds van het nFTK naar de nieuwe WTP moet worden gerealiseerd. Samen met sociale partners is er een 'projectplanning' opgesteld.

Er wordt gewerkt aan een transitieplan om een beheerste en zorgvuldige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel te waarborgen. Deelnemers in de regeling zullen periodiek worden geïnformeerd via de website en andere kanalen.

In 2023 heeft er een risicopreferentie-onderzoek plaatsgevonden onder deelnemers van het Fonds. Naar verwachting zal in 2023 een aantal belangrijke besluiten worden genomen over de contract keuze, het invaarbesluit, compensatie en inhaalindexatie.

Aanpassingen pensioenregeling

Het pensioenreglement is geüpdatet met de kerncijfers voor 2023. Het reglement wordt in 2023 op aangepast op de volgende punten:

- arbeidsongeschikt worden tijdens vrijwillige voortzetting;
- voortzetting pensioenopbouw bij betaald en onbetaald ouderschapsverlof;

Toekomstbestendigheid van het Fonds

Met de sponsor heeft er in het boekjaar een gesprek plaatsgevonden over de toekomstbestendigheid van het Fonds. In dit gesprek is een aantal mogelijke toekomstscenario's besproken. Ook zijn er mogelijke alternatieven voor pensioenuitvoering besproken en beoordeeld. Hierbij is ook de relevantie van het nieuwe pensioencontract bepaald. Vanuit de sponsor is er voldoende draagvlak gebleken om als zelfstandig ondernemingspensioenfonds door te gaan. Ook bij de stakeholders is er voldoende draagvlak voor het continueren van de pensioenregeling bij het Fonds.

3^e aanpassing van de UFR-parameters per 1 januari 2023

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 december 2022 en de actuariële grondslagen zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. DNB heeft bepaald dat de UFR-rente met ingang van 1 januari 2021 in vier jaarlijkse stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft. De nieuwe methodiek wordt in vier stappen gedurende drie jaar ingevoerd. De eerste stap is reeds verwerkt in 2021, de tweede stap is ultimo 2022 verwerkt.

In november 2022 heeft de Commissie Parameters een hernieuwd advies uitgebracht waardoor de UFR-rente over een nog langere looptijd wordt gewijzigd. Dit advies is overgenomen en wordt per 1 januari 2023 direct geïmplementeerd zonder overgangsregeling.

De invloed per 1 januari 2023 betreft bij het Fonds een afname van de actuele dekkingsgraad van ongeveer -0,3%.

Hengelo, 16 juni 2023

Stichting Pensioenfonds Thales Nederland

Het Bestuur

Dhr. D.J.H. de Bruijn
Voorzitter

Dhr. G.J. Mulders
Penningmeester

Dhr. J.H.E. Soepenbergh
Vice-voorzitter

Dhr. J.H. van Deemter
Lid

Dhr. E.C. Weening
Secretaris

Dhr. S.C.A. Tjhuis
Lid

Verslag Raad van Toezicht

Inleiding

De Raad van Toezicht (hierna: de raad) brengt hierbij haar verslag uit over het verslagjaar 2022. De taken van de raad bestaan uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De raad is tenminste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad vormt zich ook een oordeel over het functioneren van het bestuur.

De algemene opdracht van de raad is vastgelegd in de statuten en reglementen. De raad legt verantwoording af over de uitvoering van voornoemde taken alsmede de uitoefening van de bevoegdheden, aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

- 1) Algemene indruk
- 2) Specifieke toezichtthema's 2022
- 3) Thema's Code Pensioenfondsen
- 4) Opvolging aanbevelingen 2021
- 5) Conclusie

1. Algemene indruk

2022 is het jaar geworden van een verbetering van de financiële positie van Nederlandse pensioenfondsen en dus ook van pensioenfonds Thales. Wederom kon worden besloten tot (gedeeltelijke) indexatie van de pensioenaanspraken. Hierbij heeft het bestuur een goed volgbaar proces van beeld-oordeel-besluit gevolgd en heeft er zichtbaar een gedegen belangenafweging plaatsgevonden. Door deze indexatie is de actuele dekkinggraad per 31 december 2022 wel weer beneden het VEV uitgekomen.

Ook heeft het afgelopen jaar de transitie naar een nieuwe pensioenuitvoerder plaatsgevonden. Dit traject is soepel en vrijwel rimpelloos verlopen. Het fonds (bestuur en Bureau Pensioenzaken) heeft dit goed gemanaged.

Er is medio 2022 een start gemaakt met een project- en klankbordgroep in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. Daarbij is externe expertise ingehuurd zowel voor de inhoudelijke kant als voor de projectmatige aspecten. Alle stakeholders zijn vertegenwoordigd in de klankbordgroep. Deze brede samenstelling moet voor het nodige draagvlak zorgen. Er zijn in 2022 nog geen keuzes gemaakt met betrekking tot contractvorm pensioenregeling en invaren.

Het voorgaande illustreert dat het fonds veel oog en oor heeft voor zowel de belangen van de deelnemers als die van de werkgever. De werkgever beantwoordt dit met de nodige support in woord en daad aan het in stand houden van een eigen ondernemingspensioenfonds. Deze keuze is in 2022 ook nog eens herbevestigd.

In 2022 is de missie, visie en strategie van het fonds herijkt en is in twee fases een nieuwe ALM-studie uitgevoerd. Twee belangrijke documenten waarvan de oplevering qua timing goed past bij het gestarte proces inzake de nieuwe pensioenregeling.

Het afgelopen jaar heeft het bestuur ook aandacht besteed aan de versterking van de governance. In een plenaire sessie onder externe begeleiding hebben bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht hun onderlinge relatie besproken en nader uitgediept. Daarbij is ook de rol van het Bureau Pensioenzaken aan de orde geweest. De raad waardeert de openheid waarmee deze gesprekken hebben plaatsgevonden en onderkent de inhoudelijke deskundigheid van het bestuur en het Bureau Pensioenzaken. Tegelijkertijd moet de raad terugkijkend op 2022 ook constateren dat:

- concrete stappen om de bestuurlijke continuïteit op termijn te waarborgen nog niet zichtbaar zijn;
- er nog altijd te weinig pro-activiteit van het bestuur en bestuursbureau uitgaat richting de raad;
- het kunnen volgen van de besluitvormingsprocessen verbeterd is, maar nog niet optimaal;
- dat het Bureau Pensioenzaken nog niet de spin in het governanceweb is die het zou moeten zijn.

De raad van toezicht verwacht dat het bestuur ter versterking van de governance in 2023 op deze punten verdere stappen zet.

2. Specifieke toezichtthema's 2022

De raad had voor jaar 2022 vier specifieke toezichtthema's benoemd.

1. De inrichting en vastlegging van besluitvormingsprocessen
2. Het functioneren van de governance
3. ESG-risico's en bijbehorende compliance-eisen
4. Het nieuwe pensioenstelsel

Ad 1 De inrichting en vastlegging van besluitvormingsprocessen

Het bestuur heeft veel oog voor de belangen van de deelnemers en een goede verstandhouding met de werkgever. Dit is voor de raad goed zichtbaar en te volgen. Op andere terreinen volgt het bestuur vaak, zo lijkt een "lean and mean" aanpak, die minder doorwrocht is en de toezichtsfunctie van de raad niet altijd even makkelijk maakt. De balans tussen haal- en brengplicht tussen Raad van Toezicht en bestuur is naar de mening van de raad nog niet in evenwicht. De raad voelt hierbij een (te) grote haalplicht en roept het bestuur daarom op de brengplicht op een meer gestructureerde manier in te vullen. Een voorbeeld in positieve zin is hierbij het indexatiebesluit 2022. De raad constateert met tevredenheid dat bij dit besluit een zorgvuldig zichtbaar proces van beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming is gevolgd.

Ad 2 Het functioneren van de governance

De raad constateert dat in 2022 verdere stappen zijn gezet om de rolverdeling van de verschillende gremia helder te krijgen en de samenwerking te verbeteren. Bestuur en werkgever zijn zich bewust van de toekomstige situatie waarin in korte tijd vier ervaren bestuurders vertrekken (nadat in 2022 al een ervaren bestuurder is vertrokken), maar concrete stappen zijn, voor zover zichtbaar voor de raad, in 2022 nog niet genomen voor de opvolging. In de situatie rond de gewenste rol van het Bureau Pensioenzaken binnen de governance van het fonds is slechts geringe vooruitgang geboekt. Wel is de verbetering van de secretariële ondersteuning van de raad opgepakt.

Aanbeveling:

- 1) versterk het bestuursbureau met een governance-specialist die tevens het hoofd bestuursbureau kan ondersteunen in de bedrijfsvoering, teneinde een kwalitatieve impuls te geven aan de dienstverlening van het Bureau Pensioenzaken.
- 2) Maak een opvolgingsplanning voor de leden van het bestuur en betrek de invulling ervan bij de inrichting en werkwijze met het bestuursbureau

Ad 3 ESG-risico's en bijbehorende compliance-eisen

De raad heeft in 2022 periodiek met het bestuur gesproken over hoe het fonds omgaat met de ESG (environmental, social, governance) risico's binnen het beleggingsbeleid. Specifiek aandachtspunt van de raad hierbij was het compliant zijn aan de wet- en regelgeving, in het bijzonder IORP II, SFDR en SDR2. De raad heeft vastgesteld dat de beleggingscommissie over deze compliance vereisten nauw overleg voert met haar vermogensbeheerder. Het bestuur heeft de raad bevestigd de pensioenregeling van SPTN nog steeds als een zogenaamde 'artikel 6' regeling te classificeren. Dit betekent dat het fonds geen duurzame belegging als doelstelling heeft of ecologische of sociale kenmerken promoot. De compliance vereisten voor een 'artikel 6'-regeling zijn minimaal.

Ad 4 Het nieuwe pensioenstelsel

Vanaf de start 2022 is het fonds voortvarend aan de slag gegaan met de inrichting van de projectorganisatie en de procesbegeleiding van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit heeft onder andere geresulteerd in het aanstellen van externe projectbegeleiding en een vastgestelde overlegstructuur. Het benoemen waard hierbij is de wijze waarop het fonds haar stakeholders in brede zin betreft bij de transitie en de stappen die daarin te nemen zijn. Dit creëert én vergroot het draagvlak die voor deze transitie nodig zal zijn.

Nu de Tweede Kamer de Wet toekomst pensioenen aan het eind van 2022 heeft aangenomen, wacht het fonds in 2023 een belangrijk jaar waarin grote stappen gezet en belangrijke keuzes gemaakt moeten gaan worden. De raad constateert dat met de huidige inrichting van de projectorganisatie een stevige basis staat om tijdig de juiste keuzes te maken. Specifiek in dit traject, vanwege het groot aantal betrokkenen, blijft in algemene zin de rolvastheid van betrokkenen een aandachtspunt.

3. Thema's Code Pensioenfondsen

De raad staat als vast onderdeel van haar verslag stil bij de acht thema's uit de Code Pensioenfondsen: vertrouwen waarmaken, verantwoordelijkheid nemen, integer handelen, kwaliteit nastreven, zorgvuldig benoemen, gepast belonen, toezicht houden en inspraak waarborgen en transparantie bevorderen. Het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording over de opvolging van de Code

De raad is van mening dat het bestuur op de meeste thema's goed scoort, waarbij met name op het thema "vertrouwen waarmaken" richting deelnemers en sociale partners hoog wordt gescoord. Met betrekking tot het thema "Zorgvuldig benoemen" blijft diversiteit met uitzondering van de invulling van de raad van toezicht, een aandachtspunt zowel qua man/vrouw verhouding (bestuur) als qua leeftijd (bestuur en VO).

Aanbeveling: bij de opvolging van de komende jaren vertrekkende bestuursleden zichtbaar aandacht geven aan diversiteit, zowel qua man/vrouw als qua jong/oud.

4. Opvolging aanbevelingen 2022

In het verslag van de raad over 2021 waren 5 aanbevelingen opgenomen. In bijlage 2 zijn deze aanbevelingen opgenomen met daarbij de reactie van het bestuur en de status van de opvolging ultimo 2022.

Onze conclusie is dat drie van de vijf aanbevelingen op adequate wijze zijn opgevolgd. De evaluatie van de sleutelfunctiehouders stond nog op de planning voor 2022, maar is doorgeschoven naar het eerste kwartaal 2023. De opvolging van de aanbeveling voor een gestructureerde aanpak van de succession planning is naar de mening van het bestuur afgehandeld. De Raad van Toezicht ziet dat zaken in deze duidelijk op het netvlies van het bestuur staan, maar heeft toch nog een aanbeveling, die al eerder in dit rapport is benoemd.

5. Conclusies

De Raad concludeert dat het bestuur (wederom) veel werk heeft verzet in 2022 en dat op een betrokken wijze en in goede onderlinge harmonie heeft gedaan. De financiële positie is goed, maar door de hoge indexatie wel kwetsbaarder geworden voor onwelgevallige ontwikkelingen op de financiële ontwikkelingen en dit ook met het oog op het invaren in het nieuwe pensioenstelsel. Het is geen nieuwe conclusie, dat het bestuur van pensioenfonds Thales zich veel inspanning getroost om de waarde van een eigen ondernemingspensioenfonds voor de deelnemers zichtbaar te maken. Toch wil de raad in dit verslag dat nog eens benadrukken hoezeer zij dit waardeert. De raad erkent dat het bestuur oog heeft voor een aantal kwetsbaarheden van het fonds te weten de opvolging van een aantal ervaren bestuursleden en de rol van het bestuursbureau, maar constateert ook dat het bestuur zich daarover, in ieder geval ogenschijnlijk, minder zorgen maakt dan de Raad van Toezicht.

Wij danken het bestuur wederom voor de samenwerking in het afgelopen jaar en zien uit naar een succesvol 2023 zowel qua financiële resultaten als qua pensioenuitvoering. Zowel vanuit haar toezichts- als vanuit haar adviesrol wil de raad daaraan haar bijdrage leveren. De Raad hoopt en verwacht ook dat zij straks 2023 kan afsluiten met het gevoel onlosmakelijk onderdeel te zijn van de fonds-governance.

16 juni 2023

Raad van Toezicht Stichting Pensioenfonds Thales

Berry Debrauwer, voorzitter
Cora van Kleef-van Driel
Peter Priester

Bijlage 1 bij verslag RvT: Overzicht aanbevelingen 2022

	Aanbeveling RvT
1	Evalueer periodiek, het functioneren van de verschillende sleutelfuncties (houders en vervullers) en ook de toegevoegde waarde van de sleutelfuncties voor het fonds (openstaand uit rapport 2021)
2	De raad beveelt aan tot een meer gestructureerde aanpak te komen van het HR-beleid en de uitvoering ervan van het pensioenfonds. Ook geeft de raad in overweging mutaties binnen het bestuur en de inrichting van het Pensioenbureau in samenhang te bezien (openstaand uit rapport 2021).
3	Versterk het bestuursbureau met een governance-specialist die tevens het hoofd bestuursbureau kan ondersteunen in de bedrijfsvoering, teneinde een kwalitatieve impuls te geven aan het Bureau Pensioenzaken.
4	Bij de opvolging van de komende jaren vertrekkende bestuursleden meer zichtbare aandacht voor diversiteit zowel qua man/vrouw als jong/oud

Bijlage 2 bij verslag RvT: Opvolging aanbevelingen 2021

Aanbeveling 1.

Evalueer in 2022 de nieuwe uitbestedingssituatie van het hebben van één vermogensbeheerder. Wat zijn de verschillen in positieve en negatieve zin ten opzichte van de oude situatie van twee beheerders? Wat zijn verbeterpunten? Hoe zit het met de countervailing power?

Reactie bestuur	De BAC zal betreffende evaluatie voorbereiden ten behoeve van het bestuur. De evaluatie zal worden geagendeerd en besproken in het bestuur.
Actie	BAC en Bestuur
Status	Afgerond. De schriftelijke evaluatie van de overstap naar 1 vermogensbeheerder is besproken binnen het bestuur (16 december 2022).

Aanbeveling 2.

Blijf nadrukkelijk, eventueel in samenspraak met de andere 2 klanten, in gesprek met de directie van Centric over de continuïteit van de dienstverlening, mede in verband met het nieuwe pensioenstelsel. N.B. Na afronding van ons verslag (maart 2022) is bekend gemaakt dat Centric is overgenomen door Appel Pensioenuitvoering B.V.

Reactie bestuur	Overtaken by events door overgang naar Appel Pensioenuitvoering
Actie	Geen
Status	Afgerond

Aanbeveling 3.

Evalueer periodiek, voor het eerst eind 2022 het functioneren van de verschillende sleutelfuncties (houders en vervullers) en ook de toegevoegde waarde van de sleutelfuncties voor het fonds

Reactie bestuur	Wordt opgepakt.
Actie	Bestuur, bureau doet voorbereiding.
Status	Open. Wordt opgepakt in Q1 2023.

Aanbeveling 4.

De raad beveelt aan tot een meer gestructureerde aanpak te komen van het HR-beleid en de uitvoering ervan van het pensioenfonds. Ook geeft de raad in overweging mutaties binnen het bestuur en de inrichting van het Pensioenbureau in samenhang te bezien.

Reactie bestuur	Voor het pensioenbureau geldt het HR beleid van Thales Nederland. Daarbij komen gesprekken in het DB en met de HR directeur van Thales Nederland over de capaciteit en werkdruk binnen het pensioenbureau. Recent (febr 2023) is besloten tot 38 uur capaciteits uitbreiding bij het pensioenbureau. De ondersteuning voor de RvT en VO is goed en adequaat geregeld. De opvolging voor bestuursleden is goed geregeld ten aanzien van de werknemers en gepensioneerden geleding. De werkgeverskant heeft de nodige aandacht. Het geschiktheidsbeleidsplan wordt geüpdatet. De zelfevaluatie bestuur wordt uitgevoerd.
Actie	Geen
Status	Afgehandeld

Aanbeveling 5.

Ondersteun de nieuwe compliance officer bij een zichtbare invulling van haar rol.

Reactie bestuur	Is opgepakt. Er is gezocht naar een intern beschikbare compliance officer met ervaring t.a.v. compliance. Het bestuur heeft tijdens de bespreking van de compliance rapportage (tijdens het jaarwerk traject) en tijdens de workshop compliance interactie met de compliance officer.
Actie	Bureau zal samen met compliance officer een workshop voorbereiden.
Status	Afgerond. Workshop compliance bewustzijn is gegeven door compliance officer in de bestuursvergadering van 16 december 2022.

Reactie van het bestuur op verslag Raad van Toezicht

Het bestuur bedankt de Raad van Toezicht (RvT) voor de samenwerking in 2022 en het verslag over haar werkzaamheden en constatering.

Zowel uit dit verslag als uit de contacten met de RvT blijkt dat de wettelijke taken op een professionele en deskundige wijze worden uitgevoerd. De RvT stelt zich ten opzichte van het bestuur opbouwend kritisch op en er is wederzijds respect en waardering voor elkaars standpunten en meningen.

Het bestuur herkent zich in de aanbevelingen van de RvT en zal hier in 2023 ook de nodige zichtbare aandacht aan geven. De werkwijze is hierbij dat indien het bestuur een aanbeveling niet (onverkort) overneemt, men uitlegt aan de RvT waarom ze een andere mening heeft. Het bestuur beschouwt de RvT naast interne toezichthouder ook als een waardevolle sparring- en gesprekspartner voor haar beeldvorming op diverse onderwerpen.

Het bestuur blijft ook in 2023 graag in gesprek met de RvT over de inrichting en vastlegging van besluitvormingsprocessen, het functioneren van de governance en het nieuwe pensioenstelsel. De RvT heeft het bestuur aangeboden met raad ter zijde te willen staan, ten aanzien van door het bestuur aangedragen onderwerpen. Het bestuur maakt hier graag gebruik van.

Ook op andere onderwerpen gaat het bestuur graag in gesprek en stelt hierbij de betrokkenheid en expertise vanuit de RvT zeer op prijs. Het bestuur hoopt komend jaar bij te dragen aan het gevoel van de RvT dat de Raad een onlosmakelijk onderdeel is van de governance van het Fonds.

Hengelo, 16 juni 2023

Bestuur Stichting Pensioenfonds Thales Nederland

Verslag van het verantwoordingsorgaan

1 Inleiding

Het Bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dat is uitgevoerd. Het Verantwoordingsorgaan toetst in het bijzonder of er op een evenwichtige manier rekening is gehouden met alle belanghebbenden.

Concreet heeft het verantwoordingsorgaan op basis van de Pensioenwet de bevoegdheid een algemeen oordeel te geven over:

- Het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht,
- Het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst.

Daarnaast geeft het verantwoordingsorgaan, gevraagd en ongevraagd, adviezen over onderwerpen zoals vastgelegd in de Pensioenwet.

De indeling van dit verslag van het VO is als volgt:

- 2 Samenstelling en werkwijze van het VO
- 3 Advisering in 2022
- 4 Belangrijke onderwerpen en activiteiten in 2022
- 5 Oordeel VO over 2022
- 6 Verdere aanbevelingen VO op basis van verslagen RvT en Actuaris
- 7 De toekomst
- 8 Eindoordeel
- 9 Aandachtspunten VO voor 2023

2 Samenstelling en werkwijze van het VO

2.1 Samenstelling van het VO

Per 1 januari 2022 bestond het VO uit de volgende leden:

- Otto van der Zeeuw, voorzitter (namens de gepensioneerden)
- Eva Schuring, secretaris (namens de werkgever)
- Jan van Rijn (namens de gepensioneerden)
- Gert Jan Beemer (namens de werkgever)
- Jos van den Bosch (namens de deelnemers)
- Vacature (namens de deelnemers)

De heer André van Houwelingen is door de COR voorgedragen als kandidaat voor het VO om de vacature die is ontstaan door het vertrek van de heer Jos van Deemter naar het bestuur in te vullen. In de bijeenkomst van 9 juni 2022 is de heer Andre van Houwelingen formeel benoemd.

De leden van het VO zijn onbezoldigd. Alle kosten voor opleidingen, seminars en netwerkbijeenkomsten inclusief reis- en verblijfkosten worden door de SPTN vergoed conform de vastgestelde regeling vergoedingen.

2.2 Professionalisering van het VO

Alle leden van het VO voldoen aan de kennisnorm “Fundament voor VO”. Meerdere leden zijn gecertificeerd op niveau A. Met dit kennisniveau is het mogelijk dat leden van het VO, indien gewenst, doorstromen naar het bestuur.

Ter voorbereiding op haar rol in het kader van de nieuwe pensioenwet heeft het VO o.a. een studiedag.

Het VO streeft ernaar een sparringpartner te zijn voor het Bestuur.

2.3 Werkwijze van het VO

Het VO heeft 11 interne VO-vergaderingen gehad. Naast het behandelen van interne zaken werden deze ook gebruikt voor het voorbereiden van bijeenkomsten met het pensioenbestuur en de Raad van Toezicht. Er is 5x overlegd met het bestuur en er is 2x overleg met de Raad van Toezicht geweest. Daarnaast hebben (individuele) VO leden deelgenomen aan diverse andere bijeenkomsten en overleggen waaronder met de actuaris en de accountant. Van alle VO-vergaderingen zijn verslagen gemaakt, en gearchiveerd.

Als gevolg van de COVID-19 maatregelen was het in de maanden januari en februari niet mogelijk om fysiek bij elkaar te komen. Via videoconferenties (Zoom) is toen zo goed mogelijk contact gehouden binnen het VO en ook met het bestuur, de Raad van toezicht, de actuaris en de accountant. Later zijn dit type middelen gebruikt om met leden te vergaderen die niet fysiek bij de vergaderingen aanwezig konden zijn.

Voor het notuleren is in 2021 professionele ondersteuning gezocht en gevonden in Renate ten Broeke. Dit is goed bevallen en daarom is besloten deze werkwijze voor 2022 en daarna te continueren.

Eind 2022 heeft het VO een zelfevaluatie gehouden waarbij werd vastgesteld dat de leden van het VO tevreden zijn over de manier van werken en is besloten deze te continueren.

Na een pilot in 2021, waarbij de leden van het VO specifieke aandachtsgebieden voor hun rekening namen, is besloten op basis van een positieve evaluatie deze werkwijze te continueren.

De aandachtsgebieden zijn:

- a. Beleggen: Jos van den Bosch en Andre van Houwelingen.
- b. Governance, Risk en Compliance (GRC): Eva Schuring en Otto van der Zeeuw.
- c. Communicatie: Jan van Rijn en Gert Jan Beemer.

Op het gebied van beleggen is van start gegaan met een voorlichting over het beleggingsbeleid.

Voor GRC is een vervolg gegeven aan het contact met de Riskcommissie en is van de eerste Interne Audit het rapport ontvangen en bestudeerd. Kennismaking met de nieuwe Compliance Officer heeft plaatsgevonden.

Op gebied van communicatie is het VO betrokken geweest bij de totstandkoming van het verkorte jaarverslag 2021 en de evaluatie van het 2022 communicatieplan. Het VO is positief over de manier waarop op haar inbreng is gereageerd.

3. Advisering in 2022

In 2022 is een advies door het bestuur gevraagd, het betrof de Premie 2023

Het VO heeft gekeken naar de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling o.b.v. de vastgestelde premie, en geadviseerd dat de uitvoerbaarheid haalbaar is.

4. Belangrijke onderwerpen en activiteiten in 2022

Belangrijke onderwerpen en activiteiten in 2022 waren:

- Evenwichtigheid van besluiten
- Overstap van Centric naar Appel
- Relatie VO met Bestuur en RvT
- Benoeming Compliance Officer
- Nieuw pensioenstelsel en de rol van het VO

Met het Bestuur en de Raad van Toezicht hebben respectievelijk 5 en 2 bijpraatmomenten plaatsgevonden, en ter voorbereiding daarvan heeft het VO interne vergaderingen gehad. Daarnaast heeft het VO een aantal informele overleggen gehad.

Er heeft een gesprek met de certificerend actuaire en de accountant plaatsgevonden ter voorbereiding van het jaarverslag van het VO over 2021.

4.1 Evenwichtigheid van besluiten

De evenwichtigheid van besluiten en met name hoe het bestuur die afweegt bij haar besluitvorming is een aantal keren aan de orde geweest. De aanpak met voorleggers en het BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming) die door het bestuur is ontwikkeld heeft dit beter inzichtelijk gemaakt. Toch is het VO kritisch vanwege het feit dat de argumenten op basis waarvan evenwichtigheid beoordeeld was door het Bestuur niet altijd inzichtelijk waren. Het VO heeft hierover meerdere keren gesproken met het Bestuur en de Raad van Toezicht. Dit heeft geleid tot een beter wederzijds begrip en het vertrouwen dat we op de goede weg zijn.

Alvorens te komen tot een besluit over indexatie op het eind van het jaar heeft het bestuur onder andere het VO uitgenodigd voor een informatie sessie en vervolgens de gelegenheid geboden haar mening te geven. Het VO heeft dit initiatief zeer gewaardeerd en is van mening dat het bestuur hierdoor in staat gesteld is een afgewogen besluit te nemen.

4.2 Overstap van Centric naar Appel

In de loop van 2022 is Centric gestopt met haar activiteiten in de pensioenwereld en zijn deze door Appel overgenomen. Dit is vrij geruisloos gegaan en alle betrokken partijen verdienen daarvoor een compliment.

4.3 Relatie VO met Bestuur en Raad van Toezicht

Zoals ook is vermeld in het jaarverslag van de RvT heeft op 6 juli een bijeenkomst plaatsgevonden met als doel de verhouding tussen de drie organen verder te verbeteren. Het VO was in eerste instantie niet tevreden met de uitkomst van deze bijeenkomst en heeft het initiatief genomen tot vervolgesprekken met het bestuur. Deze gesprekken hebben naar de mening van het VO de basis geschapen voor een goede verstandhouding in de toekomst.

4.4 Benoeming Compliance Officer

Na een lange periode waarin de positie van Compliance Officer vacant was heeft het bestuur mevrouw mr. Siska Holwerda aangesteld als Compliance Officer. Het VO kijkt positief terug op de kennismaking.

4.5 Nieuw pensioenstelsel en de rol van het VO

In de loop van 2022 is een start gemaakt met het proces dat moet leiden tot het invoeren van het nieuwe pensioenstelsel. Omdat het VO bij de invoering uitgebreidere bevoegdheden krijgt is besloten om in 2022 zich hierop te gaan richten, onder andere door een aparte workshop voor de leden. Er is een workshop gevolgd die inzicht heeft verschaft in de rol van het VO en de positionering ten opzichte van de overige betrokken gremia.

5 Oordeel VO over 2022

5.1 Oordeel over het gevoerde beleid

Het VO ziet dat het beleid van het bestuur is gericht op koersvastheid en stabiliteit en op basis hiervan besluiten neemt.

Naar het oordeel van het VO biedt dit goede vooruitzichten voor de toekomst.

5.2 Oordeel over het handelen van het Bestuur

Goede punten en een verbeterpunt die het handelen van het bestuur betreffen:

5.2.1 Goede punten

De online deelnemersvergadering is opnieuw succesvol verlopen. Dit geldt eveneens voor de deelnemersenquête gericht op de mate van tevredenheid.

Het bestuur is op weg om het BOB-model beter toe te passen. Het besluit rond indexatie is daar een mooi voorbeeld van. De voorleggers worden structureler gedeeld.

Het initiatief om bij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel samen op te trekken past in dit streven van het Bestuur. Het gaat nu vooral om gezamenlijk kennis op te doen van de wijzigingen en de gevolgen voor ons Pensioenfonds. Een gezamenlijke (Bestuur, vereniging van gepensioneerden, COR, werkgever en RvT en VO) kennissessie onder begeleiding van Willis Towers Watson heeft plaatsgevonden en afspraken over het vervolg zijn gemaakt.

De inzet van het Bestuur om goed zorg te dragen voor een gezond pensioenfonds mag niet onvermeld blijven.

5.2.2 Verbeterpunt

In 2022 is het VO kritisch gebleven op de verantwoording van besluiten door het bestuur. Om evenwichtige belangafweging te kunnen toetsen is het voor het VO belangrijk te begrijpen welke afweging het bestuur gemaakt, welke uitgangspunten gehanteerd zijn en welke alternatieven overwogen zijn. Het expliciteren hiervan blijft een aandachtspunt voor 2023.

6 Verdere aanbevelingen VO op basis van verslagen RvT en Actuaris

Het VO onderschrijft de aanbevelingen van de RvT zoals neergelegd in het verslag van de RvT over het jaar 2022.

Het VO wil zelf ook in het kader van de eerste aanbeveling van de RvT, aan de rol van de Sleutelfunctiehouders aandacht geven.

Het VO vraagt het bestuur door te gaan op de ingeslagen weg en goede opvolging te geven, van met name het expliciteren van het besluitvormingsproces, en de toekomstige invulling van bestuursfuncties.

7 De toekomst

Het nieuwe pensioenstelsel vergt een verdiepingsslag en een verdere uitwerking in 2023 en de jaren erna. De projectgroep die hiervoor is opgericht zal hierin een belangrijke rol spelen. De klankbordgroep biedt het VO de gelegenheid om kennis te vergaren en zich een oordeel te vormen over de onderwerpen waarover zij bevoegd is te adviseren. In de komende tijd zal er besloten moeten worden of en hoe het SPTN overgaat naar het nieuwe stelsel. De inzet van het VO is om tot een evenwichtige belangenafweging te komen.

8 Eindoordeel

Het VO geeft een positief oordeel over het handelen van het bestuur, het gevoerde en opgetekende beleid.

Met de kanttekening dat het VO in het kader van de evenwichtige belangenafweging het belang van tijdige betrokkenheid en inzichtelijkheid van de onderliggende afwegingen benadrukt.

Het VO ziet de toekomst van het fonds met vertrouwen tegemoet.

9 Aandachtspunten VO voor 2023

Voor 2023 heeft het VO de volgende aandachtspunten gedefinieerd:

1. Wet Toekomst Pensioenen:
  - a. Kennis
  - b. Verzwaard adviesrecht VO
2. Evenwichtigheid: Normenkader en beleidstoetsing
3. Aandacht voor de invulling van Sleutelfunctiehouders rollen

Reactie van het bestuur op het verslag van het VO

Het verslag van het verantwoordingsorgaan is een goede weergave van de gevoerde discussies, maar ook van de betrokkenheid van het orgaan bij het Fonds.

Het bestuur dankt het VO voor het positieve oordeel over het handelen van het bestuur alsmede voor het uitgesproken vertrouwen voor de toekomst. Het bestuur waardeert de positieve punten die door het VO zijn opgemerkt.

Vanzelfsprekend zal het bestuur de door het VO gemaakte verbeterpunt ter harte nemen en waar nodig veranderingen doorvoeren. Wanneer het bestuur besluit het verbeterpunt niet (geheel) in haar beleid mee te nemen, zal dit aan het VO met argumenten worden toegelicht.

Ten aanzien van evenwichtige belangenafweging bij besluitvorming heeft het bestuur in 2022 stappen gezet door te werken met voorleggers en het BOB-model. Hierdoor heeft het bestuur er vertrouwen in dat er een goede basis is gelegd voor de toekomst. Daarnaast is het bestuur zich er van bewust dat de verantwoording van besluiten om evenwichtige belangenafweging te kunnen toetsen een punt van aandacht blijft.

Het bestuur ervaart de relatie tussen het VO en de andere organen van het Fonds als open en constructief. Het bestuur heeft altijd de ambitie om volledig transparant te zijn en het VO en de andere organen zo goed mogelijk te informeren en waar mogelijk te betrekken. De frequente overleggen tussen het bestuur en VO en de uitbreiding van de bestuursdelegatie die participeert in deze overleggen vormen een goede basis voor de samenwerking.

Het bestuur bedankt de leden van het VO voor de constructieve samenwerking in 2022 en kijkt er naar uit deze samen met het VO in 2023 voort te zetten.

Hengelo, 16 juni 2023

Bestuur Stichting Pensioenfonds Thales Nederland

Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland (hierna 'het Fonds'), statutair gevestigd te Hengelo, de jaarrekening over boekjaar 2022 eindigend op 31 december 2022. In hoofdstuk Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaris en van de accountant van het Fonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Balans per 31 december

(x € 1.000)	Ref.*	31 december 2022		31 december 2021	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vastgoedbeleggingen		128.271		200.065	
Aandelen		543.509		774.499	
Vastrentende waarden		799.796		940.600	
Derivaten		28.627		43.039	
Overige beleggingen		11.954		6.399	
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1.4.1		1.512.157		1.964.602
Vorderingen en overlopende activa	1.4.2		56.194		872
Overige activa	1.4.3		826		3.016
Totaal activa			1.569.177		1.968.490

(x € 1.000)	Ref.*	31 december 2022		31 december 2021	
			€		€
PASSIVA					
Stichtingskapitaal en reserves	1.4.4		270.099		456.539
Technische voorzieningen	1.4.5				
Voorziening pensioenverplichting			1.172.772		1.469.632
Overige schulden en overlopende passiva	1.4.6		126.306		42.319
Totaal passiva			1.569.177		1.968.490

* De nummering verwijst naar de toelichting

Dekkingsgraad op basis van FTK		%	%
Actuele dekkingsgraad		122,6	130,7
Beleidsdekkingsgraad		130,4	124,2

Staat van baten en lasten

(x € 1.000)	Ref.*	2022	2021
		€	€
BATEN			
Premiebijdragen	1.5.1	33.034	30.652
Beleggingsopbrengsten	1.5.2	-485.533	124.593
		<u>-452.499</u>	<u>155.245</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	1.5.3	41.187	38.414
Pensioenuitvoeringskosten	1.5.4	1.004	959
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	1.5.5		
Pensioenopbouw		45.747	46.503
Indexering en overige toeslagen		98.465	16.203
Rentetoevoeging		-7.288	-8.429
Onttrekking pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten		-41.861	-39.202
Wijziging marktrente		-416.315	-101.129
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		13.677	530
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		11.312	741
Inkoop uit hoofde VPL regeling		-	114
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		<u>-597</u>	<u>-4.155</u>
		-296.860	-88.824
Saldo overdracht van rechten	1.5.5	-11.390	-728
Overige lasten		-	-
		<u>-266.059</u>	<u>-50.179</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-186.440</u>	<u>205.424</u>

* De nummering verwijst naar de toelichting

Bestemming van het saldo van baten en lasten

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Algemene reserve	-186.440	205.424
	<u>-186.440</u>	<u>205.424</u>

Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)	2022		2021	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangen premies	30.262		30.662	
Ontvangen waardeoverdrachten	11.984		889	
Betaalde pensioenuitkeringen	-41.140		-38.355	
Betaalde waardeoverdrachten	-1.078		-273	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-970		-943	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-942		-8.020
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Verkopen en aflossingen van beleggingen *1)	1.864.763		960.383	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten *2)	22.761		27.728	
Aankopen beleggingen *1)	-1.803.636		-898.333	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen *3)	-79.514		-79.233	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-5.622		-4.003	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-1.248		6.542
Mutatie liquide middelen		-2.190		-1.478
Stand 1 januari		3.016		4.494
Mutatie liquide middelen		-2.190		-1.478
Stand 31 december		826		3.016

- 1) De kasstromen verkopen-, aflossingen aan- en verstrekkingen van beleggingen betreffen de kasstromen zoals uitgevoerd binnen de beleggingsportefeuille bij de verschillende vermogensbeheerders;
- 2) De kasstromen directe beleggingsopbrengsten betreffen kasstromen op basis van de vermogensbeheerders, hierbij is de feitelijke kasstroom voor het Fonds niet gecorrigeerd op het feit dat de directie beleggingsopbrengsten (deels) automatisch herbelegd worden binnen de beleggingsportefeuille bij de verschillende vermogensbeheerders en derhalve voor het Fonds geen kasstroom betreffen;
- 3) De kasstromen overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen bestaand uit:
  - a. Mutatie liquide middelen gepresenteerd onder overige beleggingen in tabel (1.4.1);
  - b. Mutatie schulden collateral en beleggingscrediteuren zoals gepresenteerd in tabel (1.4.6);
  - c. Mutatie vorderingen beleggingen zoals gepresenteerd in tabel (1.4.2).

Toelichting behorende tot de jaarrekening

1.1 Algemene toelichting

1.1.1 Inleiding

Stichting Pensioenfonds Thales Nederland (hierna: het Fonds), statutair gevestigd aan Zuidelijke Havenweg 40 7554 RR te Hengelo (Overijssel) is opgericht op 1 oktober 1948. De laatste statutenwijziging was op 15 augustus 2022. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41027030. Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de koepelorganisatie de Pensioenfederatie (de overkoepelende organisatie van ondernemingspensioenfonds, bedrijfstakpensioenfonds en beroepspensioenfonds).

Het Fonds is verantwoordelijk voor het zorgdragen voor de pensioenaanspraken die in het kader van de collectieve pensioenregeling van Thales Nederland B.V. zijn toegezegd. De collectieve pensioenregeling is bestemd voor medewerkers van Thales Nederland B.V. en gelieerde ondernemingen.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 16 juni 2023 de jaarrekening opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Schattingswijzigingen

In 2022 heeft het bestuur nieuwe actuariële grondslagen vastgesteld. Hierbij is besloten de meest recente prognose van de toekomstige sterfteontwikkeling toe te passen zoals opgenomen in de AG-prognosetafels die in september 2022 zijn geactualiseerd en gepubliceerd. In 2021 werden de AG-prognosetafels 2020 toegepast.

De geactualiseerde prognosetafels zijn aanleiding om de ervaringssterfte te actualiseren.

De overige schattingswijzigingen zijn: Kostenopslag ter grootte van 2,5% (2021: 2,1%) van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten. Kostenopslag ter grootte van 0,75% (2021: 0,75%) van de voorziening voor pensioenverplichtingen latent partnerpensioen in verband met wezenpensioen.

De cijfermatige impact van de schattingswijziging staat weergegeven in toelichting 1.4.5 technische voorziening.

Continuïteit

De jaarrekening van het Fonds is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling, waarbij het bestuur van het Fonds concludeert dat het hanteren van deze veronderstelling op basis van de huidige inzichten voor de komende 12 maanden gerechtvaardigd is.

1.1.2 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
USD	0,94	0,88
GBP	1,13	1,19
CAD	0,69	0,70
DKK	0,13	0,13
SEK	0,09	0,10
HKD	0,12	0,11
CHF	1,01	0,97
JPY	0,01	0,01

1.1.3 Specifieke grondslagen

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Lopende interestposities uit hoofde van beleggingen worden verantwoord als onderdeel van de marktwaarde van de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

De beleggingscategorie vastgoed bestaat uit: vastgoed aandelen en vastgoedbeleggingsfondsen. Beursgenoteerd (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Indien de vastgoedbeleggingen worden gehouden via niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen, dan wordt de actuele waarde bepaald door de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgave van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

De beleggingscategorie aandelen bestaat uit: aandelen, private equity fondsen en aandelenbeleggingsfondsen.

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De aandelen die worden gehouden via niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen; de actuele waarde is afgeleid van de per balansdatum geldende koersen van de onderliggende aandelen.

Vastrentende waarden

De beleggingscategorie vastrentende waarden bestaat uit: obligaties, asset-backed securities leningen, floating rate notes, obligatiebeleggingsfondsen, onderhandse leningen en geldmarktfondsen.

Het betreft geldmarktfondsen waarin de collateral van de swap overlay portefeuille wordt belegd. De rente wordt dagelijks geaccumuleerd en in nieuwe participaties uitgekeerd. Beleggingsdebiteuren en beleggingscrediteuren zijn respectievelijk onder overige activa en overige passiva opgenomen.

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers.

Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn o.a.

Equity funds, die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

De lopende intrest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden. Daarbij wordt aangesloten bij het vermogensbeheerverslag.

Derivaten

De beleggingscategorie derivaten bestaat uit: fx forwards, index futures en interest rate swaps en rights. Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

De beleggingscategorie overige beleggingen bestaat uit Liquide middelen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Het eigen vermogen van het Fonds bestaat uit het stichtingskapitaal en verschillende reserves. Het stichtingskapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans. Op basis van de Pensioenwet moet minimaal een eigen vermogen van ruim 4% van de voorziening pensioenverplichtingen aangehouden worden. De grondslagen voor de verschillende componenten van het eigen vermogen worden hieronder nader toegelicht:

Algemene reserve

Het eigen vermogen van het Fonds bestaat uit de algemene reserve en een bestemmingsreserve. De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Premie-egalisereserve

Vanaf boekjaar 2016 houdt het Fonds een premie-egalisereserve aan. Jaarlijks wordt het verschil tussen de doorsneepremie en de gedempte kostendekkende premie aan deze premie-egalisereserve toegevoegd. De premie-egalisereserve bedraagt overigens nooit meer dan 5 miljoen euro.

Technische voorziening

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie-) toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Voor alle deelnemers wordt het bepaalde man / vrouw systeem toegepast. Hierbij wordt tot de pensioenleeftijd (68 jaar) verondersteld dat iedereen een partner heeft.

Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit door middel van reservering van de toekomstige opbouw.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Sterftekansen: Prognosetafel AG2022 met fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel 2022. De overlevingstafel is aangepast, wat leidt tot een toename van de voorziening met 7.295k (0,69%). De ervaringssterfte is eveneens geactualiseerd, waardoor de voorziening stijgt met 2.170k (0,20%).
- Onbepaald partnersysteem.
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

- IBNR voor de toekomstige ziektegevallen.
- Het nabestaandenpensioen is ten opzichte van het ouderdomspensioen voor 50% op opbouwbasis en voor 20% op risicobasis. Deze is niet herverzekerd.
- Kostenopslag ter grootte van 2,5% (2021: 2,1%) van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten. Dit is een stijging van de TV van 4.213 (0,39%).
- De AOW-leeftijd is aangepast naar 67 jaar en 3 maanden voor personen geboren vanaf 1 januari 1961. Hierdoor is de schadevoorziening toegenomen met 158 (0,02%).
- Bij de bepaling van de premievrije pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers is uitgegaan van een revalidatiekans van 0%. Er wordt rekening gehouden met toekomstige salarisstijgingen met betrekking tot de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het Fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds

Premiebijdragen zijn aan de periode toegerekend waarop zij betrekking hebben. Op basis van extrapolatie vindt een schatting plaats voor zover van de werkgever te ontvangen informatie niet is verkregen. De daarin begrepen dekking voor incassokosten wordt bij het actuariële resultaat op kosten verantwoord. Vanaf boekjaar 2016 houdt het Fonds een premie-egalisereserve aan. Jaarlijks wordt het verschil tussen de doorsneepremie en de gedempte kostendekkende premie aan deze premie-egalisereserve toegevoegd. De premie-egalisereserve bedraagt overigens nooit meer dan 5 miljoen euro.

Beleggingsresultaten

Beleggingsresultaten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben. Directe en indirecte resultaten en aan de verslagperiode toe te rekenen (gefactureerd of nog te factureren) kosten van beleggingen, worden afzonderlijk gepresenteerd. Onder de directe resultaten worden opbrengsten uit rente, dividend en dergelijke gepresenteerd. Dividend wordt op het moment van betaalbaarstelling verantwoord. Waardeveranderingen zijn indirecte beleggingsresultaten en worden aan de periode toegerekend waarin zij optreden.

Overige baten

Overige baten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds*Pensioenopbouw*

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin ze ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw van arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Toeslagverlening (korting)

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente van -/- 0,486% (2021: -/- 0,533%) toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de indexering.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening zijn voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijzigingen uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van de actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van de overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan periode waarop ze betrekking hebben.

1.1.4 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

1.2 Toelichting op de Balans

1.2.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

(x € 1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per						
1 januari 2021	164.073	652.072	975.909	116.446	20.815	1.929.315
Aankopen	105.964	113.782	678.587	-	-	898.333
Verkopen	-113.406	-166.362	-685.875	5.260	-	-960.383
Overige mutaties	393	-393	71	-1.062	-13.782	-14.773
Waardemutaties	43.041	175.400	-28.092	-88.649	-634	101.066
Stand per						
31 december 2021	200.065	774.499	940.600	31.995	6.399	1.953.558
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						11.044
Stand per						
31 december 2021						1.964.602
Aankopen	116.475	277.480	1.409.074	607	-	1.803.636
Verkopen	-131.844	-368.023	-1.386.256	21.360	-	-1.864.763
Overige mutaties	-	-	-504	-2.027	5.254	2.723
Waardemutaties	-56.425	-140.447	-163.118	-144.137	301	-503.826
Stand per						
31 december 2022	128.271	543.509	799.796	-92.202	11.954	1.391.328
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						120.829
Stand per						
31 december 2022						1.512.157

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

Onderpand met betrekking tot derivaten

Het Fonds belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten ontvangt of verstrekt het Fonds onderpand. Bij een positieve waarde van de derivaten ontvangt het Fonds onderpand, bij een negatieve waarde verstrekt het Fonds onderpand.

Het pensioenfonds heeft eind 2022 € 52,3 miljoen (2021: 27,5 miljoen ontvangen) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten waarvan € 0,6 miljoen als initial margin.

Het pensioenfonds heeft eind 2022 € 66,4 miljoen (2021: € 16,5 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats) obligaties waarvan € 18,1 miljoen als initial margin en € 0,6 miljoen pending als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats) obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Securities lending

Het Fonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Reële waarde

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen. Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld. Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingsmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met behulp van de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingmethode, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.
- Niveau 3: Andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn o.a. Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille (inclusief liquide middelen, maar exclusief lopende interest en de negatieve derivaten) als volgt worden samengevat:

(x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2022	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	128.271	-	-	128.271
Aandelen	543.509	-	-	543.509
Vastrentende waarden	799.796	-	-	799.796
Derivaten	-	-92.202	-	-92.202
Overige beleggingen	11.954	-	-	11.954
	1.483.530	-92.202	-	1.391.328

(x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2021	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	200.047	-	18	200.065
Aandelen	774.499	-	-	774.499
Vastrentende waarden	940.600	-	-	940.600
Derivaten	-	31.995	-	31.995
Overige beleggingen	6.399	-	-	6.399
	1.921.545	31.995	18	1.953.558

Belegde waarden in vastgoed

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Indirect vastgoed	128.271	200.065
Stand per 31 december	128.271	200.065

Belegde waarden in aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Beursgenoteerde aandelen	4.264	8.368
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsentiteiten die beleggen in aandelen	539.245	766.131
Stand per 31 december	543.509	774.499

Belegde waarden in vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Directe vastrentende waardenbeleggingen:		
Obligaties	534.477	714.404
	<u>534.477</u>	<u>714.404</u>
Indirecte vastrentende waardenbeleggingen:		
Obligatiebeleggingsfondsen	202.148	109.429
Geldmarktfondsen	58.228	111.321
Lopende interest vastrentende waarden	4.943	5.446
	<u>265.319</u>	<u>226.196</u>
Stand per 31 december	799.796	940.600

Belegde waarden in derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Positieve waarde	28.627	43.039
Negatieve waarde	120.829	11.044
	<u>-92.202</u>	<u>31.995</u>
Rente derivaten	18.012	33.864
Valuta derivaten	9.984	6.596
Aandelenderivaten	35	48
Credit derivaten	92	-
	<u>28.123</u>	<u>40.508</u>
Lopende interest derivaten	504	2.531
Stand per 31 december	28.627	43.039

Het in de balans verantwoorde saldo derivaten is niet gelijk aan het in onderstaande tabellen genoemde saldo derivaten. Dit wordt veroorzaakt doordat in de onderstaande tabellen het doorkijk-principe wordt toegepast.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2022

Type contract	Contract- omvang €	Actuele waarde activa €	Actuele waarde passiva €
Aandelen derivaten	19	34	-
Rente derivaten	554.284	18.031	120.231
Valuta derivaten	459.473	11.200	1.434
Krediet derivaten	3.539	236	30
	1.017.315	29.501	121.695

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2021

Type contract	Contract- omvang €	Actuele waarde activa €	Actuele waarde passiva €
Aandelen derivaten	78	48	-
Rente derivaten	503.338	33.889	10.838
Valuta derivaten	643.403	7.163	579
Krediet derivaten	2.598	263	5
	1.149.417	41.363	11.422

Belegde waarde in overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022 €	31-12-2021 €
Liquide middelen	11.954	6.399
Stand per 31 december	11.954	6.399

1.2.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000)	31-12-2022 €	31-12-2021 €
Vorderingen op de werkgever	2.772	-
Beleggingsdebiteuren	1.726	871
Vorderingen uit hoofde van collateral management	51.691	-
Uitkeringen	1	1
Overige vorderingen	4	-
Stand per 31 december	56.194	872

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

1.2.3 Overige activa

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Liquide middelen	826	3.016
Stand per 31 december	826	3.016

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.
Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

1.2.4 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2022

(x € 1.000)	Premie egalisatie reserve	Algemene reserve	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari	5.000	451.539	456.539
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-186.440	-186.440
Stand per 31 december 2022	5.000	265.099	270.099

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2021

(x € 1.000)	Premie egalisatie reserve	Algemene reserve	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari	5.000	246.115	251.115
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	205.424	205.424
Stand per 31 december 2021	5.000	451.539	456.539

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
	€	%	€	%
Aanwezig vermogen	1.437.871	122,6	1.921.171	130,7
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	<u>1.172.772</u>	100,0	<u>1.469.632</u>	100,0
Eigen vermogen	265.099	22,6	451.539	30,7
Af: vereist eigen vermogen	<u>268.468</u>	22,9	<u>319.424</u>	21,7
Vrij vermogen	-3.369	-0,3	132.115	9,0
Minimaal vereist eigen vermogen	50.642	4,3	61.305	4,2
Actuele dekkingsgraad		122,6		130,7
Beleidsdekkingsgraad		130,4		124,2

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het Fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: ((Totale activa -/- kortlopende schulden en premie-egaliseringsreserve) / Technische voorzieningen) * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddeld van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het Fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het Fonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het Fonds is toereikend. Er is geen sprake van een dekkings- of reservetekort per 31 december 2022.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	130,7	115,8
Premie	-1,8	-1,5
Uitkeringen	0,9	0,4
Toeslagverlening	-8,2	-1,2
Wijziging actuariële grondslagen	51,7	0
Verandering van de rentetermijnstructuur	-1,1	8,0
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	-32,0	8,7
Overige oorzaken en kruiseffecten	-17,6	0,5
Dekkingsgraad per 31 december	122,6	130,7

Herstelplan

Ultimo 2021 als ultimo 2022 was geen sprake van een reservetekort, hierdoor heeft het Fonds geen herstelplan aan DNB verstuurd.

1.2.5 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het Fonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bijzondere partners worden niet separaat als deelnemer aangemerkt. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand.

De technische voorzieningen zijn bepaald met overlevingskansen op basis van de Prognosetafel AG2022, zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap. Deze tafels zijn toegepast met toepassing van de ervaringssterfte.

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Stand per 1 januari	1.469.632	1.558.456
Pensioenopbouw	45.747	46.503
Indexering en overige toeslagen	98.465	16.203
Rentetoevoeging	-7.288	-8.429
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-41.861	-39.202
Wijziging marktrente	-416.315	-101.129
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	13.677	530
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	11.312	741
Inkoop uit hoofde VPL regeling	-	114
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-597	-4.155
Stand per 31 december	1.172.772	1.469.632

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)		2022		2021
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieve deelnemers	443.420	2.330	623.354	2.221
Pensioengerechtigden	581.433	2.059	662.696	1.996
Gewezen deelnemers	114.955	1.412	147.909	1.404
Overigen	4.409	-	5.446	-
Netto pensioenverplichtingen	1.144.217	5.801	1.439.405	5.621
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	28.555		30.227	
Stand per 31 december	1.172.772		1.469.632	

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks beslist het bestuur van het Fonds over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst. De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn opgenomen in het bestuursverslag.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het Fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (cpi, afgeleid), zoals vastgesteld door het CBS. Als referentieperiode wordt gebruikt juli tot juli.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het Fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het Fonds. Onder het FTK worden strengere eisen gesteld aan de

toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar het bestuursverslag.

Het bestuur heeft in december 2022 besloten over toeslagverlening op de pensioenaanspraken per 1 januari 2023. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden. De pensioenrechten en pensioenaanspraken zijn dit jaar met 9,19% (2021: 1,12%) geïndexeerd.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist en dient er ook fiscale ruimte te bestaan om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het Fonds geeft in zijn jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariael berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerend met -0,486% (2021: -0,533%), op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode. Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Per 1 januari 2022 zijn de door DNB voorgeschreven UFR-parameters gewijzigd. Het effect hiervan bedraagt € 429 duizend. Het effect in de ontwikkeling in de rente-termijnstructuur zelf bedraagt over het boekjaar -/- € 416.744 duizend. Beide effecten zijn verantwoord onder het hoofd 'Wijziging marktrente'.

De ontwikkeling van de marktrente vanaf 2019 tot en met 2022.

	Gemiddelde rente
2022	2,66%
2021	0,53%
2020	0,07%

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het Fonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het Fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Actualiseren overlevingskansen

Het Fonds gebruikt de meest recente informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking bij het berekenen van de technische voorzieningen. Voor het boekjaar 2022 wordt gebruikgemaakt van de Prognosetafel AG2022. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het Fonds gecorrigeerd met fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel 2022.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van de pensioenverplichtingen is hoger geworden als gevolg van actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten.

Het Fonds is wettelijk verplicht om op verzoek van een werknemer mee te werken aan waardeoverdracht, als de werknemer gaat deelnemen in een andere pensioenregeling. Deze overdracht betreft de waarde van de tot dan toe bij de huidige pensioenuitvoerder opgebouwde pensioenaanspraken. De ontvangende pensioenuitvoerder is verplicht om de overgedragen gelden aan te wenden voor de toekenning van pensioenaanspraken die minimaal gelijkwaardig zijn aan de oorspronkelijk opgebouwde aanspraken. Onder toelichting 1.5.5 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Kanssystemen		
Sterfte	-1.056	-1.755
Arbeitsongeschiktheid	384	-1.481
Mutaties	75	-919
	-597	-4.155

1.2.6 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Derivaten met negatieve waarde	120.829	11.044
Belastingen en premies sociale verzekeringen	924	873
Beleggingscrediteuren	987	661
Schulden uit hoofde van collateral management	2.931	27.502
Waardeoverdrachten te verwerken	-479	5
Waardeoverdrachten nog te betalen	32	32
Te betalen vermogensbeheerskosten	930	2.084
Overige schulden	152	118
Stand per 31 december	126.306	42.319

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

1.2.7 Risicobeheer

Het Fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. Het Bestuur heeft het risicomanagementbeleid de afgelopen periode verder versterkt. Daarbij is nadrukkelijk onderscheid aangebracht tussen strategisch en operationeel risicomanagement. Dit beleid is verwoord in de ABtN van het Fonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's.

Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van de continuïteitsanalyse en de Asset Liability Management-studie (ALM-studie) die in 2019 is uitgevoerd. De uitkomsten van deze analyses zijn de basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

Solvabiliteitsrisico

Het Fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het Fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het Fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het Fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het Fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten.

Het financieel toetsingskader is erop gericht dat risico's van pensioenfondsen adequaat worden beheerd en beheerst. Een pensioenfonds moet op elk moment genoeg bezittingen hebben om aan

zijn verplichtingen te kunnen voldoen. Daarnaast moet er een extra buffer aan eigen vermogen aanwezig zijn. Bij aanwezigheid van dat eigen vermogen wordt onder de voorgeschreven veronderstellingen met een zekerheid van 97,5 procent voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen.

De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist eigen vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB vastgestelde solvabiliteitstoets (S-toets), waarin het financieel toetsingskader 10 risicocategorieën onderscheidt. Daarbij worden de risicocategorieën S7 (liquiditeitsrisico), S8 (concentratierisico) en S9 (operationeel risico) gelijk aan nul gesteld, omdat het resterende risico (na beheersmaatregelen) zeer gering wordt geacht.

Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	€	€	€
Technische voorziening FTK-waardering)		1.172.772		1.469.632
S1 Renterisico	51.125		15.650	
S2 Risico zakelijke waarden	197.541		245.285	
S3 Valutarisico	60.848		73.641	
S5 Kredietrisico	54.488		86.885	
S6 Verzekeringstechnisch risico	30.449		38.636	
Risico voor actief beheer	42.056		41.079	
Diversificatie-effect	-168.039		-181.752	
Totaal		268.468		319.424
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		1.441.240		1.789.056
Pensioenvermogen (totaal activa-schulden)		1.437.871		1.921.171
Tekort / Overschot		-3.369		132.115

Bij de berekening van de buffers past het Fonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de feitelijke beleggingsmix.

Marktrisico's (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het Fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door BlackRock in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van de ontwikkelingen in de marktrente.

Het renterisico wordt dynamisch afgedekt tussen de 50% en 80% van de verplichtingen. Het niveau van afdekking varieert afhankelijk van de rentestand en dekkingsgraad. De mate van afdekking wordt op dagbasis gemonitord en waar nodig aangepast. Er is een matching van activa en passiva over de verschillende looptijden zodat rekening wordt gehouden met de absolute hoogte en vorm van de yieldcurve voor verplichtingen. De benodigde duratie wordt verkregen uit de vastrentende portefeuilles in combinatie met een LDI portefeuille. Het Fonds hedged het renterisico tegen marktcurve.

De rentegevoeligheid kan gemeten worden door middel van de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (voor derivaten)	865.208	6,73	920.696	9,8
Vastrentende waarden (na derivaten)	763.736	14,35	946.532	17,8
Duration technische voorzieningen	1.172.772	15,5	1.469.632	17,4
De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:				
(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	214.838	27,3	142.417	15,3
Resterende looptijd ≥ 1 en < 5 jaar	179.870	22,9	261.168	28,0
Resterende looptijd ≥ 5 en < 10 jaar	160.696	20,4	165.773	17,8
Resterende looptijd ≥ 10 jaar	230.554	29,4	362.182	38,9
	785.958	100,0	931.540	100,0

Het in de balans verantwoorde saldo vastrentende waarden ad € 799.796(2021: € 940.600) is niet gelijk aan het in bovenstaande tabel genoemde saldo vastrentende waarden. Dit wordt veroorzaakt doordat in deze paragraaf het doorkijkprincipe wordt toegepast. Het verschil ultimo boekjaar is in onderstaande tabel nader gekwantificeerd:

(x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Vastrentende waarden balans	799.796	940.600
Aandelen binnen vastrentende fondsen	-422	-1.432
Derivaten binnen vastrentende fondsen	-547	-477
Liquide middelen binnen vastrentende fondsen	-10.414	-6.371
Vastrentende waarden binnen aandelen fondsen	2.488	4.666
Totaal correctie "doorkijkprincipe"	-8.895	-3.614
Lopende intrest vastrentende waarden	-4.943	-5.446
	-13.838	-9.060
Vastrentende waarden risicoparagraaf	785.958	931.540

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die worden veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) zoals opties en futures.

De segmentatie van vastgoed naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
Winkels	-	0,0	18	0,0
Participaties in vastgoedmaatschappijen	138.646	100,0	214.687	100,0
	138.646	100,0	214.705	100,0

Het in de balans verantwoorde saldo vastgoed ad € 128.271 (2021 € 200.065) is niet gelijk aan het in bovenstaande tabel genoemde saldo vastgoed. Dit wordt veroorzaakt doordat in deze paragraaf het doorkijk-principe wordt toegepast. Het verschil ultimo boekjaar is in onderstaande tabel nader gekwantificeerd:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€		€	
Vastgoed waarden balans	128.271		200.065	
Vastgoed binnen aandelen fondsen	10.375		14.640	
Totaal correctie "doorkijkprincipe"	10.375		14.640	
Vastgoed waarden risicoparagraaf	138.646		214.705	

De segmentatie van vastgoed naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
EU	33.528	24,2	66.539	31,0
Overig Europa	29.338	21,2	34.299	16,0
Noord-Amerika	59.859	43,2	89.603	41,7
Asia Pacific	13.451	9,7	24.264	11,3
Overig	2.470	1,7	-	-
	138.646	100,0	214.705	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
Basismaterialen	24.358	4,6	35.904	4,8
Communicatie diensten	29.741	5,7	56.498	7,5
Cyclische consumptiegoederen	59.792	11,4	103.486	13,8
Defensieve consumptiegoederen	42.434	8,1	35.730	4,8
Energie	25.562	4,9	21.320	2,8
Financiële dienstverlening	73.157	13,9	80.302	10,7
Gezondheidszorg	82.055	15,6	92.123	12,3
Industrie	74.072	14,1	123.256	16,5
Nutsbedrijven	9.594	1,8	11.382	1,5
Overig	1.561	0,3	3.661	0,5
Technologie	103.818	19,6	184.981	24,8
	526.144	100,0	748.643	100,0

Het in de balans verantwoorde saldo aandelen ad € 543.509 (2021: € 774.499) is niet gelijk aan het in bovenstaande tabel genoemde saldo aandelen. Dit wordt veroorzaakt doordat in deze paragraaf het doorkijkprincipe wordt toegepast. Het verschil ultimo boekjaar is in onderstaande tabel nader gekwantificeerd:

(x € 1.000)	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Aandelen waarden balans	543.509	774.499
Vastrentend binnen aandelen fondsen	-2.488	-4.666
Vastgoed binnen aandelen fondsen	-10.375	-14.640
Liquide middelen binnen aandelen fondsen	-4.960	-7.981
Aandelen binnen derivaten	34	-
Aandelen binnen vastrentende fondsen	422	1.431
Totaal correctie "doorkijkprincipe"	-17.367	-25.856
Aandelen waarden risicoparagraaf	526.142	748.643

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
EU	121.547	23,1	155.520	20,8
Overig Europa	43.317	8,2	88.223	11,8
Noord-Amerika	238.485	45,3	339.449	45,3
Asia Pacific	41.223	7,8	114.599	15,3
Overige	81.570	15,6	50.852	6,8
	526.142	100,0	748.643	100,0

Valutarisico (S3)

Niet-euro beleggingen leiden tot een valutarisico. het Fonds dekt binnen zakelijke waarden strategisch 50,0% van het valutarisico van het Britse Pond, de Amerikaanse Dollar en de Japanse Yen af. Einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 9,8 miljoen (2021: € 6,6 miljoen). Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking is als volgt weer te geven:

(x € 1.000)	€	€	31-12-2022	31-12-2021
	vóór	valuta-derivaten	netto positie (na)	netto positie (na)
EUR	573.949	399.159	973.108	1.338.383
AUD	13.016	526	13.542	2.778
CAD	2.442	-	2.442	3.206
CHF	18.918	-	18.918	45.333
DKK	19.864	-	19.864	39.293
GBP	48.711	-29.637	19.074	30.860
HKD	15.398	-	15.398	26.388
ILS	-	-	-	0
JPY	33.860	-19.991	13.869	30.830
NOK	-	-	-	0
NZD	252	-2	250	5
SEK	20.674	-49	20.625	32.031
SGD	3.110	-	3.110	820
USD	536.910	-342.161	194.749	316.702
Overige	89.010	1.921	90.931	78.951
	1.376.114	9.766	1.385.880	1.945.580

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht waarop het Fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over the Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het Fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het Fonds financiële verliezen lijdt. Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het Fonds.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het Fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing-en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het Fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het Fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
EU	408.788	52,0	539.632	57,9
Overig Europa	82.217	10,5	53.300	5,7
Noord-Amerika	233.029	29,6	285.361	30,6
Asia Pacific	31.290	4,0	12.627	1,4
Overige	30.634	3,9	40.620	4,4
	785.958	100,0	931.540	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	€	%	€	%
AAA	67.023	8,5	130.294	14,0
AA	125.841	16,0	185.270	19,9
A	246.728	31,4	226.579	24,3
BBB	206.926	26,3	263.543	28,3
<BBB	55.022	7,0	81.885	8,8
Not rated	84.418	10,8	43.969	4,7
	785.958	100,0	931.540	100,0

Voor de bepaling van de rating wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van S&P en Moody's en Fitch.

Verzekeringstechnische risico (S6)

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van:

- Langleven
- Overlijden
- Arbeidsongeschiktheid
- Toeslagrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Het overlijdensrisico betekent dat het Fonds in geval van overlijden mogelijk nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het Fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en voor het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Er wordt een voorziening voor zieke deelnemers opgevoerd ter dekking van toekomstige schades in verband met arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening wordt gevoed door de beschikbare opslag voor arbeidsongeschiktheidsrisico's in de premie. Jaarlijks valt een deel van de voorziening voor zieke deelnemers vrij ter dekking van de ontstane schades.

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur van het Fonds om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd, is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Echter, dit is afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het Fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het Fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Dit wordt niet relevant geacht voor het Fonds omdat de beleggingsportefeuille voor het overgrote deel op gereglementeerde, liquide markten wordt belegd.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

(x € 1.000)	31 december 2022 €	31 december 2021 €
<u>Aandelen</u>		
iShares Core S&P 500 ETF	250.386	339.637
BlackRock Global Funds - Europ	156.828	237.434
BlackRock Global Funds - Emerg	49.059	98.166
iShares Core MSCI Japan IMI UC	-	90.894
Systematic China A Shares Opportuniti Fd	41.551	-
Ccf Pacific Esg Screened Index Fund	41.421	-
<u>Vastrentende waarden</u>		
Blackrock Ics Euro Ultra Short Bond Fund	117.111	-
Franse staatsobligaties	-	91.137
Duitse staatsobligaties	-	83.628
Nederlandse staatsobligaties	64.775	-
BlackRock Global Funds - Globa	-	54.971
BlackRock Global Funds - Global High Yield Bond Fund	42.071	100.988
Br Ics-Euro Liq-Prem Acc T0	36.945	-

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, en onverwachte externe gebeurtenissen. In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico (S9) gelijkgesteld aan 0%.

Dit betekent niet dat het Fonds geen operationeel risico loopt bij de uitvoering van hun activiteiten. Hiervoor verwijzen we naar de niet-financiële risico's.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel)portefeuille vastgelegde benchmark. Binnen het beleggingsbeleid van het Fonds is de ruimte voor actieve posities ingeperkt door een ex ante tracking error ten opzichte van breed samengestelde markt benchmarks. Daarnaast is een bepaalde outperformance doelstelling overeengekomen met de vermogensbeheerder.

Diversificatie-effect

De benodigde buffer per risicocategorie is vastgesteld op basis van het afzonderlijke risico. De benodigde buffer voor alle risicocategorieën tezamen (op totaalniveau) is lager dan de som van de benodigde buffers per afzonderlijk risico. Dit komt omdat er bij de vaststelling van het VEV verondersteld wordt (conform het standaardmodel), dat de risico's onafhankelijk zijn van elkaar met uitzondering van een correlatie tussen de risico's op het gebied van rente (S1), zakelijke waarden (S2) en krediet (S5). Het verschil tussen de benodigde buffer op totaalniveau en de som van de benodigde buffers voor elk van de afzonderlijke risico's is gepresenteerd onder de term.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen; het Fonds, de werkgever, de bestuurders, leden van de RvT en VO, sleutelfunctiehouders, andere beleidsbepalers en medewerkers van het Fonds.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar het bestuursverslag en de toelichting op de staat van baten en lasten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het Fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen Fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

De afspraken tussen het Fonds en de werkgever over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen werkgever en werknemers zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst die voldoet aan de Pensioenwet. Sinds 1 januari 2016 is de pensioenregeling een CDC-regeling en is de uitvoeringsovereenkomst hierop aangepast.

In de uitvoeringsovereenkomst zijn de volgende onderwerpen vastgelegd:

- Verplichtingen van de werkgever, zoals het aanmelden van nieuwe werknemers en doorgeven van mutaties.
- De (totale) doorsneepremie dient door de werkgever betaald te worden en bedraagt in 2022 28,0% van de som van pensioengrondslagen van alle deelnemers.
- De werkgever houdt de bijdrage van de werknemers in op het salaris. De deelnemersbijdrage is vastgelegd in het pensioenreglement van het Fonds en bedraagt thans 40% van de doorsneepremie.
- De doorsneepremie wordt in twaalf termijnen ter beschikking gesteld aan het Fonds.
- Bijstorten is niet opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst. De overeenkomst heeft een onbepaalde looptijd en kan zes maanden voor het einde van het kalenderjaar worden opgezegd.

De doorsneepremie kan nimmer minder zijn dan de kostendeekkende premie conform het Financieel Toetsingskader en wordt uitgedrukt als een percentage van de som van pensioengrondslagen van alle deelnemers. Bij bepaling van de kostendeekkende premie wordt geen rekening gehouden met een opslag ter financiering van het voorwaardelijke toeslagbeleid. Financiering van het toeslagbeleid vindt derhalve plaats op basis van overrendementen.

De kostendeekkende premie wordt bepaald op basis van de fondsgrondslagen. Uitgangspunt bij de bepaling van de gedempte kostendeekkende premie – in enig jaar – is de gemiddelde nominale rentetermijnstructuur Financieel Toetsingskader over een periode van 5 jaar en de solvabiliteitsopslag. Beiden worden vastgesteld per 1 oktober voorafgaand aan het kalenderjaar. Met solvabiliteitsvrijval over uitkeringen wordt uitsluitend rekening gehouden indien en voor zover dat conform wet en regelgeving is toegestaan.

Het Fonds verleent zijn medewerking aan de uitvoering van de pensioenovereenkomst, zoals vastgelegd in het pensioenreglement. Het Fonds stelt een pensioenreglement op en wijzigt dit overeenkomstig de bepalingen uit de statuten en het pensioenreglement. De pensioenovereenkomst is opgenomen in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is in overeenstemming met de bepalingen uit de overeenkomst. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenaanspraken van de deelnemers worden aangepast.

1.2.8 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het Fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Appel Pensioenuitvoering tot en met 31 december 2023. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt in 2023 circa € 600 duizend.

Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door BlackRock. Met de vermogensbeheerder zijn overeenkomsten afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. Ter controle van performance rapportages en beleggingsadministratie is een contract gesloten met Caceis.

In de uitvoeringsovereenkomst is vastgelegd dat in het geval van eenzijdige opzegging van de uitvoeringsovereenkomst door de werkgever de werkgever 0,5% van de voorziening pensioenverplichtingen verschuldigd is ter gedeeltelijke financiering van toekomstige uitvoeringskosten.

Verstreckte zekerheden en garanties

Per jaareinde is het Fonds geen investeringsverplichting aangegaan.

1.3 Toelichting op de staat van baten en lasten

1.3.1 Premiebijdragen

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Werkgeverspremie	19.820	18.378
Werknemerspremie	13.214	12.245
VXOP Premie	-	29
	33.034	30.652

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 28,0% (2021: 28,0%) van de pensioengrondslag som.

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Kostendeekkende premie	55.813	56.389
Gedempte kostendeekkende premie	32.532	30.046
Feitelijke pensioenpremie	33.034	30.623

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2021 gepubliceerd door DNB).

Het verschil tussen de kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie is het gevolg van het toepassen van de actuele rentetermijn structuur voor de kostendeekkende premie en het verwachte portefeuillerendement voor de feitelijke premie en gedempte premie.

In de feitelijke premie van de werkgever over 2022 is een extra bijdrage begrepen van € 525 (2021: 577) "opslag op gedempte kostendeekkende premie". Het betreft de marge tussen de vaste doorsneepremie en de wettelijk minimaal benodigde premie gegeven door het Fonds gehanteerde premiesystematiek.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	45.746	46.503
Pensioenuitvoeringskosten	140	153
Solvabiliteitsopslag	9.927	9.733
	55.813	56.389

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	20.022	18.599
Pensioenuitvoeringskosten	140	153
Solvabiliteitsopslag	4.345	3.893
Opslag voorwaardelijke opbouw	8.025	7.401
	32.532	30.046

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen	20.022	18.599
Opslag voor uitvoeringskosten	140	153
Solvabiliteitsopslag	4.345	3.893
Voorwaardelijke onderdelen	8.025	7.401
Opslag feitelijke premie	502	577
	33.034	30.623
Inkoop VXOP aanspraken	-	29
	33.034	30.652

1.3.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheerder	Totaal
(x € 1.000)	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	5.191	-56.425	-	-51.234
Aandelen	4.093	-140.447	-	-136.354
Vastrentende waarden	12.370	-163.118	-	-150.748
Derivaten	975	-144.137	-	-143.162
Overige beleggingen	132	301	-4.468	-4.035
TOTAAL	22.761	-503.826	-4.468	-485.533

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheerder	Totaal
(x € 1.000)	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	4.740	43.041	-	47.781
Aandelen	4.249	175.400	-	179.649
Vastrentende waarden	13.852	-28.092	-	-14.240
Derivaten	4.778	-88.649	-	-83.871
Overige beleggingen	109	-634	-4.201	-4.726
TOTAAL	27.728	101.066	-4.201	124.593

De kosten van vermogensbeheer van € 4.438 duizend (2021: € 4.201 duizend) omvatten de kosten die direct bij het Fonds in rekening zijn gebracht.

De kosten over 2022 bestaan voor € 3.792 duizend (2021: € 4.073 duizend) uit vergoedingen voor BlackRock, inclusief kosten voor strategisch advies van € 424 duizend (2021: € 424 duizend).

Daarnaast is er voor € 1.063 duizend (2021: € 411 duizend) aan kosten betaald, die zijn gerelateerd aan bewaarloon en overige administratie vergoedingen. De overige advieskosten vermogensbeheer bedragen € 40 duizend (2021: € 53 duizend) en zijn voor de externe adviseur van de beleggingsadviescommissie en voor fiscaal adviseur KPMG Meijburg.

In de kosten vermogensbeheer is ook een btw-teruggave van -/- € 427 duizend (2021: -/- € 336 duizend) opgenomen. Dit betreft de btw die is betaald in het boekjaar 2021, maar welke in 2022 is ontvangen.

Transactiekosten zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2022 € 3.515 duizend (2021 € 3.317 duizend). In het bestuursverslag zijn deze kosten verder toegelicht.

1.3.3 Pensioenuitkeringen

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Ouderdomspensioen	36.315	34.080
Partnerpensioen	4.541	4.002
Wezenpensioen	63	64
AO uitkeringen	261	267
Afkopen	6	-
Overige	1	-
	41.187	38.414

De toeslagverlening van de uitkeringen zoals vastgesteld door het bestuur in 2022 bedraagt 0,0% (2021: 0,0%).

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 520,35 (2021: € 503,24) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

1.3.4 Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Administratiekosten	515	510
Accountantskosten	74	59
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	35	33
Advieskosten	114	97
Contributies en bijdragen	106	108
Overige kosten	160	152
	1.004	959

Bezoldiging Personeelsleden

Het Fonds heeft zowel in 2022 als in 2021 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van de pensioenuitvoerder dan wel vermogensbeheerder. De medewerkers van Bureau Pensioenzaken zijn in dienst bij Thales Nederland B.V. en deze kosten worden niet doorbelast aan het fonds.

Honoraria accountant

De volgende honoraria van KPMG Accountants N.V. zijn ten laste gebracht van het Fonds, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW. De in de tabel vermelde honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2022 (2021) hebben betrekking op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening, bestaande uit de controle van de jaarrekening, DNB Staten en het assurance rapport bij de administratieve basisgegevens, 2022 (2021), ongeacht of de werkzaamheden al gedurende het boekjaar 2022 (2021) zijn verricht.

(x € 1.000)	Accountant	Overig netwerk	Totaal
	€		€
Controle van de jaarrekening en andere controlewerkzaamheden	66	-	66
Afrekening oude jaren	8	-	8
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	74	-	74

Bezoldiging bestuurders

Het bestuurslid namens gepensioneerden is onbezoldigd. De bestuursleden namens werkgeverszijde en deelnemerszijde zijn in dienst bij Thales Nederland B.V. en deze kosten worden niet doorbelast aan het Fonds.

De vergoeding van de RvT is als volgt: €15.400 vaste vergoeding per jaar voor de voorzitter en €13.200 vaste vergoeding per jaar voor een lid. Daarnaast geldt een vaste vergoeding als tegemoetkoming in reis- en verblijfkosten van €550 per jaar voor leden en de voorzitter.

1.3.5 Saldo overdracht van rechten

(x € 1.000)	2022	2021
	€	€
Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-12.468	-996
Uitgaande waardeoverdrachten	1.078	268
Subtotaal	-11.390	-728
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	12.450	1.014
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-1.138	-273
Totaal overige resultaten	11.312	741
Saldo overdracht van rechten	-78	13

1.3.6 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het Fonds. Conform paragraaf 2.11 van de ABtN vastgesteld op 16 december 2022 stelt het bestuur jaarlijks de statutaire jaarrekening en staten voor DNB vast. Het resultaat wordt in de algemene reserve opgenomen. Het voorstel is verwerkt in de balans per 31 december 2022.

1.3.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe UFR-methodiek

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 december 2021 en de actuariële grondslagen zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. DNB heeft in augustus 2020 besloten om de door de Commissie Parameters 2019 geadviseerde nieuwe UFR-methodiek vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke jaarlijkse stappen in te voeren.

Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een verlagend effect op de dekkingsgraad heeft.

In november 2022 heeft de Commissie Parameters een hernieuwd advies uitgebracht waardoor de UFR-rente over een nog langere looptijd wordt gewijzigd. Dit advies is overgenomen en wordt per 1 januari 2023 direct geïmplementeerd zonder overgangsregeling. De voorziening per 1 januari 2023 neemt daardoor toe met 2.364k (0,2%).

Daarnaast neemt de vermogensbeheerder Blackcock alle nodige maatregelen om naleving van de toepasselijke sanctiewetten en sanctie regelgeving te verzekeren. Het Fonds voldoet hiermee aan de eisen vanuit de sanctiewetgeving.

1.3.8 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Hengelo, 16 juni 2023

Stichting Pensioenfonds Thales Nederland

Het bestuur

Raad van Toezicht

Dhr. D.J.H. de Bruijn
Voorzitter

Dhr. G.J. Mulders
Penningmeester

Dhr. H.J.J Debrauwer
Voorzitter RvT

Dhr. J.H.E. Soepenbergh
Vice-voorzitter

Dhr. E.C. Weening
Secretaris

Dhr. P. Priester
Lid RvT

Dhr. J.H. van Deemter
Lid

Dhr. S.C.A Tjhuis
Lid

Mw. C. van Kleef
Lid RvT

Overige gegevens

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Thales Nederland te Hengelo is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.800.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 540.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals deze door DNB in 2023 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Rotterdam, 16 juni 2023

drs. H.L.N. Stoffbergen AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland per 31 december 2022 en van het saldo van baten en lasten over 2022, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds Thales Nederland ('de Stichting' of 'het fonds') te Hengelo gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2022;
- 2 de staat van baten en lasten over 2022;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2022; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit
• Materialiteit van EUR 10,8 miljoen   • 0,75% van het pensioenvermogen
Risico's gerelateerd aan fraude & Noclar en continuïteit
• Risico's gerelateerd aan fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving (Noclar): verondersteld risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd   • Risico's gerelateerd aan continuïteit: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd
Kernpunten
• Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds   • Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 10,80 miljoen (2021: EUR 13,25 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2022 (Circa 0,75%). De materialiteit voor de jaarrekening in 2022 is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar als gevolg van de ontwikkelingen in het pensioenvermogen. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 540 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan BlackRock (Netherlands) B.V. en als custodian CACEIS N.V. aangesteld. De pensioenadministratie is vanaf 1 juni 2022 uitbesteed aan Appel Pensioenuitvoering B.V. (hierna: Appel). Voor deze datum was de pensioenadministratie uitbesteed aan Centric Pension and Insurance Solutions B.V. (hierna: Centric Pais).

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS N.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Appel respectievelijk Centric Pais.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting.

Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen inzake de pensioenadministratie bij Appel respectievelijk over de periode 1 januari 2022 tot en met 31 mei 2022 bij Centric Pais. Hiertoe hebben we een specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-)rapportage ontvangen van de accountant van Appel respectievelijk een NV COS 4400N rapportage van de accountant van Centric Pais.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage respectievelijk in de NV COS 4400N rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2022 en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben in aanvulling hierop eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle van de beleggingen maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke accountant. CACEIS N.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 10,7 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen voor risico pensioenfondsen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen werkzaamheden uitgevoerd, waaronder de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Daarnaast beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Appel, Centric Pais, Black Rock (Netherlands) B.V. en CACEIS N.V.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemersgegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 'Verslag over het boekjaar' van het jaarverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-

naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- inzicht verkrijgen in hoe de Stichting het gebruik van informatietechnologie (IT) beheerst en de invloed daarvan op de jaarrekening, inclusief het risico van cybersecurity-incidenten die een materieel effect hebben op de jaarrekening;
- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden, met speciale aandacht voor procedures en governance met betrekking tot mogelijke belangenconflicten;
- evaluatie van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties (inclusief DNB en AFM);

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is. Wij hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Pensioenwet;
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening. Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden. Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar het kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen.

- Wij hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, zoals het uitvoeren van een negatief nieuwsonderzoek.

Zoals hierboven vermeld, heeft onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een extra kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1.4.1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting zijn gebaseerd op marktnoteringen met uitzondering van de derivaten die zijn gebaseerd netto contante waarde-berekeningen.

In noot 1.3.3 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1.4.1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet. Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze

werkzaamheden. Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

De accountant van CACEIS N.V. heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar, zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting in noot 1.3.3 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In noot 1.4.7 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid (duration) van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris.

Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 16 juni 2023

KPMG Accountants N.V.

A.R.B. de Bruin RA

Bijlagen

Bijlage 1: Personalia

Benoemd uit voordracht van:
werk-   werk-   gepen-
gever   nemers   sioneer-
den

Bestuur

Dhr. D.J.H. de Bruijn (voorzitter, 1971)

VP Finance & CFO bij Thales Nederland
geen nevenfuncties

X

Dhr. J.H.E. Soepenbergh (vice-voorzitter, 1958)

HR Director bij Thales Nederland B.V.
geen nevenfuncties

X

Dhr. G.J. Mulders (penningmeester, 1957)

VP Technical Director AWS bij Thales Nederland B.V.
geen nevenfuncties

X

Dhr. J.H. van Deemter (1966)

Product Manager Services Obsolescence Management
bij Thales Nederland B.V.
nevenfuncties:
- bestuurslid Koninklijk Symfonieorkest Cecilia

X

Dhr. E.C. Weening (secretaris, 1964)

System Engineering Manager bij Thales Nederland B.V.
nevenfuncties:
- voorzitter Energiecoöperatie Endona U.A.

X

Dhr. S.C.A. Tijhuis (lid, 1953)

Gepensioneerd
geen nevenfuncties

X

Adviseur vermogensbeheer

Dhr. A.T. Wouters (1957)

Head of Customized & Fiduciary Solutions bij BNP Paribas

Verantwoordingsorgaan

Dhr. G.J.J. Beemer (1963)

Director Talent and Culture bij Thales (GBU-LAS)
geen nevenfuncties

X

Mw. E.R. Schuring (1970)

Operations Program Manager bij Thales Nederland B.V.
nevenfuncties:
- niet uitvoerend Bestuurslid bij Bedrijfstakpensioenfond Particuliere
Beveiliging

X

Dhr. J.A. van Houwelingen (1969)

System Architect
geen nevenfuncties

Vervolg bijlage 1: Personalia

Benoemd uit voordracht van:
werk-   werk-   gepen-
gever   nemers   sioneer-
                         den

vervolg VO

Dhr. J.F.M. van den Bosch (1962)

Product Manager Services bij Thales Nederland B.V.
geen nevenfuncties

X

Dhr. O. van der Zeeuw (1943)

Gepensioneerd
geen nevenfuncties

X

Dhr. J. van Rijn (1949)

Gepensioneerd
nevenfuncties:

X

Raad van Toezicht

Dhr. H.J.J. Debrauwer (1952, voorzitter RvT)

Eigenaar Debrauwer Advies en (interim-)Management
nevenfuncties:

- lid bestuur SPW (voorzitter commissie Balansmanagement)
- voorzitter bij stichting Pensioenfonds Pensura
- Voorzitter bestuur "Vrienden van Prisma"
- sleutelfunctiehouder Risicomanagement pensioenfonds Coram
- voorzitter visitatiecommissie pensioenfonds Flexsecurity

Dhr. P. Priester (1964, lid RvT)

Managing partner bij Xudoo Pensioenfondsbestuur
nevenfuncties:

- lid Raad van Toezicht Bedrijfstak Pensioenfonds Levensmiddelen
- voorzitter Raad van Toezicht Stichting Pensioenfonds Robeco
- uitvoerend bestuurder Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven
- voorzitter Raad van Toezicht Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie (tot 1 april 2022)
- uitvoerend bestuurder Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging

Mw. C. van Kleef-van Driel (1983, lid RvT vanaf 1-1-2022)

Eigenaar VEKAVEDE

Nevenfunctie:

Uitvoerend bestuurder bij Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Bijlage 2: Benchmarks

Benchmarks per ultimo 2022				
Categorie	Index	Beheerder	Gewicht mandaat beheerder	Gewicht totale portefeuille
BlackRock				
Vastrentende waarden incl. LDI			54.70%	54.70%
European Credit	Barclays Euro Aggregates Corporate	BlackRock	13.50%	13.50%
US Credit	Barclays Capital US Corporate Bond Index	BlackRock	13.50%	13.50%
Global High Yield	Barclays Capital Global High Yield	BlackRock	2.90%	2.90%
EMD	JPM EMBI Global	BlackRock	1.45%	1.45%
	JPM GBI-EM Global	BlackRock	1.45%	1.45%
LDI Component	Benchmark = Actual	BlackRock	21.90%	21.90%
Aandelen			35.30%	35.30%
	MSCI Europe TR (GBP hedged)	BlackRock	10.30%	10.30%
	MSCI North America net (USD hedged)	BlackRock	15.90%	15.90%
	MSCI Pacific ex Select Controversies (JPY hedged)	BlackRock	2.70%	2.70%
	MSCI Emerging Markets	BlackRock	6.40%	6.40%
Vastgoed			10.00%	10.00%
	EPRA Dev Europe TR (GBP Hedged)	BlackRock	4.00%	4.00%
	EPRA Global REIT's TR	BlackRock	6.00%	6.00%
Totaal portefeuille			100.00%	100.00%

Bijlage 3: Code Pensioenfondsen

Pensioenfondsen moeten de Code naleven volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. De onderstaande tabel geeft weer in hoeverre de normen van de Code worden toegepast. Afwijkingen van de normen worden gemotiveerd en nader toegelicht.

	Nr.	Principes uit de code	Naleving	Nadere toelichting en motivering indien van toepassing
Thema 1 Vertrouwen waarmaken	1	Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	Ja, toegepast.	De pensioenregeling wordt naar beste geweten uitgevoerd door het bestuur en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid. Dit is geborgd in de statuten van het Fonds en andere Fondsdocumenten zoals de ABTN, beleggingsbeleid en communicatiebeleidsplan. In 2021 is de Besluitwijzer Evenwichtige Belangenafweging door het bestuur vastgesteld. In de praktijk komt dit (onder meer) tot uiting in een zorgvuldige afweging van de verschillende belangen die tussen de groepen in de populatie spelen. In 2022 is ondermeer de ALM studie gegeven de verplichtingen t.a.v. alle deelnemers uitgevoerd ter vaststelling van de strategische asset allocatie. Ook is de nieuwe Projectgroep WTP gecreëerd ter voorbereiding op het NPS onder de nog in de eerste kamer aan te nemen WTP waarin door de verschillende belangengroepen wordt samengewerkt o.l.v. een onafhankelijke projectleider en in aanwezigheid van de actuaris met een adviseur afkomstig uit de VVSPTN.
	2	Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moeten voldoen en bepaalt welke kostenniveau aanvaardbaar is.	Ja, toegepast.	Het bestuur sluit adequate en afdwingbare contracten af met externe dienstverleners en let hierbij nadrukkelijk op prijs en kosten. De overgang van Centric PAIS als Pensioenuitvoerder naar Appel is zorgvuldig begeleid.
	3	Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	Ja, toegepast.	De missie, visie en strategie is in 2022 herijkt en gedeeld met de stakeholders van het fonds. Tevens is het opgenomen in de ABTN . In 2021 is de risicohouding vastgesteld met de stakeholders, hierbij was de RvT aanwezig.

4	Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	Ja, toegepast.	Overwegingen liggen vast in de notulen van het bestuur. Bij bestuursbesluiten wordt gebruik gemaakt van een voorlegnotitie, met indien nodig een risicoassessment. Bij alle bestuursbesluiten wordt gekeken naar een evenwichtige belangenafweging, zonodig wordt gebruik gemaakt van een beeldvorming-, oordeelsvorming en besluitvormingssessie (BOB-model).
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja, toegepast.	Het bestuur licht deze zaken toe in het bestuursverslag en op de website van SPTN.
6	Het bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	Ja, toegepast.	Wordt gedaan, startpunt is ALM studie met strategische assetmix die beste bij verplichtingen past. Kans op onderdekking minimaal; kans op indexatie maximaal.
7	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Ja, toegepast.	Het bestuur heeft meerdere malen per jaar overleg met RvT en VO met ruimte voor nadere toelichting. Het beleggingsplan is gepubliceerd op de website, hierin staat ook het ESG beleid verwoord.
8	Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	Ja, toegepast.	De cultuur bij het fonds is open en lerend. Van alle bestuursleden is de risicohouding bepaald. Dit draagt bij aan het risicobewustzijn. Periodiek worden door de commissies en het bestuur de risico's en de beheersingsmaatregelen beoordeeld. Dit gebeurt in een open sfeer.

	9	Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	Ja, toegepast.	Is aanwezig en opgenomen in de ABTN.
Thema 2 Verantwoordelijkheid nemen	10	Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	Ja, toegepast.	Is aanwezig. Bestuur stelt beleid vast, uitvoerder voert uit. Bestuur laat zich ondersteunen door pensioenbureau. Taak- en rolverdeling is helder vastgelegd in contracten, SLA's, mandaten, ABTN en bestuurlijk Jaarplan. Verantwoordelijkheden m.b.t. IRM zijn vastgelegd in de RACI.
	11	Bij uitbesteding van taken neemt het bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	Ja, toegepast.	Overeenkomsten zijn reeds adequaat op dit punt. O.a. bepalingen over aansprakelijkheid, opzegging en toerekenbaar tekort schieten.
	12	Het bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	Ja, toegepast.	Is aanwezig. Bestuur heeft het inzicht o.a. via contacten die pensioenbureau onderhoudt en e.e.a. is contractueel vastgelegd. Uitbestedingsrelaties worden periodiek geëvalueerd. Zo is b.v. in 2022 de expliciete evaluatie van de vermogensbeheerder BlackRock doorgevoerd en vastgelegd.
	13	Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	Ja, toegepast.	Risico's worden ingeperkt via de mandaten. Het pensioenfonds belegt niet in hedgefonds of private equity. Benchmark van de algehele vermogensbeheerkosten (inclusief transactiekosten) laat zien dat het kostenniveau en rendement op een marktconform niveau zit. Met uitbestedingspartijen worden geen afspraken gemaakt over prestatie gerelateerde beloningen.

Thema 3 Integer handelen	14	Het bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	Ja, toegepast.	Jaarlijkse evaluatie middels o.a. ISAE en kosten benchmarks. Nakomen van afspraken wordt nauwlettend in de gaten gehouden.
	15	Het bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	Ja, toegepast.	Er is een (interne) gedragscode opgesteld. Een workshop met de Compliance Officer heeft in 2022 plaats gevonden om ook dit aspect hernieuwd te verankeren in en met het bestuur.
	16	De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	Ja, toegepast.	Hier is aan voldaan.
	17	Alle nevenfuncties worden gemeld aan de Compliance Officer.	Ja, toegepast.	Is vastgelegd in bestaande gedragscode en jaarlijks wordt hier een verklaring over afgelegd.
	18	Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	Ja, toegepast.	Is vastgelegd in de gedragscode.
	19	Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	Ja, toegepast.	Is vastgelegd in de statuten van het fonds en in reglementen VO en Raad van Toezicht.
	20	Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	Ja, toegepast.	Dit staat vast in de Incidentenregeling (Compliance Handboek). Een incident kan zowel schriftelijk, elektronisch als mondeling worden gemeld aan de Compliance Officer.

Thema 4 Kwaliteit nastreven	21	De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	Ja, toegepast.	Dit staat vast in de Klokkenluidersregeling (Compliance handboek). Een incident kan zowel schriftelijk, elektronisch als mondeling worden gemeld aan de Compliance Officer.
	22	Het bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	Ja, toegepast.	Het bestuur draagt er zorg voor dat zij op de hoogte is van wet- en regelgeving en de gevolgen hiervan voor het pensioenfonds. Het bestuur bewaakt dit door iedere bestuursvergadering een overzicht met actueel relevante wet- en regelgeving te bespreken.
	23	Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	Ja, toegepast.	Het bestuur voert periodiek een zelfevaluatie uit ten aanzien van het functioneren van het bestuur als geheel en de voorzitter met zijn specifieke taken.
	24	Het bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	Ja, toegepast.	Ieder bestuurslid stelt zich voldoende onafhankelijk op en handelt in belang van alle belanghebbenden. Zie notulen.
	25	Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	Ja, toegepast.	Via statuten geregeld.
	26	Het bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	Ja, toegepast.	Dit is vastgelegd in het Geschiktheidsbeleidsplan.
	27	Het bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	Ja, toegepast.	We gaan in gesprek met belanghebbenden, vragen naar hun mening via enquête en hebben een Geschillen- en klachtenprocedure.
	28	Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	Ja, toegepast.	Elk jaar wordt er een zelfevaluatie uitgevoerd, waarbij eens in de 3 jaar met externe begeleiding.

Thema 5 Zorgvuldig benoemen	29	Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	nvt	nvt
	30	Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	Ja, toegepast.	Het VO heeft een zelfevaluatie gedaan met een facilitator in mei 2021, en een zelfevaluatie zonder externe begeleiding in december 2022.
	31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja, gedeeltelijk toegepast.	Het bestuur vindt diversiteit in bestuur en andere organen van belang in termen van kennis, competenties, leeftijd en geslacht. Dit is vastgelegd in het geschiktheidsplan en in het in 2021 vastgestelde Diversity & Inclusion beleid. Bij nieuwe vacatures wordt vroegtijdig in het wervingstraject aandacht gevraagd voor diversiteit. Het deelnemersbestand kent gezien de technische aard van het bedrijf van oudsher meer mannelijke deelnemers, in die zin vormt het bestuur en VO een afspiegeling van het deelnemersbestand. Ook wordt rekening gehouden met opleiding, achtergrond en persoonlijkheid. De RvT kent een diverse samenstelling qua competenties, leeftijd en geslacht.
	32	Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	Ja, gedeeltelijk toegepast.	Geschiktheid wordt getoetst bij aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap. Het bestuur vindt diversiteit in bestuur van belang in termen van kennis, competenties, leeftijd en geslacht. Dit is vastgelegd in het geschiktheidsplan en in het in 2021 vastgestelde Diversity & Inclusion beleid. Bij nieuwe vacatures wordt vroegtijdig in het wervingstraject aandacht gevraagd voor diversiteit. Gezien de technische aard van het bedrijf is een volledig diversiteitsbeleid praktisch moeilijk in te vullen. Het deelnemersbestand kent gezien de technische aard van het bedrijf van oudsher meer mannelijke deelnemers, in die zin

			vormt het bestuur een afspiegeling van het deelnemersbestand.
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja, gedeeltelijk toegepast.	Bij het bestuur is dit niet van toepassing. Zie ook de toelichting bij punt 31. Bij het VO is nadrukkelijk gezocht naar een vrouw ten behoeve van de invulling van een bestaande vacature en deze is ook zo ingevuld.
34	De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Wijkt af.	Het fonds handhaaft de bestaande zittingsduur en herbenoeming zoals vastgelegd in de statuten en wijkt derhalve af van de aanbeveling uit de Code. Belangrijkste reden hiervoor is continuïteit in het bestuur en de investeringen in deskundigheid. Bij een zittingsduur van 4 jaar en 6 bestuursleden waarvan er om de 2 jaar 2 aftreden kan het voltallige bestuur in 8 jaar tijd volledig vervangen zijn dit wordt als niet wenselijk beoordeeld i.v.m. de continuïteit van het fonds. (Bestuursbesluit 9 december 2013) De leden van het Bestuur worden benoemd voor een periode van zes jaar en kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd. De zittingsduur van de leden van het VO is conform de regeling voor de leden van het bestuur (zes jaar) en kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd. De zittingsduur van de Raad van Toezicht is maximaal vier jaar en kunnen maximaal één keer worden herbenoemd.

35	Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	Ja, toegepast.	Dit wordt toegepast. Bij de werving van nieuwe kandidaten wordt extra aandacht gegeven aan diversiteit. Zie ook punt 31. Bij de RvT is nadrukkelijk gezocht naar een vrouw ten behoeve van de invulling van een bestaande vacature en deze is ook zo ingevuld.
36	Het bestuur, het VO of het BO en de raad van toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.	Ja, toegepast.	Algemene profielschets en specifieke profielschets zijn opgesteld in geschiktheidsplan. VO stelt een eigen competentievisie vast in overleg met het bestuur. Bij de instelling en bemensing van de RvT per eind 2018 is nadrukkelijk rekening gehouden met de normen 31, 32 en 33.
37	Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	Ja, toegepast.	Zie ook de toelichting in de voorgaande punten. Bij de vervulling van een vacature wordt actief en tijdig gezocht naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen.
38	Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het VO bevordert dat in de procedure de competentievisie wordt meegenomen, inclusief de diversiteitsdoelstellingen.	Ja, toegepast.	Zie ook de toelichting in de voorgaande punten. Bij de vervulling van een vacature wordt actief en tijdig gezocht naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen.

Thema 6 Gepast belonen	39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	Ja, toegepast.	Zie statuten en betreffende reglementen.
	40	Het bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.	Ja, toegepast.	Is opgenomen in de Statuten.
	41	Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	Ja, toegepast.	Het beloningsbeleid is beheerst en duurzaam. Bestuurders en leden van het VO zijn onbezoldigd. Medebeleidsbepalers in dienst van de onderneming vallen binnen het gangbare beloningsbeleid dat binnen de onderneming gehanteerd wordt. Leden Raad van Toezicht en externe adviseurs worden beloond volgens passende, marktconforme tarieven.
	42	De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	Ja, toegepast.	Idem punt 41.

	43	Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen. Prestatiegerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	Ja, toegepast.	Bestuur kent geen prestatie gerelateerde beloningen toe.
	44	Het bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	Ja, toegepast.	Wordt aan voldaan.
	45	Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	Ja, toegepast.	Het bestuur verstrekt geen ontslagvergoedingen.
Thema 7 Toezicht houden en	46	Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.	Ja, toegepast.	De Raad van Toezicht doet jaarlijks aanbevelingen die kunnen bijdragen aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. De aanbevelingen van diverse partijen worden samengevoegd in een 'integraal overzicht aanbevelingen'.
	47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja, toegepast.	De Raad van Toezicht staat als vast onderdeel van haar verslag stil bij de acht thema's uit de code pensioenfonds.

48	Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangentegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur.	Ja, toegepast.	De leden van de Raad van Toezicht zijn onafhankelijk en voldoende kritisch.
49	De raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	Ja, toegepast.	Gebeurt, dit is opgenomen in het werkplan dat door de RvT is opgesteld.
50	Het bestuur weegt de aanbevelingen van raad van toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	Ja, toegepast.	Jaarlijks worden de eventuele aanbevelingen van de RvT bij elkaar gebracht in een integraal overzicht, met daarbij de eventuele aanbevelingen van VO, accountant, (certificerend) actuaris, Sleutelfunctiehouder(s) en aanbevelingen uit audit rapportages.
51	Het BO voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	nvt	Het Fonds kent geen BO.
52	Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	nvt	nvt
53	Het BO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	nvt	nvt
54	Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.	nvt	nvt
55	Het bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	Ja, toegepast.	Gebeurt reeds.

Thema 8 Transparantie bevorderen	56	Het bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	Ja, toegepast.	Gebeurt reeds, bestuur verstrekt afzonderlijke opdrachten.
	57	Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	Ja, toegepast.	In het bestuurlijk jaarplan is een planning opgenomen voor de jaarlijkse evaluatie van onder meer de accountant en actuaris. Dit onderwerp komt aan de orde in de gesprekken met de Raad van Toezicht en VO.
	58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja, toegepast.	De missie, visie en strategie is in 2022 herijkt en gedeeld met stakeholders van het fonds. Tevens is het opgenomen in de ABTN, deze staat op de website van het fonds.
	59	Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	Ja, toegepast.	De bestuursnotulen worden na vaststelling integraal gedeeld met het VO. Het Fonds deelt uitgebreid informatie via de website. Tot slot hecht het Bestuur waarde aan een uitgebreid jaarverslag en verantwoording van haar beleid in de jaarlijkse informatiebijeenkomst of webcast voor deelnemers en gepensioneerden.
	60	Het bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	Ja, toegepast.	Via communicatie met deelnemers, deelnemersvergadering of webcast, brieven, UPO en website. Periodiek is er overleg met het VO. Het VO heeft inzage in de bestuursverslagen.
	61	Het bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.	Ja, toegepast.	De wijze van uitvoering ligt vast in de ABTN en er wordt over gerapporteerd in het bestuursverslag. Beide zijn beschikbaar via de website van het fonds.

62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja, toegepast.	Is gedaan. Informatie is beschikbaar via de website, beleggingsplan met investment cases en het beleid t.a.v. ESG, bestuursverslag en ABTN.
63	Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	Ja, toegepast.	Wordt gedaan in het communicatiebeleidsplan.
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja, toegepast.	Het “pas-toe-of-leg-uit”-principe wordt gehanteerd ten aanzien van de principes en normen uit de code pensioenfondsen 2018. Dit wordt besproken in het bestuur en hierover wordt gerapporteerd in het jaarverslag.
65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja, toegepast.	Het pensioenfonds beschikt over een Geschillen- en klachtenprocedure. De procedure behelst naast een interne procedure ook de mogelijkheid om een genomen besluit voor te kunnen leggen aan de Ombudsman Pensioenen. Rapportage vindt plaats in Jaarverslag.

VO = Verantwoordingsorgaan
BO = Belanghebbendenorgaan
RvT = Raad van Toezicht